દિલેર

ચોરી

નાટક

વાસ્તે વિકટોરીઆ

મુનશી વિનાયક

એ

ઓ૦ ખુરશેદ
નાટિક કંપ૦

અમાલિકૃત
દેખા હય કે

શ્રી જ. ન.

દિલેર દિલશેર

ઉર્ફે

ચોરી વ સરજોરી.

નાટક તીન બાબકા.

જિસકો,

વાસ્તે વિકટોરિયા નાટક કમ્પનીકે

મુ શી વિનાયક પ્રસાદ તાલિબને તસ્નીફ કિયા,

ઔર ખાસો આમકે લિયે

મી૦ ખુરશેદજી મિહરવાનજી બાલીવાલા,

માલિક કમ્પની મજકૂરને છપવાકર શુહરા દિયા.

બયત.

" ાશિકકો બદ્દા નેક સુઝાઈ નહીં દેતા,
દે હય કે ઉલફતમેં દિખાઈ નહીં દેતા."—"તાલિબ"

મુંબઈ: લાલબાગ પરેલ.
ધી જ. ન. પીનાત પારસી ઑરફનેજ કૅપટન ીંગ વર્કસ.

૧૯૦૬.

કીમત છે આને.

...ખ્તયે નાટક.

મુશર્રફજાહ.........ઔરંગાબાદકા યેક તાજિર-કાદિરબેગકે કારખાનેકા હિસ્સેદાર--દિલારામકા ચચા.

નામદારખાં.........મુશર્રફકા તીસરા હિસ્સેદાર-મુર્શિદાબાદકા રઈસ.

દિલશેર ....યેક ખૂની રહજન વ બાગી.

બેદિલ...............દિલશેરકા હેચકારા સાથી.

અમાનત............"ચોરકા બાપ ગલકટા."

ખુશબખ્ત ....દિલારામકા પહલા તલબગાર--બઅદ રયહાનકા ખાવિંદ.

બહરામ ....લાલગંજકા યેક રંગ-દિલશેરકા યાર-રયહાનકા સપુર્દદાર.

નૂરજહાં ....મુશર્રફજાહકી બીબી.

દિલારામ ....મુશર્રફજાહકી ભતીજી--દિલશેરકી મઅશૂકા--બઅદ બીબી.

રયહાન ....દિલશેરકી બેટી [પહલી બીબીસે], ખુશબખ્તકી બીબી

અખ્તર ....લોંડી.

કોતવાલ, સિપાહી, હરકારા, હકીમ, કનીજેં વગયરા.

ઇત્તેલાય આમ.

દિલેર દિલશેર

ઉર્ફે

ચોરી વ સરજોરી.

બાબ પહલા—દિખાવ પહલા.

બયાબાન.

[વકૃત બામદાદકા. હરકારા પાન બનાતા હય, ખુશ-બખ્ત બામદાદકી તઅરીફ્મેં ગાતા હય.]

મુલ્તાની—ધ્રુપદ.

ખુશબખ્ત—

આયે પરન્દે સુનાયે મસ્ત સદા, ઝૂમ ઝૂમ સાત સાત.—આયે.
ખિલે ફૂલ જાત જાત, કિયે લઅલ હીરે માત,
આઈ રસ ભરી પ્રભાત, જાત રાત.—આયે.
જાજમ લાસાની, સબ્જે બિછાયે ધાની,
ગાતે તૈયૂર સબ મિલકે, ખિલ ખિલકે તિરાને સુહાને હક્કાની.
ચાંદકી સાફ રૂપેરી નૂરાની ચાદર તાની,
બાદે બહાર લહકાતી દહકાતી ગુલોંકી પેશાની નૂરાની.—આયે.

[હરકારા પાન બનાકે ખુશબખ્તકો દેતા હય.]

અબયાત.

હરકારા—બના પાન, તૈયાર હય ખાઇયે,
ખુશબખ્ત—નહીં, ખાવ તુમ,
હરકારા—ઔર હય,
ખુશબખ્ત—લાઇયે.

[ખુશબખ્ત પાન ખાતા હય, હરકારા તમ્બાકૂ મલતા હય.]

હરકારા—કોઈ દમમેં નિકલેગા અબ આફતાબ,
યહાંસે મુનાસિબ હય ચલના શિતાબ.
ખુશબખ્ત—યહ મયદાન સુનસાન વીરાન હય,
ડરે રાહ યાં ઐાફ હરઆન હય.

મુકર્રું ફિક્રે.

હરકારા—ચોર હો યા ઉચક્કા, બંદા કયસા હય પક્કા ? જિસે દૂં યક ધક્કા, વ્હો રહ જાય હક્કા બક્કા ! ડરો મત, કયા મજાલ ! કહાં ચલે, કહો અહવાલ.

અખયાલ.

ખુશબખ્ત—હમેં ઓરંગાબાદ જાના હય જલ્દ,
પતા અપને વાલિદકા લાના હય જલ્દ.
કઈ સાલસે વ્હો ગયે હયેં સફર,
ન આપ આયે અબતક, ન ભેજી ખબર.

હરકારા—ચલો, ડાક લે જાવું મયેંભી શિતાબ,
નહીં તો મિલે નૌકરીસે જવાબ.
[ઘોરેકે હિનહિનાનેકી આવાજ આતી હય.]
ચલો ઘોરાભી હિનહિનાને લગા, [ઘોરેકી તરફ દેખકર]
ઉછલને લગા, ઉફ ! તુરાને લગા !
[યકાયક તુફંગકી આવાજ આતી હય, દોનો ઘબરાતે હયેં.]

ગૌર સારંગ—તિલાના.

ખુશબખ્ત—
બલાકા ધમાકા કરાકા સુના, થા કયા બ ખુદા ભલા !—બલાકા.
શાયદ અય યાર લુટેરે આયે, કયૂં તુમ ઇસ બનમેં લાયે; લુટવાયે,
જી હય ડરસે મેરા પારા પારા !—બલાકા.
ખયર મુજતર ન હો, જિનહાર નહીં ઘબરાવો,
કામ હિમ્મતકા જરા સાથ મેરે ફરમાવો—શાયદ.
[ખુશબખ્ત મુકાબલા કરનેપર તૈયાર હોતા હય,
હરકારા રોકતા હય.]

બયત.

હરકારા—ક્યા હોગે મુકાબિલ ! અરે દીવાને હુવે હો ?
ભાગો, નહીં; મર જાવગે, કયા જાને હુવે હો ?
[હરકારા મારે ડરકે ડાકકી થયલી છોરકે ભાગ જાતા હય, દિલશેર, ખુશબખ્તપર લપકતા હય, બેદિલ એક ટોકરી લિયે હુવે આતા હય, ખુશબખ્ત હથિયાર પાસ ન હોનેસે હયરાન રહ જાતા હય, દિલશેર નંગી તલવાર લિયે ખુશબખ્તકી છાતીપર ચઢ બયઠતા હય.]

મુસદ્દસ.

દિલશેર—જો પાસ હો આહિસ્તાસે રખ દો, ચલે જાવો!
ચૂંભી ન કરો મુંહસે, ન બોલો, ચલે જાવો!
બસ ખયર ઇસીમેં હય, હમેં દો, ચલે જાવો!
જી લેકે મેરે આગેસે ભાગો, ચલે જાવો!
દિલશેર હૂં, આલમમેં ગઝબ હૂં, મયૈં બલા હૂં,
તુમનેભિ મેરા નામ સુના હોગા કે કયા હૂં!

અબયાત.

ખુશબખ્ત—જો પાસ હમારે હય વહ મૌજૂદ યહાં હય,
મયૈં હૂં કે મેરા તન હય કે પોશાક કે જાં હય.
[સોનેકી જંજીર દેખકર દિલશેર નિકાલતા હય.]

મુખમ્મસ.

દિલશેર—પોશાક હય, સોનેકિ યહે જંજીર, ઘરી હય,
[બેદિલ મોતીકી લરી દેખકર કહતા હય.]
બેદિલ—વહો દેખો ગલેમેં કોઈ મોતીકિ લરી હય.
[દિલશેર ઘરી, જંજીર ઔર મોતીકી લરી ઉતાર કર બેદિલકો દેતા હય, ઔર કપરે ઉતારના ચાહતાા હય.]
દિલશેર—(ખુશબખ્તસે) હર ચીજ તેરે પાસ જો છોટી કે બરી હય,
ધર આગે મેરે, જાનકિ ગર તુઝકો પરી હય,
વર્ના યહ સમઝ લે કે કઝા સરપે ખરી હય.

અબયાત.

ખુશબખ્ત—લિલ્લાહ! મેરે કપરે તો રહને દો બદનપર!
કુછ રહમ કરો યેક મૂસાફિરકે સુખનપર!
[ખુશબખ્ત પયરહન નિકાલકર બેદિલકો દેતા હય.]
દિલશેર—જાવ ચુપકેસે, કરો શુક્ર, કે બચતી હય જાન,
સમઝો ઇસ વક્ત યહ તુમ અયન હમારા યહસાન.
માલહી લેતે હયૈં, પામાલ નહીં કરતે હયૈં,
છોર દેતે હયૈં, બુરા હાલ નહીં કરતે હયૈં.
ખુશબખ્ત—પયરહન, પગરી મુઝે બખ્શી, કરો ઇતા કરમ,
દિલશેર—(ધક્કા દેકર) ભાગ યહાંસે!
બેદિલ—(દમ દેના) હાં! નહીં તો!
ખુશબખ્ત—હા! સિતમ! યા રબ સિતમ!
[ખુશબખ્ત જાતા હય, દિલશેર ડાકકી થયલી દેખકર હયરતમેં આતા હય.]

દિલશેર—ડાક ! લે અય દોસ્ત, ય્હે સબ માલ લે, રખ તૂ સંભાલ,
મયૈં નિકાલૂં ઔર કુછ, નિકલે જો ઇસ થયલીમેં માલ.
[દિલશેર બયઠકર થયલી ખોલતા હય.]

બેદિલ—ખૂબ લેકિન વાસ્તે અલ્લાહકે જલ્દી તુ કર,
ડાકપર ડાકા પરા, અયસા ન હો ફૂંસકે તુ મર.
[બેદિલ ઘરી ઔર જંજીર દેખકર ખુશ હોતા હય.]
કયા અચ્છી ઘરી ઔર ય્હે જંજીર હય અખ્ખાહ !
ઔર ઇસ્મેં બની ચાંદકી તસવીર હય અખ્ખાહ !
થા પાસ મેરે મૌંકેભી યક અયસા નમૂના,
પીતલકા કે જિસમેં વ્હ રખા કરતિથી ચૂના.
[દિલશેરકો મશગૂલ દેખકર બેદિલ કુછ ચોરીસે ખાતા હય, દિલશેર, બેદિલકો કાગઝ દેખતા હુવા પુકારતા હય.]

દિલશેર—મશગૂલ હય તુ દેરસે કિસ કામમેં બેદિલ ?
[બેદિલ ઘબરાતા હય.]

બેદિલ—(ખુદસે) પકરી ગઈ ચોરી મેરી, અબતો હુઈ મુસ્કિલ !

દિલશેર—બેદિલ ! નહીં સુન્તા ? (દેખકર) અરે કયા મુહમેં ભરા હય?
[બેદિલ બાત બનાતા હય.]

બેદિલ—રૂમાલમેં જો નાસ્તા દો દિનસે ધરા હય;
રખ્ખેસે વ્હ સર જાયગા, ય્હ મુઝકો યકીં હય,
ખા લેતાથા, વર્ના મુઝે કુછ ભૂક નહીં હય.

દિલશેર—મુઝકોભિ જરા દે,

બેદિલ—તુમ્હેં ? લો, પર ય્હ તુમ્હારે;
કાબિલ નહીં, કબિલ હય ય્હે ખાનેકે હમારે.
[ઝાર પરસે એક ડાલ ગિરતી હય, બેદિલ ચોંકતા હય.]
યા અલ્લાહ !

દિલશેર—કયા હય ?

બેદિલ—અરે સુન્તા નહીં લાહોલવલા !

દિલશેર—કયા ?

બેદિલ—કયા ધમસે વ્હ કૂદા હય, કોઇ હય વ્હ બલા કયા !
[દિલશેર ડાલકો દેખકર હૅંસતા હય.]

દિલશેર—કુછભીતો નહીં, પેરસે યક ડાલ ગિરા હય,

બેદિલ—તોબાહ ! મેરી જાનતો ડર ડરકે હવા હય !
[દિલશેર કાગઝ પડતા હય, બેદિલ ચોરીસે શરાબ પીતા હય.]

મસ્નવી.

દિલશેર—" અય દિલબરે મહલકા સલામત,
રખ્ખે તુઝકો ખુદા સલામત.
ક્યું અપની વફાકો છોર બયઠે ?
ક્યું મુંહકો વફાસે મોર બયઠે ?
અબ નામા પયામ તક નહીં હય,
યક નાગેકા નામ તક નહીં હય.
અયસા હમેં આપને ભુલાયા,
યક ખત ન મહીને બરસે આયા ! "

[યક ડાલ ગિરનેસે બેદિલ ચિલ્લા ઉઠતા હય, દિલશેર ખત નાતમામ છોરકે ઉસકી તરફ મુતવજ્જહ હોતા હય.]

મુસદ્દસ.

બેદિલ—ક્યા ફેર યહ ખરકા હય, અરે બાપરે ક્યા હય !
દિલશેર—હયેં હોશ કિધર તેરે, તુ દીવાના હુવા હય ?

[બેદિલ દૂરકે યક દરખ્તકો જાસૂસ સમઝકર આહિસ્તાસે કહતા હય.]

બેદિલ—વહ દેખ કોઇ સુન્તા યહ સબ બાત ખરા હય !

[દિલશેર બ ગ઼ોર દેખકર હઁસતા હય.]

દિલશેર—નાદાન, વહોતો તારકા યક ઝાર બરા હય.
બેદિલ—હઁસતા હય મિયાં તુ, મેરી ઔસાન ખતા હય !
યેહે રાહ હય, ઇસ જા તો ઠહરનાહિ બુરા હય.

અબયાત.

કર લેગા ગિરફતાર સિપાહી અભી આકે,
ક્યા રાસ્તેમેં બયઠા હય દૂકાન લગાકે ?
વહ દોનો મુસાફિર કહીં પૂલીસકો લાકે,
બંધવા ન દેં હમ દોનોકો ઇસ જા અભી આકે !

દિલશેર—હય યહ જંગલ, તૂ ન ડર, બસ્તી યહાંસે દૂર હય,
દૂર હય થાનાભિ, કુતવાલીભિ યહાંસે દૂર હય.
ડાક ગારીમેં જો થા બોરા, ઉસે દાનાઇસે,
માર ડાલા મયઁને થા પહલેહિ ગોલી મારકે.
કિસ તરફ પહુંચેંગે જલ્દી વહો મુસાફિર ગાંવ તક ?
કાંપતા હય કિસ લિયે નાહક, તુ સરસે પાંવ તક ?

[દિલશેરકો કાગ઼જમેંસે એક નોટ હાથ આતા હય, ઉસે બેદિલકો બતાકર ઝટ છિપા લેતા હય, બેદિલ દેખના ચાહતા હય.]

મુસલ્લસ.

બેદિલ-ક્યા મિલા, દિખલાતો ફિર, ક્યા તૂને દિખલાયા મુઝે ?
દિલશેર-(દિખાકે) પાંચ સૌકા નોટ હય ઇસ ખતમે' હાથ આયા મુઝે.
બેદિલ-જબતો દિલવા દે કોઈ જૂતેકા યક જોરા મુઝે.

બયત.

દેખ યેહ જૂતેકા ટાંકા ટૂટકે સબ ખુલ ગયા,
પાંવ કાંટોસે છિદા, પાનીમે' સરકે ધુલ ગયા।
[દિલશેર દૂસરે કાગજમે'સે નોટ નિકાલકર દિખાતા હય.]

મુસદસ.

દિલશેર—ઔર દો સૌકા મિલા લો દૂસરા યેહ નોટ હય,
બેદિલ—લો ભલા ફિર માલકી અબ ક્યા કમી, ક્યા ખોટ હય?
અબ લગા યક દાવ ચલકર ગર મિલા યેહ નોટ હય.
ચલ જુવેખાનેમે', અચ્છા મિલ ગયા યેહ નોટ હય,
એકકા જબ દો કરેં તબ કામકા યેહ નોટ હય.
[દિલશેર દૂસરે કાગજમે'સે નોટ દિખાતા હય.]
દિલશેર—ઔર દેખો પાંચ સૌકા તીસરા યેહ નોટ હય.

અબયાત.

આજ કિસમત ખુલ રહી હય, માલ પર મિલતા હય માલ,
લે બચા ખુશ હો, તુમારે યેહ બાપકા સારા હય માલ.
[દિલશેર યક હિન્દી ખતકે મજમૂનકો દેખકર હઁસકે પડ઼તા હય, બેદિલ નજર બચાકર દૂસરે ખતોંકો ચોરીસે ટોપીમે' છિપાતા હય.]

બેદિલ—હઁસીમે', રમ્જમે' ગર દેર તૂ નાહક઼ લગાયેગા,
સવેરા હો રહા હય, યાદ રખ પકડ઼ાભિ જાયેગા।
[દિલશેર યક ખતકે મજમૂનકો દેખકર હઁસકે પડતા હય, બેદિલ દૂસરે કાગજોકો થયલીમે' બંદ કરતા હય.]

દિલશેર—" મિહ્‌રબાન, વાલાશાન, તસલીમ મયે તઅઝીમ—હિસાબકે બારેમે' જો આપને લિખા, હમને હર્ફ બ હર્ફ પડ઼ા. કાગજકા થોડ઼ા દોડ઼ાના લા-હાસિલ હય, ખત સિર્ફ આધી મુલાક઼ાતમે' દાખિલ હય. દોનો કારખાનેદારોંમે' અગર દૂ બ દૂ મુલાક઼ાત હો જાય, તો દો ગુના મહબ્બત ઔર ઇત્તિફ઼ાક઼ હો જાય. મસલ હય, ' આંખેં હોં ચાર, તો દિલમે' આયે પ્યાર.' નાચાર મિરઝા ક઼ાદિરબેગ, આપકે તીસરે

સાઝી, ખુદ કલ પરસોંમેં આપકી ખિદમતમેં હાજિર હોંગે, ઉન્કી જબાની આપ તમામ હાલાતસે માહિર હોંગે.

રાકિમ, આપકા દૂસરા હિસ્સેદાર નામદારખાં.

મુકામ—મુર્શિદાબાદ."

અબયાત.

એદિલ—ફાયદા ઇસ્સે હમેં ક્યા? હય ભલા ખત કિસકે નામ?

દિલશેર—હયૈ મુશર્રફજાહ કોઈ નામવર, હય ઉસકે નામ.

[દિલશેર ખતકે બાબમેં સોચકે ખુશ હોતા હય, એદિલ અસબાબ ઉઠાતા હય.]

(ખુદસે) ઠીક હય, તરકીબ અચ્છી, ખૂબ યહે નામા મિલા,
યહે વસીલા માલ પયદા કરનેકા અચ્છા મિલા!

[દિલશેરકો ગૌર કરતે દેખકર એદિલ પૂછતા હય.]

એદિલ—ગૌર ક્યા કરતા હય, બે ખૌફો ખતર કબસે ખરા?
મારા જાયેગા જો જાસૂસ કોઇ આન પરા!
યાર નાદાન હય, લાહૌલવલા! તૂ તો બરા!
અયન નાકે પ હય રૂસતમકી તરહ કબસે અરા!

[દિલશેર કાગજકે જરિયેસે અમીર બનકે મુશર્રફકે ઘર જાનેકી ખુશ ખબરી સુનાતા હય.]

બિલાવલ—ઠુમરી.

દિલશેર—
મિલી અચ્છી હમેં તહરીર, ખુલી હમ દોનોંકી તકદીર.—મિલી.
ફજલે ખુદા હય, દૂર બલા હય,
ચલો વહાં અબ બનકે અમીર, મેરે મુશીર—મિલી.

અબયાત.

એદિલ—તાન ક્યા તોરને યક ચીથરે કાગજ પ લગા?
માલ ક્યા માર લિયા, કૌનસે તાજિરકો ઠગા?

દિલશેર—માલ હય માલ, યહે ઇકસીર મેરે હાથ આઈ,
અહલે-જર હોનેકી તદબીર મેરે હાથ આઈ.

એદિલ—નઊજ બિલ્લાહ! ધરકતા હય કલેજા મેરા,
ક્યૂં યહાં દેર લગાતા હય તૂ લાહૌલવલા!

દિલશેર—કાંપતા ક્યૂં હય, ચલ અબ શોકસે ઔરંગાબાદ,
ખુલ ગયા બખ્ત તેરા આજ બચા રખના યાદ.
આદમી અપને વતનસે જો સફર કરતા હય,
કદ્ર હાસિલ વહ સદા મિસ્લે ગુહર કરતા હય.

એદિલ—સચ કહ, ચલનેકો તૈયાર હય ઔરંગાબાદ ?
ફિરતો બર આયગી અલ્લાહ કસમ દિલકી મુરાદ.
મુર્શિદાબાદમેં ચુહોંકી તરહ ડર ડરકે,
રહતે હયૈં ફૌક્સે પોલીસકે હમ મર મરકે.
જબસે હમ કૈદસે હયૈં જેલ તોડ્કર ભાગે,
કોઈ ખાંસેભી તો બસ દુમકો દબાકર ભાગે.

દિલશેર—લેકે પોશાક નઈ, ભેસ બનાકર જલ્દી,
ચલ મુશર્રફસે મિલેં જયઅલસે જાકર જલ્દી.
મયૈં શરીક ઉસકા વ નવ્વાબ બનાવૂં તૂઝકો,
અયશો અશરતકા મજા ચલકે ચખાવૂં તૂઝકો.

એદિલ—ચોર, ખૂની હયૈં, છિપે ફિરતે હયૈં હમ તુમ હર જા,
બે ધડૂક ગયરકે ફિર કયસે રહોગે ઘર જા!

દિલશેર—મયૈં બતાવૂંગા તૂઝે આ તુ મેરે સાથ, ન ડર,
ખૂબ હિમ્મતસે મગર રહના બહાદુર બન કર.

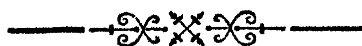
એદિલ—મયૈં ચલું સાથ, અગર શર્ત તુ દો ચાર કરે,
દિલશેર—શર્ત ? કયા શર્ત હ્ય ? કહ જલ્દ તેરા બાપ મરે !

જિલા—ઠુમરી.

એદિલ—જો ખાના આપ ખાના, હમકો ખિલાના—જો.
મત ગરમાના, મત શરમાના, મત હઁસના હઁસવાના,
ન ગુલ મચાના, યા ટર્રાના, યારાના અંદાજ દિખાના.—હમકો.
ખાના; પીના, મજે ઉડાના, લે દેકે ભાગ આના,
ફઁસનેકે રસ્તે મત જાના, ફઁસ જાના તો જાન બચાના—હમકો.

બયત.

દિલશેર—ચલ હોગા વયસાહી, ચલ,
એદિલ—મયૈંતો હૂં હમરાહી, ચલ. [દોનો જાતે હયૈં.]

બાબ પહલા—દિખાવ દૂસરા.

ઔરંગાબાદ—અમીર મુશર્રફકા દીવાનખાના.

[રાતકા વક્ત-મુશર્રફ્જાહ, નૂરજહાં ઔર દિલારામસે બાતેં કરતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—અફસોસ ! કે ઓલાદસે હમ રહ ગયે ના કામ,
બેટીકી જગહ બાપકી બેટી હય દિલારામ.
નૂરજહાં—હાં, અબનો યહી દિલમેં હય અરમાન હમારે,
શાદી હો ભતીજીકિ કહીં જલ્દ તુમારે.
મુશર્રફ—વ્હે ફર્જભી સરપરસે ઉતર જાયે તો અચ્છા,
વ્હે બ્યાહકે ખુશબખ્તકે ઘર જાયે તો અચ્છા.
ખુશબખ્તકા વાલિદ હય કઈ સાલસે ગાયબ,
ખુદ થકકે ગયા ઢૂંઢને ખુશબખ્ત ઉસે અબ.
ખુશબખ્ત બહુત નેક હય, અશરાફ હય લરકા,
હો બ્યાહ દિલારામકા ઉસસેહિ તો અચ્છા.
નૂરજહાં—આ જાય તો ફિર શાદીકા પયગામ ઉસે દો,
મુશર્રફ—હાં, ખયર ! દિલારામ કોઇ ગીત તો ગાવો.

દિલારામ— બિહાગ—ઠુમરી.

ખિલ ખિલ છિટક છિટક રહી ચાંદની.
બન ઠન આઇ જયસી ગોરી ભોરી કામિની.—ખિલ.
તારે તમામ ખિલ રહે ભરે નૂર, નગ જયસે નેક અનેક જરે,
સોહે કયસી તારે ભરી, પ્યારી પ્યારી યામીની—ખિલ.
આઈ બહાર, મોતિયા ખિલે ડાર, જાહી, જૂહી હાર, સિંગાર ખિલે,
ડાલી ડાલી લાલી જયસી સૂહેવાલી ભામિની.—ખિલ.

[એક નોકર આનકર દો અમીરોંકી આમદકી ખબર સુનાતા હય.]

નોકર—અય સરકાર ! મુર્શિદાબાદસે એક સરદાર મિલનેકે લિયે આયે હયેં, જો હુકમ હો બજા લાવૂં.

અબયાત.

મુશર્રફ—બુલા લા પાસ મેરે ઉનકો જલ્દી,
બહ શાયદ મઅમિલેવાલે હયેં કોઈ.

[નોકર સર ઝુકાકર જાતા હય.]

(ખુદસે) જારૂરત અયસિ કયા પેશ આઈ હય સખ્ત,
કે મિલને આયે હયેં વ્હે રાતકે વકત !

[દિલશેર અમીરાના પોશાકમેં મુશર્રફકા હિસ્સેદાર, વ બેદિલ નવાબ બનકર આતે હયેં, નૂરજહાં ઔર નોકર જાતે હયેં, દિલારામ શર્માતી હય, દિલશેર આદાબ બજા લાતા હય, બેદિલ ડરકે દિલશેરકે પિછે છિપતા હય.]

દિલશેર--બજા લાતા હું મયૈં આદાબ:--
મુશર્રફ--તસલીમ.
દિલશેર--હૂવા હૂં દીદસે સેરાબ:--
મુશર્રફ--તસલીમ.
દિલશેર--બડી તકલીફ દી, ઇસ વકત આયા,
મુશર્રફ--મુઝે અહેસાનમંદ અપના બનાયા.
દિલશેર--મેરા હય નામ કાદિરબેગ મિરજા,
યહ ખતસે હાલ હોગા આશકારા.
[દિલશેર ડાકકે થયલેસે મિલા હુવા ખત મુશર્રફકો દેતા હય, મુશર્રફ ખતકો પઢકર, દિલશેરકો કાદિરબેગ હિસ્સેદાર સમઝકર ગલે લગાતા હય, દિલારામ દિલશેરપર ફરેફ્તા હોકર ઉસકો દેખતી રહતી હય.]
મુશર્રફ—ઓહો ! તસલીમ, મિલ્યે મુઝસે કિબલા,
જહે કિસમત હૂવે જો રૌનક-અફ્જા.
નિહાયત શૌક થા મિલનેકા દિન રાત,
હુઈ હય આજ યેહ પહલી મુલાકાત.
મેરે આડતકે હિસ્સેદાર હયૈં આપ,
મેરે ભાઈસે બઢકે યાર હયૈં આપ.
[બેદિલ કમ-ફહમીસે બીચમેં બોલ ઉઠતા હય.]
બેદિલ—બજા હય:— [મુશર્રફ દૂસરી આવાજ સુન કર અજબ હોતા હય.]
મુશર્રફ--યેહ સદા આતી હય કિસકી ?
તુમારે સાથ હય કયા ઔર કોઈ ?
[દિલશેર, બેદિલકો જાહિર કરતા હય.]
દિલશેર--જી મેરે યેક દોસ્ત જાની હયૈં,
ઔર નવ્વાબ ખાનદાની હયૈં.
મુશર્રફ--(બેદિલકો) નામ કયા આપકા હય ?
બેદિલ—બેદિલ :--
[બેદિલકો રોકકર દિલશેર બેદિલકા નામ બદલકે કહતા હય.]
દિલશેર—નામ ?
મુઝસે નામ ઇન્કા સુનિયે નેક અંજામ.
બદરુદદૌલા નામે નામી હય,
ઇન્કી દસ તોપકી સલામી હય.

મુશર્રફ—ખુશ નસીબીસે મુલાક઼ાત હુઈ મુઝસેભી,
રખિયે તશરીફ.
[મુશર્રફ કુરસી બતાતા હય, બેદિલ ઘબરાતા હય.]

બેદિલ—નહીં-હાંજી-જીજી-હાંજી. [બેદિલ બેઢબ કુરસીપર બયઠતા હય, દિલશેર બાત બનાતા હય.]

દિલશેર—તજરુબાકાર નહીં હયૈં, અભી શરમાતે હયૈં,
અયસે ઉમરાવ ગની હાથ કહાં આતે હયૈં.
દોસ્ત જાની હયૈં મેરે ઔર ઇનાયત ફરમા,
સયરકે તૌર કદમ રંજા યહાં ફરમાયા.
[મુશર્રફ અત્રદાન લેને જાતા હય, દિલશેર ઔર દિલારામ યક યકકો ચોરી ચોરી દેખતે હયૈં, બેદિલ ફૂલદાનમેંસે નકલી તુર્રા ઉઠાકે સૂંઘતા હય, ઔર બૂ ન આનેસે દિલશેરસે પૂછતા હય.]

બેદિલ—યેહ તુર્રા હય કયસા, નહીં ઇસમેં બાસ,

દિલશેર—ન કર અસ્લિ તુર્રા ઇસે તુ કિયાસ.
યેહ કાગજકા હય ફૂલ, અસ્લી નહીં.

બેદિલ—જભી બાસ ઇસમેંસે આતી નહીં.
[મુશર્રફ અત્રદાન લાકર બેદિલકો દેતા હય.]

મુશર્રફ—લીજિયે, યેહ ખાસ અસ્તમબોલ હય,
[મુશર્રફકી નજર બચાકર બેદિલ, દિલશેરસે અત્રકે લિયે પૂછતા હય.]

બેદિલ—ખાસ અસ્તમ કયા ? યેહ કયસા બોલ હય ?
[દિલશેર અત્રદાન લેકર બેદિલકો ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય, મુશર્રફ દિલશેરકે હાથમેં અત્રદાન દેખકર બેદિલકો લેનેકે લિયે કહતા હય.]

મુશર્રફ—લીજિયે હજરત ઇસે,

બેદિલ—હાં, લાઇયે. [બેદિલ શહદ સમઝકર અત્રકો ચાટતા હય, ઔર કરવા લગનેસે થુક દેતા હય.]
આહ ! અખ઼થૂ ! આપને યેહે કયા દિયે ?
કરવી કરવી કયા હય યેહે કોઇ દવા ?

દિલશેર—અત્ર હય યેહે, અત્ર અસ્તમબોલકા !

બેદિલ—અત્ર અસ્તમ કયા હય ?

દિલશેર—ખુશબૂ.

બેદિલ—ઓહો સમઝા !

[મુશર્રફ દોનોંકી તરફ મુખાતિબ હોતા હય, દિલશેર બાત બનાતા હય.]

દિલશેર—(મુશર્રફસે) અય જનાબ !
યેહે બડે સીધે હયેં, ઇન્કા નામ હય ભોલે નવાબ.
[મુશર્રફ મુસ્કુરાકે દિલારામસે બાતમેં મશગુલ હોતા હય, બેદિલ ઘબરાતા હય.]

બેદિલ—દિલ ધડકતા હય મેરા, પાંવભી થર્રાતે હયેં,
તુમ ચલો યા ન ચલો, હમતો ચલે જાતે હયેં.

દિલશેર—મયેં તો મૌજૂદ હૂં, ફિર કયું તુ ડરા જાતા હય ?
માર ઇસ ડર પ કે નાહકકો મરા જાતા હય !
[મુશર્રફ યકાયક બેદિલકો ઘબરાયા હુવા દેખકર હયરતમેં આતા હય.]

મુશર્રફ—ખયર હય કયૂં હાલ ? ચિહરા આપકા કયૂં જર્દ હય !
બેદિલ--જી નહીં કુછ,
મુશર્રફ--કહિયે સાહિબ ? [દિલશેર બાત બનાતા હય.]
દિલશેર—પેટમેં કુછ દર્દ હય.
મુશર્રફ—પાસ હય જૂલ્લાબકી ગોલી હમારે ખાઇયે,
[જૂલ્લાબકા નામ સુનકર બેદિલ ચોંક ઉઠતા હય.]

બેદિલ—જી નહીં-આરામ હય, તકલીફ મત ફરમાઇયે.
મુશર્રફ—શર્મસે દિલ આપકા ઇતના અબસ મઅમૂર હય,
તનદરૂસ્તી આપકી દિલસે મુઝે મંઝૂર હય.
ખયર ! ઠહરો, મયેં જલા દેતા હૂં ફૌરન દર્દ સબ.
[મુશર્રફ કોલનવૉટર લેને જાતા હય, બેદિલ ઉલટા સમઝકર ડરતા હય.]

બેદિલ—હાય ! કહતા હય જલાનેકો ! હુવા યેહેતો ગઝબ !
દિલશેર—દેખ તો હોતા હય કયા, દમ લે જરા, ચુપચાપ બયઠ.
બેદિલ—ના ના, મુઝકો મઆફ કર-જાતા હૂં મયેં, તુ આપ બયઠ.
[દિલારામ, બેદિલકો બેચયન દેખકર ઉસ્સે પૂછતી હય.]

દિલારામ—અયસી બેચયની હય કયૂં, કયા દર્દ હોતા હય સિવા ?
બેદિલ--દર્દ તો જાતા રહા, તપ હય મગર કુછ આ ગયા !
દિલારામ—ખાઇયે કુનયન થોડાસા, અભી હોગી શિફા.
[કુનયનકા નામ સુનકર બેદિલ ઘબરાતા હય ઔર દિલારામકી નજર બચાકર દિલશેરસે કહતા હય.]

બેદિલ--અબ કહો, તુમને તો ફાંસીમેં બેસા ડાલા ગલા !
[દિલશેર બાત બનાતા હય.]

દિલશેર--(દિલારામકો) કહતે હયૈં, આદત નહીં જુલ્લાબ યા ફુનયનકી,

દિલારામ--બે દવા ફિર કોનસી તદબીર હોગી ચયનકી ?
[મુશર્રફ કોલનવૉટરકી શીશી લાકર બેદિલકો દેતા હય.]

મુશર્રફ--લીજિયે, યહે પીજિયે, સબ દર્દ રૈરન પાક હય,
[કોલનવૉટર દેખકર બેદિલ ખુશ હોતા હય,]

બેદિલ--લાઇયે, બૂડી કોલન ! યહેનો મેરી ખોરાક હય.
[બેદિલ પીતા હય મગર અર્ક તેજ હોનેસે જોરસે ખાંસી આતી હય, દિલશેર બાત બદલતા હય.]

દિલશેર--હય બહુત નાજુક તબીયત આપકી, નામે ખુદા,
યહે કભી પીતે નહીં, જબતક ન હો મીઠી દવા.
અદની બીમારીમેં રહતે પાસ હયૈં દો દો હકીમ,
મુશ્ક, અમ્બર યાં ગુલાબ ઇન્કી દવાકા હય નદીમ.

મુશર્રફ--ફૂરદ લેનાભી બદનકે દર્દકો હય ફાયદા,
[બેદિલ ઘબરાકર દિલશેરસે પૂછતા હય.]

બેદિલ--આયગી લાહોલ ! મેરેપર યહાં કયા કયા બલા !

મુશર્રફ-(બેદિલસે) ખયર ! અબ આરામ ચલકર કીજિયે, જી હય થકા,
રાતકે આરામસે સબ દર્દ દુખ હોગા હવા.

દિલારામ--સચ હય;

મુશર્રફ—ચલિયે આઇયે,

બેદિલ—હાજિર હૂં જો ફરમાઇયે.

દિલશેર—(બેદિલસે.) ચલ, ન ઘબરા !

બેદિલ—ખયર ! ચલતા હૂં જહાં લે જાઇયે.

[બેદિલ મેજકે પાસસે પીકદાન ઉઠાકર પાનીકે લિયે દિલશેરસે કહતા હય.]

દેરસે સાહિબ લગી હય મુઝકો પ્યાસ,
થોડાસા પાની મંગા દો, લો ગિલાસ.
[દિલશેર પીકદાન છીનકર રખ દેતા હય.]

દિલશેર--રખ, અરે નાદાન યહે હય પીકદાન !

બેદિલ--મયૈં ગિલાસ ઇસકો સમઝતાથા હરઆન.
[મુશર્રફ જાતે જાતે સુનકર; પાનીકે લિયે સવાલ કરતા હય.]

મુશર્રફ—પાની ચહિયે ? આઇયે, કુછ ખાઇયે,
નોશ પાની, ખાકે કુછ ફરમાઇયે.
[બેદિલ ઔર મુશર્રફ જાતે હયૈં, દિલશેર, દિલારામકો તક તકકર રવાના હોતા હય, દિલારામ, દિલશેરપર ઇશ્કિ જતાતી હય.]

મુસદ્દસ.

દિલારામ—ઇશ્કમેં મેરે તો ખુશબખ્તકા હય હાલ તબાહ !
આહને ઉસકી મેરે દિલમેંભી કી હય કુછ રાહ !
[જિસ તરફ દિલશેર ગયા ઉસ તરફ દેખકર.]
પર ગઈ આજ જો કુદરિસે દિલારા પ નિગાહ,
યેક પલ ઇસકે બિન અબ મુઝકો ગુજરના હય માહ !
માહ ખુશબખ્ત હય, તો મેહરે મુનવ્વર હય યેહે,
[જિસ તરફ દિલશેર ગયા ઉસ તરફ દેખકર.]
કાહ ખુશબખ્ત હય, તો રશ્કે ગુલેતર હય યેહે.
[દિલારામ સોચકર દોનોમેંસે દિલશેરકો પસંદ કરતી હય.]

કાફી—ગઝલ.

કયા નાઝ તેરા અય બુતે તન્નાઝ ગઝબ હય !
ગર નાઝ કિયામત હય, તો અંદાઝ ગઝબ હય !—કયા.
કયા કાટ હય અલ્લાહરે ઉસ તેગે નિગહકી !
ઉસપર લબે મયગૂંકાભી એજાઝ ગઝબ હય !—કયા.
દિલ સેનેમેં ગર તુઝકો હય યકતાઇકા દઅવા,
જી ખોનેમેંભિ તાલિબે જાંબાઝ ગઝબ હય !—કયા.
[દિલારામ, દિલશેરકી તરફ ઉલફત જિતાકર જાતી હય, બેદિલ મૌકઅ પાકર ચોરી કરને આતા હય.]

મુખમ્મસ.

બેદલિ—અલ્લાહરે સોને ચાંદીકે અસબાબ બેબહા !
કયસે ચમક રહે હયૈં સિતારોંસેભી સિવા !
જો કુછ કહીં મિલે તો ઉસે લીજિયે દબા,
[બેદિલ યેક ડબ્બીકો છિપાતા હય.]
નવ્વાબ મયૈં બના હૂં, યહાં ફિર ખતર હય કયા ?
શુબ્હા મેરે પ લાયગા કોઈ તો કબ ભલા ?
[અંદરસે યકાયક નૂરજહાંકી આવાજ આતી હય, બેદિલ ઘબરાતા હયા.]

અબયાત.

નૂરજહાં—જલ્દ કપરા મેરી શબખ્વાબીકા લા અય અખ્તર,
અખ્તર—ચલિયે દાલાનમેં મયૈં આતિ હૂં ફૌરન લેકર.
બેદિલ—કિસકી આવાજ હય! આતી હય યેહ કયા નૂરજહાં!
કયા ગજબ! જાવું કિધર! અબ મયૈં છિપૂં જાકે કહાં!
કિસ બુરે વકતમેં આયા અરે લાહૌલવલા!
[ફિર નૂરજહાંકી આવાજ આતી હય.]
આઈ, વહ આઈ, વહ શયતાનકી ખાલા, તૌબા!
જાવું મયૈં ભાગ, કે છિપ જાવૂં? બુઝાવું બત્તી.
[બત્તી બુઝાતા હય.]
ખાકમેં મિલતીહય અબ સારિ મેરિ નવ્વાબી!
સબસે બહેતર હય કે કમરેસે નિકલ જાવૂં મયૈં,
સબ બલા દૂર હો, આફતસે જો ટલ જાવૂં મયૈં.
[અંધેરેમેં દરવાજા ટટોલતા હય.]

દરવાજા કયા હુવા! કિધરસે આયા, મયૈંતો ભૂલ ગયા! (ટટોલકે) ઇધર દીવાર, ખુદાકી માર! (પથરમેં ઠોકર લગતી હય) હત તેરી! અકલકે દુમમેં રસ્સા બાંધૂ! હિરસીં ટટ્ટુ! બને આંકે ચપરગટટૂ!
[બેદિલ યેક કમરેમેં જાતા હય, નૂરજહાં, અખ્તરકે સાથ આતી હય ઔર જેવર નિકાલતે હુવે અંધેરા દેખકર ખફા હોતી હય.]

બયત.

નૂરજહાં—આગ બત્તીમેં લગે, જલ જાય અયસા ઇન્તેજામ!
યેક બત્તીભી નહીં રોશન, અંધેરા હય તમામ.
અખ્તર—બાનૂ ઠહરિયે. મયૈં રોશની લાવું, ચિરાગ જલાવું.
નૂરજહાં--નહીં, મુઝે છોરકે ન જા, રોશનીકો આગ લગા, અકેલે મેરા જી ડરતા હય.
અખ્તર—બાનૂ, દંલાભી કોઈ ડરતા હય? મયૈં અભી આઇ, આપ જરા ઠહર તો જાવ.
નૂરજહાં—નહીં, સર ન ખા; આહીસ્તા બોલ.

બયત.

સોતે હયૈં નવ્વાબ ઉપર, નીંદમેં હોગી ખલલ,
[નવ્વાબકા નામ સુનકર અખ્તર હઁસતી હય.]

અખ્તર—કૌન? વ્હો નવ્વાબ? તૌબા! બયલ યા નવ્વાબ?

નૂરજહાં—(નૂરજહાં, અખ્તરકો મસ્ખરી કરતે રોકતી હય) ચલ!

અખ્તર—વારી બેગમ! મયૈં ખૂબ જાનતી હૂં ઉસ્કી કમીની આદત! ચોરીસે નજર બચાકે કુછ ખાના, દામનસે મુંહ પોંછકે ભાગ જાના, કયા ય્હે હય બાનૂ અમીરીકા બાના?

[નૂરજહાં, દિલશેરસે દિલારામકી શાદી કરનેકા જિક્ર કરતી હય.]

અબયાત.

નૂરજહાં—મુનાસિબ હય જો હો કાદિરસે દિલઆરામકી શાદી.
[દોનોકી મહબ્બત દેખકર અખ્તર ઇજહાર કરતી હય.]

અખ્તર—મિલા દિલ ખૂબ દોનોકા, હય બાકી નામકી શાદી.

નૂરજહાં—યક દુપટ્ટા લા તુ ઇસ કમરેસે અય અખ્તર શિતાબ,
[બેદિલ કમરેમેં ઘબરાતા હય]

બેદિલ—હાય! તૌબા! અબ છિપૂં જાકર કહાં, ખાના ખરાબ!

[અખ્તર કમરેમેં જાના ચાહતી હય, ઔર અંધેરેમેં બેદિલકો દેખકર ડરકે પુકારતી હય.]

અખ્તર—ઉફ! ચોર! ચોર! બાનૂ, ય્હે દેખો ખરા હય કૌન!
કોનેમેં ઇસ દિવારકે ચિપકા હૂવા હય કૌન!

[નૂરજહાં ઘબરાતી હય.]

નૂરજહાં—કયા ચોર? કિસ જગહ પ?

અખ્તર—મ-પ-મ-મમ-મકાનમેં, [ડરકર ભાગ જાતી હય.]

નૂરજહાં—જાતી કહાં હય? જાન નહીં મેરી જાનમેં!

[નૂરજહાંભી ભાગ જાતી હય, બેદિલ બાહર આકર અપનેકો મલામત કરતા હય.]

બેદિલ—લાહૌલ! જિસકે ઘરમેં બનાથા નવાબ તૂ,
ઘરમેં ઘુસા ઉસીકે અય ખાના ખરાબ તૂ?

[કાન મલતા હય.

તકદીર આજ [illegible] થી, જો બચ ગયે બચા,
ખાવોગે લાત, [illegible] ફિર અયસી અગર ખતા!

[ટટોલકર જાતા હય, મુશર્રફ મય્ નૂરજહાં, અખ્તર ઔર નોકરકે; વાસ્તે પકડને ચોરકે, સાથ બત્તીકે આતે હયૈં.]

મુશર્રફ—કહાં હય ? કિધર ચોર ! જલ્દી બતા,
અખ્તર—ઘુસી કોઠરીમેં હય મૂજી છિપા.
[મુશર્રફ અંદર જાના ચાહતા હય, નૂરજહાં રોકતી હય.]
નૂરજહાં—અકેલે મિયાં જાવ અંદર ન તુમ !
મુશર્રફ—ઠહર જાવ, ઘબરાવ દિલબર ન તુમ !
નૂરજહાં—(નોકરકો) તુ જા દેખ,
નોકર—હાં, મયેં ચલા એ દિરંગ, [નોકર કમરેમેં જાતા હય.]
મુશર્રફ—ચલૂં મયેંભિ,
[મુશર્રફ જાના ચાહતા હય, નૂરજહાં રોકતી હય.]
નૂરજહાં—ના, તુમ રહો મેરે સંગ.
[એદિલ દિલશેરકે સાથ આતા હય.]
દિલશેર—(સબસે) ઘુસા કૌન ઘરમેં બદ અંજામ થા ?
એદિલ—(દિલશેરસે) ન ઘબરાવ તુમ, યહે મેરા કામ થા.
[નોકર કમરેસે આતા હય.]
નોકર—યહાંતો નહીં યેક ચિડિયેકા પૂત,
એદિલ—જરા દેખું મયેં, હો અગર દેવ ભૂત;
કરૂં મારકે ઠીક યક આનમેં,
જરા જાને દો મુઝકો દાલાનમેં.
[એદિલ હિમ્મતસે કમરેમેં જાતા હય.]
નોકર—નહીં કોઇ, નાહક યહ તુફાન થા,
અખ્તર—કસમ ખાતિ હૂં મયેં કે ઇન્સાન થા.
[એદિલ કમરેમેંસે આતા હય.]
એદિલ—અરે કોઇ ઉરમેં નહીં નામવર,
દિલશેર—(એદિલસે) જબાં બંદ રખ અપનિ; બકબક ન કર !
મુશર્રફ—ન ચોર ઔર ન ડાકૂ ફકત વહેમ થા,
નૂરજહાં—ફિર અખ્તરકુ કયા ખબ્ત થા હો ગયા !
એદિલ—હુવા સો હુવા, ખયર ! જાનેભિ દો,
બઢાવો ન નાહક અબ ઇસ બાતકો.
દિલશેર—યહ ધોકા થા હજરત, નહીં થા કુછ ઔર,
મુશર્રફ—સદા ઔરતોંકા યહ હોતા હય તોર.
અખ્તર—તઅજ્જુબ હય !
નૂરજહાં—સચ હય, કહીં કુછ નહીં.
નોકર—ભલા હોભિ સકતા હય અયસા કહીં ?

[નૂરજહાં, અખ્તર ઔર નૌકરકે સાથ જાતી હય, મેજપર નાસદાની દેખકર બેદિલ ઉસે છિપાના ચાહતા હય, દિલશેર દેખકર છીન લેતા હય, ખુશબખ્ત આતા હય, ઉસે દેખકર દિલશેર ઔર બેદિલ શકમેં પરતે હયેં, બેદિલ ડરતા હય, દિલશેર ઉસકો તસલ્લી દેતા હય.]

ખુશબખ્ત--(મુશર્રફસે) તસલીમ,

મુશર્રફ—આઇયે, હજરત મુઝે થા આપકાહી ઇન્તેજાર।
જબસે ખત પાયા, તુમારી યાદ થી લયલો નહાર.

[ખુશબખ્ત શુબહા કરકે બેદિલ ઔર દિલશેરકો બંદગી કરતા હય.]

ખુશબખ્ત—બંદગી ।

દિલશેર—તસલીમ । [શુબહા જાનેસે ખુશબખ્ત, મુશર્રફસે દોનોકો લિયે અલગ પૂછતા હય.]

ખુશબખ્ત—હજરત ! આપસે કહના મુઝે;—
હય જુરૂરી બાત યક, તનહાઇમેં સુન લીજિયે.

[ખુશબખ્ત દોનોસે મુઆફી ચાહતા હય.]

સાહિબો, તકલીફ મયેંને દી ઇસે કરના મુઆફ,

[ખુશબખ્ત, મુશર્રફકો કિનારે લે જાતા હય, બેદિલ, ખુશબખ્તકો પહચાન કર દિલશેરસે ડરકે કહતા હય.]

બેદિલ—વ્હો મુસાફિર, જિસકો લૂટાથા, નહીં ઇસ્મેં ખિલાફ !

[દિલશેર, બેદિલકો ઇશારેસે ચુપ રહનેકો કહતા હય, ખુશબખ્ત મુશર્રફસે પૂછતા હય.]

મુસદસ.

ખુશબખ્ત--મુઝે બતલાઇયે પહલે જરા વ્હેતો ઇશારોંમેં,
કે વ્હે દોનો હુવે દાખિલ તુમારે કયસે યારોંમેં ?

મુશર્રફ--જો હયેં બાંયે તરફ, વ્હોતો મેરે હયેં હિસ્સેદારોંમેં,
મુલાકાત ઇનકિ યક સૌગાત સમઝો તુમ હજારોંમેં.

[મુશર્રફ, દિલશેર ઔર બેદિલકે પાસ આતા હય, ખુશબખ્ત, મુશર્રફસે દોનોકી હકીકત સુનકર હયરાન હોતા હય.]

ખુશબખ્ત--(ખુદસે)
ઇલાહી, માજરા કયસા હય, મયેં કુછ કહ નહીં સકતા !

મુઝે યક આલમે સકતા હય, મયૈં કુછ કહ નહીં સકતા!

[મુશર્રફ, દિલશેર; બેદિલસે ખુશબખ્તકી પહચાન કરાતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—મિલો ઇન્સે, યહે હયૈં મિહમાન મેરે બા તમીજોંસે,
યહે હયૈં ખુશબખ્ત નામી સાહેબોં, મેરે અઝીઝોંસે.

[સબ બયઠતે હયૈં, મુશર્રફ ખુશબખ્તસે સફરકા હાલ પૂછતા હય.]

સફરકા હાલ કહિયે, આપને કુછ મુદ્દઆ પાયા?
ભલા કુછ બાપકાભી આપને અપને પતા પાયા!

ખુશબખ્ત—અયન રસ્તે પ પડ્ડા ડાક પ ડાકા સાહિબ,
વકૃત થા સુબ્હકા, થા નૂરકા તરકા સાહિબ.
દો લુટેરોંને મુઝે મારકે અયસા લૂટા!
કયા કહૂં, ખયર! મગર શુક્ર હય જીતા છૂટા.

મુશર્રફ—સખ્ત હયરત હય કે દિનકોહી હો અંધેર અયસા,

બેદિલ—સખ્ત ઉલ્લૂ હય વ્હો જો કામ કરે પેર અયસા.

દિલશેર—બચ ગઇ જાન, ઇસે આપ ગનીમત સમઝો,
માલકો જાનકા સદકા બસ અય હજરત સમઝો.

[બેદિલ બાત બનાતા હય.]

ફર્દ્સ.

બેદિલ—

પરતા હય જો જિસ ઝિલ્લતમેં, આદત ઉસકો હો જાતી હય,
કરવી હો ગર ચીજ કોઈ, શરબતકા મજા દિખલાતી હય.
(દિલશેરસે) હિમ્મત દેખો ઉન લોગોંકી, જિને લુટા બેચારેકો,
(ખુદસે) અલ્લા! અલ્લા! મેરી તો જાન ઇન બાતોંસે ધબરાતી હય!

મુખમ્મસ.

દિલશેર—થા સાથ સફરમેં કોઈ, યા ખુદ આપ અકેલે થે તનહા?

ખુશબખ્ત—થા સાથ મેરે યક હરકારા, લેકિન વ્હોભી નાકારા થા.
ડરસેહિ લુટેરેકે પહલે જી અપના લેકર વ્હો ભાગા,
વ્હો ભાગ ન જાતા તો ખતરા મુઝકો ચોરોંસે થા ફિર કયા?
દોમેંસે યકતો થા બિલકુલ કદ કામતમેં નવ્વાબ અયસા.

[નવ્વાબ નામ સુનકર બેદિલ ચોંકતા હય.]

અબયાત.

બેદિલ—અલ્લાહરે!

[મુશર્રફ, બેદિલકો બીમાર સમઝ કર દિલશેરસે ખયરિયત પૂછતા હય.]

મુશર્રફ—ક્યા હય, ખયર તો હય ?

[દિલશેર, બેદિલકો દમ દેકર પૂછતા હય.]

દિલશેર—ક્યા હાલ હય, ક્યૂં થર્રાતા હય ?

ખુશબખ્ત—

ક્યૂં કાંપ રહે હયેં યેહ સાહિબ, ક્યા લર્જા ઇન્કો આતા હય ?

બેદિલ—(દિલશેરસે) નજર આતા હય બુરા રંગ ખુદા ખયર કરે ?

લાયગી કોઈ બલા રંગ, ખુદા ખયર કરે !

[દિલશેર બાતકો ઉડાતા હય.]

દિલશેર—(મુશર્રફસે)

કુછ નહીં, જરઆફે જિગરકી ઇન્હેં બીમારી હય,

ચૌંક ઉઠતે હયેં કભી, મર્ઝસે લાચારી હય.

[મુશર્રફ, ખુશબખ્તસે ફિર ચોરકે લિયે પૂછતા હય.]

મુશર્રફ—દૂસરા હોગા કવી ?

[ખુશબખ્ત, દિલશેરકો બતાતા હય.]

ખુશબખ્ત—હાં, ઇન્કે જયસા !

[મુશર્રફકી શક ભરી બાતોંકો સચ સમઝ કર
બેદિલ મારે ડરકે ચિલ્લા ઉઠતા હય.]

બેદિલ—બાપરે !

(ખુદસે) ક્યા ગજબ હય ! ફૂંસ ગયે ! મારે ગયે ! પકડે ગયે !

[મુશર્રફ ફિર બેદિલકો બેચયન દેખકર હાલ પૂછતા હય]

મુશર્રફ—બયઠે હો બીમારીમેં, તકલીફ ન હો, મયેં ડરતા હૂં !

નહીં, ડરો મત-અચ્છા હું મયેં, અલ્લાહ અલ્લાહ કરતા હૂં !

મુશર્રફ—(દિલશેરસે)

જિકસે ચોરોંકે શાયદ કુછ ખૌફ હુવા પયદા ઇન્કો,

દિલશેર—બેશક, નાજુક અયસાહી ખાલિકને કિયા પયદા ઇન્કો.

મુશર્રફ—માલ અસબાબકા ક્યા હાલ કિયા ચોરોંને ?

ખુશબખ્ત—માલ ક્યા ! ડાકણી સબ લૂટ લિયા ચોરોંને !

બચ ગઈ જાન, ગનીમત હય, નહીં માલકા ગમ,

માલ તો જાનકા સદકા હય, નહીં રંજો અલમ.

[ખુશબખ્ત ઘડી દેખકર જાના ચાહતા હય.]

હુઈ નિસ્ફ શબ, દીજિયે અબ રજા.

મુશર્રફ—નહીં રાતકે વક્ત જાના બજા.

યહીં આજ આરામ ફરમાઇયે.

દિલશેર—તકલ્લુફકો મત કામ ફરમાઇયે.

ખુશબખ્ત—(મુશર્રફસે) બહુત ખૂબ હય, (દિલશેરસે) બંદગી.

દિલશેર—બંદગી. (મુશર્રફ, દિલશેર; બેદિલકો મકાનમેં રાત ગુજારનેકો કહતા હય.)

મુશર્રફ—ચલો સાહિબો, સો રહો આપભી.

[મુશર્રફ ઔર ખુશબખ્ત જાતે હયેં, બેદિલ ઘબરાકર દિલશેરકો નસીહત કરતા હય.]

સિંધ ભયરવી—લાવની.

બેદિલ—

બને હો નાદાન તુમ કે લરકે, ઇલાહી તૌબા ! ઇલાહી તૌબા !
જો બયઠે હો ઇસ જગહ અકરકે, ઇલાહી તૌબા ! ઇલાહી તૌબા !
દિલાક તુમ આપ હોગે બેશક, હમેંભિ તુમ લે મરોગે બેશક !
મરોગે કયા દારહી પ ચઢ઼કે, ઇલાહી તૌબા ! ઇલાહી તૌબા !
હમારી અબભી સલાહ માનો, હમેં ગર અપના રફીક જાનો,
યહાંસે ચુપચાપ ચલદો તરકે, ઇલાહી તૌબા ! ઇલાહી તૌબા !

બયત.

દિલશેર—અબસ જાન ડર ડરકે ખોતા હય કયૂં ?
કર અબ ચલકે આરામ, રોતા હય કયૂં ?

બેદિલ—અરે ઓ કાઠકે ઉલ્લૂ ! રાંડકા સાંડ ! હિર્સી ટટ્ટૂ ! હિમાકતપર લટ્ટૂ ! તેરી તો વ્હો મસલ હય, "તીર ન કમાન, મેરે ચચા ખૂબ લરે !" હાલ જાય, અહવાલ જાય, દિલકા ન ખિયાલ જાય ! તૌબા કર બંદે, ઇસ ગંદે રોજગારસે ! વર્ને સટાસટ ફૂટાફૂટ જૂતિયાં ખાયગા, અકલકા તોતા હાથસે ઉર જાયગા, મૌતકે પિંજરેમેં ટેં બોલકે રહ જાયગા ! કહાંકે મિરજા ઔર કહાંકે નવ્વાબ ! બગલમેં જૂતિ દાબ ઔર ભાગ શિતાબ. ચટકકર, બનાવટકા બોજ સરસે પટકકર, નિકલ ચલ સટકકર, અગર રહા યહાં અટકકર, આંખોમેં ખટકકર, તો મરેગા રાહે કૂચદમેં ભટકકર, યા ફૂાંસીપર લટકકર.

[દિલશેર, બેદિલકો હિમ્મત દેતા હય.]

કલ્યાન—લાવની.

દિલશેર—

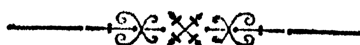
મતલબકે કિશ્તીમેં બયઠે હિમ્મતકો પતવાર કરે,
બહરે જહાંમેં મુશ્કિલકી મૌજોંકો વોહી પાર કરે.—મતલબકે.

હારભિ હો તો હારસે જી છોટા ન કભી જિનહાર કરે,
હિમ્મત બાંધે, પ્યારકોભી વ્હો ગુલદસ્તા યા હાર કરે.—મતલબકે.
હૂં મર્યે સરપર તેરે ફિર તૂ ખૌફ હય કયૂં બેકાર કરે ?
દાર પ ચડનેવાલેકો ચાહે તો ખુદા સરદાર કરે.—મતલબકે.
[બેદિલ ચિડકર દિલશેરકો દમ દેતા હય.]

તર્જ મજકૂર.

બેદિલ—

આફતમેં કયૂં હમકો ડાલે જાતા હય, લાહૌલ વલા !
સમઝાતા હૂં જબતો તૂ ટર્રાતા હય, લાહૌલ વલા !—આફતમેં.
મત લે સરપર જોખમ, ય્હે ઢબ ચલનેકા જિનહાર નહીં !
શેરકે મુંહમેં ઘુસકે કયા તૂ પાતા હય, લાહૌલ વલા !—આફતમેં.
અંધા હય, ગિરતા હય કુંવેમેં, સુઝ નહીં પરતા તુઝકો,
આંખ ઉસપર ઉલટા મુઝકો દિખલાતા હય લાહૌલ વલા !—આફતમેં.
[બેદિલ ચિડકર જાતા હય, ઉસકે પીછે દિલશેર રવાના હોતા હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ તીસરા.

નૂરજહાંકા દિવાનખાના.

[દિલારામ, દિલશેરકે ફિરાકમેં દમ ભરતી આતી હય.]

જિલા—ઠુમરી.

દિલારામ—

કયસી સોભા ચંદ્ર બદનકી, દેખત સુધ બુધ ગઈ તન મનકી—કયસી.
હેત કટારી વ્હો મતવારી, ઢબ સયનનકી, છબ નયનનકી—કયસી.
મધુર મદન, મન મોહન મૂરત, ચંચલ ચાલ ચપલ ચિતવનકી—કયસી.
[દિલશેર પોશીદા તૌરપર આતા હય, ઔર દિલારામકા ગાના સુનતા હય.]
કાદરને મન છીન લિયો હય, વા બિન નાહી જાન બચનકી—કયસી.

[દિલશેર, દિલારામકો અપના માઇલ દેખ કર ખુશ હોતા હય, ઔર અપની ચાહ ઇજહાર કરતા હય, દિલારામ શર્માકર સર ઝુકાતી હય.]

મુસદ્દસ.

દિલશેર—તૂ બર્કકી તરહસે અગર બેકરાર હય,
માનિન્દ અબ્ર, ચશ્મ મેરા અશ્કબાર હય.
તૂ ગર હમારે ઇશ્કમેં સીના-ફિગાર હય,
મેરા દિલે નઝારભી તુઝપર નિસાર હય.
જામે શરાબે ઇશ્કસે સરશાર દોનો હયઁ,
તાલિબ હમ યેક યેકકે અય યાર દોનો હયઁ.

[દિલશેર, દિલારામકા હાથ પકરના ચાહતા હય, દિલારામ ચૌ તરફ દેખકર ડરતી હય, ઔર શર્મસે હટ જાતી હય.]

જિલા—ઠુમરી.

દિલારામ—નાહીં નાહીં યહાં પાસ મેરે આ,
કોઇ દેખે, ન જા જા, સિધાર જા.—નાહીં.
નામ હોગા મેરા બદ, છોર પ્યારે રદ કદ,
હૂં મયઁ અનારી નાર, નર તૂ હય પરાયા.—નાહીં.

[દિલશેર, દિલારામકો શર્મમેં ગિરફતાર દેખકર ઉસે મનાતા હય.]

અબયાત.

દિલશેર—ઇશ્કને તેરે બનાઇ હય જો હાલત મેરી,
વહ કરેગા મેરી જાનિબસે વિકાલત મેરી.
જજબયે દિલ મેરા લાયા મુઝે અય યાર યહાં,
કુછ ખબર મુઝકો નહીં, કૌન હું મયઁ ઔર કહાં !

[દિલશેર સર્દ આહ ભરતા હય, દિલારામ ધોકા ખાકર અપના ઇશ્ક ઇજહાર કરતી હય.]

મુસદ્દસ.

દિલારામ—ફિર ઉંસી મુંહસે કહો યાર સમઝતે હો મુઝે ?
ફિર કહો કયસે તરહદાર સમઝતે હો મુઝે ?
હો યકીં દિલકો, કે દિલદાર સમઝતે હો મુઝે ?
ખાક પા અય મેરે સરદાર સમઝતે હો મુઝે ?
દો જબાં મુઝકો, કે મજબૂત મેરી ચાહમેં હો,
કૌલ દો મુઝકો કે મુસ્તઅદ મેરી રાહમેં હો.

અબયાત.

દિલશેર—આગે ખુદાકે મયઁ તુમ્હેં અપની બના ચુકા,
દુનિયાકે સામને હય ફક્ત બાકી રહ ગયા.
આજહી ચચાસે લેકે તુમારે સલાહ મયઁ,
કર લૂં તુમારે સાથ અય દિલબર નિકાહ મયઁ.

દિલારામ—દિલમેં મેરેભિ દિલબર ! ગર ધ્યાન હય તો યેહે હય,
શાદી મેરી હો તુમસે અરમાન હય તો યેહે હય.

દિલશેર—હાં-જિન્દગીકા અપને સામાન હય તો યેહે હય,
મુશ્કિલ હયઁ સબ તરીકે, આસાન હય તો યેહે હય.

દિલારામ—આશિક તુમારી અબ તો મયઁ મેરે હબીબ હૂં,
તુમસે જો દૂર હૂં તો, અલમસે કરીબ હૂં.

દિલશેર—પર અય દિલદાર દિલારામ, ખબર તુમકો નહીં !
જો હકીકત હય, અભી ઉસપે નજર તુમકો નહીં !
ઇશ્ક અંધા હય, પર ઇત્નાભિ ન હોગા શાયદ !
દિલ દિવાના હય, પર અયસાભિ ન હોગા શાયદ !

મુખમ્મસ.

દિલારામ—

દિવાના દિલ હય બેશક, ઔર મયઁ ઇસ દિલસે હારી હૂં.

દિલશેર—

કરો તુમ ફર્જ, અગર મયઁ ચોર, રહજન, યા ફરારી હૂં ?
અગર ખૂની હું, મુજરિમ હૂં, અગર મયઁ ઇસ્તિહારી હૂં ?
યકાયક ગર સુનો તુમ યેહે, કે મયઁ નેકીસે આરી હૂં ?
બદલકે નામ, કરકે ભેસ, કરતા બદ શઆરી હૂં ?

બયત.

બોલો ઇસપરભિ મુઝકો ચાહોગી ?
ફિરભિ તુમ ચાહકો નિબાહોગી ?

મુસદસ.

દિલારામ—કરંગી કયા ? પરેંગા સર પ જો કુછ, સબ ઉઠાવૂંગી,
અગર બદકારહી તુમકો કિસી જિલ્લતસે પાવૂંગી :—
હટાકે રાહે બદસે, નેકિકે રસ્તે પ લાવૂંગી,—
જહાંતક હો સકેગા, તુમસે મયઁ તોબા કરાવૂંગી,
જો બિગરેગી કોઈ આદત તો મયઁ ઉસકો સુધારંગી,
મગર રાહે મહબ્બતસે કભી હિમ્મત ન હારંગી.

દિલશેર—ભલા દિલશેરકાભી હાલ કુછ તુમને સુના હોગા ?
દિલારામ—સુના હય, હાં સુના હય !
દિલશેર—મયૈં જો ખુદ વ્હો હૂં, તો કયા હોગા ?
(ઠહરકે) ભલા ઉસ વકતભી સાબિત રહોગી મેરી ઉલફતમેં ?
કદમ રખ્ખોગિ ફિરભી તુમ મેરી રાહે મહબ્બતમેં ?
દિલારામ—અગર દિલશેરભી હો તુમ, તો હોગા તુમપે પ્યાર અપના,
કે અબ દિલપર ન કાબૂ હય, ન ખુદપર ઇખ્તિયાર અપના.

મુસદ્દસ.

દિલશેર—અયસી ઉલફતમેં તુમ્હેં રંજ ઉઠાના હોગા !
નંગો નામૂસકા હર નકશ મિટાના હોગા !
દુશમને જાન તુમારા તો જમાના હોગા !
દૂર તુમસે હરેક અપના વ યગાના હોગા !
કયા અજબ કયદમેં પ્યારેકો ભટકતે દેખો !
શાયદ યક દિન ઉસે ફાંસી પ લટકતે દેખો !
[દિલારામ, દિલશેરકી બાતોંકો જૂઠ સમઝકર હઁસતી હય.]

અબયાત.

દિલારામ—આજમાલો જિસ કદર ચાહો, હમેં કુછ ગમ નહીં,
ફેર લેં રસ્તેસે ઉલફતકે કદમ વ્હો હમ નહીં.

મુખમ્મસ.

દિલશેર—યેહે બાત ? જબતો બહુત ખૂબ—જાંનિસાર હૂં મયૈં,
મગર રઇસ ન હૂં મયૈં ન જી વિકાર હૂં મયૈં !
ન તો ચચાકા તુમારે શરીકદાર હૂં મયૈં,
કિયે ફરેબસે કાદિરકા યાં શઆર હૂં મયૈં,
કિસી સબબસે લિયે ભેસ યેહે અય યાર હૂં મયૈં !

અબયાત.

દિલારામ—(ડરકે) ઔર :—
દિલશેર—બસઃ હાં, ઔર જો હય સાથ મેરે દૂસરા,
વ્હો નહીં નવ્વાબ, લેકિન દોસ્ત ભેદી હય મેરા.
અબ ફકત બાકી હય અપના નામ બતલાના મુઝે,
વ્હોભી અબ લાજિમ હય અય ગુલફામ, બતલાના મુઝે.
પર દિલારામ અહદસે અપને ન ટલના, દેખના !
અપને ઉસ કૌલો કસમસે મત બદલના, દેખના !

દિલારામ—હાં કહો, અબભી તુમારી હું, તુમારી હૂં મયેં,
ક઼ર્જસે ઉલફ઼ત વ સૌગંદકે હારી હૂં મયેં.

મુસદસ.

દિલશેર—લો સુનો નામ ઉસકા જબતો, ખા ચુકી જિસ્સે ક઼સમ,
લો સુનો નામ ઉસકા, જિસકે કામસે વાક઼િફ હો કમ !
દેખો ઉસકો, નામસે જિસકે કે ઘબરાયેગા દમ,
દેખો ઉસ ખાવિન્દકો જિસકા નતીજા હય અલમ.
(ઠહરકર) સોંચ લો ! ફ઼િર ગાર કર લો ! મયેં ચિતાતા ફ઼ેર હૂં !
અય મેરી ભોલી બની નાદાન ! મયેં દિલશેર હૂં !
[દિલારામકો ગશ આતા હય, દિલશેર ઉસે હાથોંમેં સંભાલતા હય.]

અબયાત.

મયેં ન કહતાથા મેરા ઇશ્ક઼ ન અચ્છા હોગા ?
મેરે ઉલફ઼તમેં તુમ્હેં રંજ ઉઠાના હોગા ?
અબભી દિલ ફ઼ેર લો, બ્હેતર અય દિલારા હોગા !
વર્ના તા જ઼ીસ્ત તુમ્હેં જાનકો રોના હોગા !
[દિલારામ હોશમેં આતી હય.]

દિલારામ—હાય ! મયેં કયા કરૂં, અંજામ મેરા કયા હોગા !
દિલશેર—બદ; બુરા મયેંને કહા ખુદ, કે ન અચ્છા હોગા !
[દિલશેર, દિલારામકો આજમાતા હય.]
લો મયેં જાતા હું, બચો મુઝસે, મેરી યાર ન હો,
તુમ મેરે દામે મહબ્બતમેં ગિરફ઼તાર ન હો.
[દિલશેર જાયા ચાહતા હય, દિલારામ, દિલશેરકો રોકતી હય ઔર જાનેકા નામ સુનકર રંજ કરતી હય.]

જિલા—ગજ઼લ.

દિલારામ—
મિલા ન ખાકમેં હમકો તુ જાકે અય પ્યારે,
ન પાયમાલ કર અબ, સર ચડાકે અય પ્યારે.—મિલા.
મયેં અપને જાનસે જાવૂંગી, તેરા કયા બિગરા !
ચલા હય તૂતો ય્હે બાતેં બનાકે અય પ્યારે.—મિલા.
ન બાવફ઼ાસે જફ઼ા કર, અરે ખુદાસે ડર !
રહા હય કૌન કિસીકો સતાકે અય પ્યારે ?—મિલા.
[દિલશેર, દિલારામકો મનાતા હય.]

ફ્રિત્અ.

દિલશેર—ખુદાકો કહતા હું બસ દરમિયાન કરકે મયૈં,
કે તુમકો છોડું તો છોડું અય યાર મરકે મયૈં.
રહૂં તુમારા ગુનહગાર રોજે મહશર તક,
ન આવું બઅદ અગર યક મહીને ભરકે મયૈં.

[દિલશેર, દિલારામકે હાથોંકો છાતીસે દબા કર જાતા હય, દિલારામ બેકરારહોકર દેખતી હય, ઔર અફ્સોસ કરતી હય.]

જિલા—લાવની.

દિલે નાદાં હય ઇસપર સૌદાઈ, જીમેં ક્યા તેરે આઈ!—દિલે.
કાજલકી હય કોઠરી યેહ, જાયે જો ઇસકે બીચ,
કાલિખસે વોહ કબ બચેગા, ઉત્તમ હો યા નીચ.
હય ઇસકી ચાહ રાહે રૂસવાઈ—જીમેં ક્યા તેરે આઈ—દિલે.
કામ બુરા, અંજામ બુરા હય, સબ કુછ હય નુકસાન,
લગી લગન તો કૌન જતનસે છુટના હો આસાન!
(સોંચકે) ઉસીકી ઉલફત અબ હય દાનાઈ—જીમેં ક્યા તેરે આઈ—દિલે.

[દિલારામ અફ્સોસ કરતી હય, ખુશબખ્ત આન કર શાદીકી મંજૂરી ચાહતા હય, દિલારામ નજર બચાતી હય.]

કાફી—ગજલ.

ખુશબખ્ત—જરા આંખ ઉઠાકે ઇધર દેખિયેગા,
હમેંભી ભલા યક નજર દેખિયેગા!
જુદાઈમેં ગિનતા હું તારે હમેશા,
અજીયત યેહ રશ્કે કમર દેખિયેગા!
તરપતા હું બરસોંસે ઉમ્મેદમેં મયૈં,
મેરી જાન, મેરા જિગર દેખિયેગા!

દિલારામ—નહીં રાસ્તા અબ મેરા દેખિયેગા,
કોઈ મહજબીં દૂસરા દેખિયેગા.
નહીં અબ સનમ હમકો બનનેસે મતલબ,
હમેં અબ ન બહરે ખુદા દેખિયેગા.
યેહ દિલ અબ તુમારે નહીં કામકા હય,
કોઇ દિલ-ફરેબ ઔર જા દેખિયેગા.

[દિલારામકી બેદરકારી દેખકર ખુશબખ્ત હયરાન હોતા હય.]

ભયરવી—તિરાના.

ખુશબખ્ત—

આજ હય સારી બાત ન્યારી !
રહી ન યાદ મેરી પ્યારી, ખ્વારી, જારી,
થી જો માન જાન મેરી આન બાન,
આજ રહી વ્હો નહીં તમામ દિલદારી, ગમખ્વારી—આજ.
ઘાયલ, બિસ્મિલ હૂં મયેં ગાફિલ,
તેરે ગમમેં તાર તાર પયરહન, જાર પુર મહન,
હુઈ હય યાર બેકારી, બેદારી, બેઝારી—આજ.

જિલા—ઠુમરી.

દિલારામ—નહીં ઇસમેં કિસી તૌર ખતા મેરી—નહીં.
રહો બચે તુમ ઇશ્કો અલમસે,
હકમેં તુમારે હય હકસે દૂઆ મેરી—નહીં.

ખમ્માચ—તિરાના.

ખુશબખ્ત—

હમસે જો વ્હો થા કિયા કરાર શાદીકા.—હમસે.
કૌલો કરાર દારો મદાર, કયા હુવા, કહાં ગયા ભલા ?—હમસે.

અબયાત.

દિલારામ—મેરે ચચા પ હય સારા મદાર શાદીકા,
મુઝે હો કયસે ભલા ઇખ્તિયાર શાદીકા ?
ખુશબખ્ત—કહો ય્હ સાફ કે મિહમાનસે લગા હય દિલ,
હમારે ચાહસે અબ આપકા ફિરા હય દિલ.
જવાબ સાફ તુમારે ચચાસેભી પાયા,
તુમારા દિલ મયેં ફકત દેખને થા યાં આયા.
દિલારામ—જો ચાહો સમઝો, પર અબસે ન અયસી બાત કરો !
ઉઠાલો દિલ, કભી હમસે ન ઇલ્તિફાત કરો !
[ખુશબખ્ત, દિલારામકી રૂખાઇસે ખફા હોતા હય.]

મુખમ્મસ.

ખુશબખ્ત—હોંગે દુનિયામેં સિતમગર સયકરોં,
હોંગે લેકિન તુમસે કમતર સયકરો.
ખયર ! જાવો હયેં ગુલેતર સયકરોં,
ઢૂંઢ લેંગે તુમસે બ્હેતર સયકરોં,
દિલ સલામત હય તો દિલબર સયકરોં.

[ખુશબખ્ત ખફા હોકર જાતા હય, દિલારામ ખુશબખ્તકો છોરકર દિલશેરપર પ્યાર જિતાતી હય.]

પીલૂ--ગ઼ઝલ.

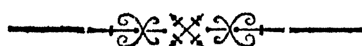
દિલારામ—

ક્યિાથા જઝબયે દિલને તેરે મુઝપર અસર પહલે,
તેરીહી ખુશ નિગાહોંસે લરી અપની નજર પહલે—ક્યિાથા.
જબતક સૂરજ થા છિપા મહપર થી ક્યા આબ,
નિકલા જબ ખુરશીદ તો ફીકા હય મહતાબ.
લિયા દિલશેરને દિલ જોકે થા ખુશબખ્તપર પહલે—ક્યિાથા.
ક઼ાબુમેં જબ દિલ નહીં, મેરી ક્યા તક઼સીર,
દિલકી હય સારી ખતા, મયૈં ખુદ હૂં દિલગીર.
હુઈ મજબૂર અબ, મુખ્તાર થી અય બેખબર પહલે--ક્યિાથા.

[દિલારામ બેક઼રાર હોકર જાતી હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ ચોથા.

વીરાન.

[બાતેં કરતે દિલશેર ઔર બેદિલ આતે હયઁ.]

અબયાત.

દિલશેર—યેહ ખત દેખ ક઼ાદિરકા આયાથા કલ,
જેહ કલ અપને ઘરસે ચુકા હય નિકલ.
બેદિલ—નિકલ જો ચુકા તો કહાં જાયગા ?
દિલશેર—મુશર્રફકે ઘરકો—વહાં જાયગા.
બેદિલ—(ડરકર) અરે બાપરે ! જબતો ભાગ અબ કહીં ?
દિલશેર—અરે કિસ લિયે ? હમ રહેંગે વહીં.
બેદિલ—હુવા તુઝસે ક઼ાદિરકા ગર સામના ?
દિલશેર—તો બ્હેતર હય-બસ કામ મેરા બના.
બેદિલ—(હયરતસે) કામ બના, યા કામ તમામ હુવા ?

દિલશેર—બના, જરૂર બના. કલ જબ મુશર્રફકી ડાક આઈ, મેરે નસીબને કી રસાઈ. મુશર્રફ બાહર ગયાથા, જેહા ખત ધરેથે મેજ પર, યકાયક ઉસ કમરેમેં હુવા મેરા ગુજર. મયૈંને લિફાફેપર 'ક઼ાદિરબેગ'

નામ પડા, ફીરન ખતકો ચુરાકે ફારા, ઔર તમામ પડા. કાદિર મુશર્રફસે મિલને આતા હય, મગર અબ મેરે હાથસે બચકે કહાં જાતા હય !

અબયાત.

ઇસી રાહસે આયગા નાબકાર,
યહીં મારકે ઉસકો કર દેંગે ઠાર !
રહૂંગા હમેશાકો કાદિર બના,
મરા વ્હો તો મતલબ મેરા ફિર બના.
ઇસી વાસ્તે આયે હમ તુમ યહાં,
ઉસે કત્લ કરકે કરેં ગુમ યહાં.

બેદિલ—(હઁસકર) ઔર ફિર ધીરે ધીરે દબાલે માલ તમામ, અયેં ?

દિલશેર—હાં માલ તમામ, ઔર નફેમેં દિલારામ.

બેદિલ—દિલારામ ?

દિલશેર—હાં. દિલારામ મેરી આશકે જાર હય, મુઝપર જાનસે નિસાર; શાદી કરનેકો તૈયાર હય.

બેદિલ—ચોર સમઝકે યા સાહુકાર ?

દિલશેર—ચોર, લુટેરા, ખુની, ખૂંખ્વાર.

બેદિલ—વ્હો ઉલ્લૂ હય યા સીયાની ?

દિલશેર—સિયાની, મગર ઇશ્કકી દીવાની.

અબયાત.

જબ લગા દિલ તો સૂઝતા કયા હય ?
સચ કહા હય, કે "ઇશ્ક અંધા હય."

બેદિલ—તેરા તો બસ હય શેખચિલ્લીસા હાલ !
હવા બાંધનેમેં હય તૂ બે મિસાલ.

દિલશેર—આજ હય સર્દી બડી, પીલે યહ ગરમા ગરમ,
જલ્દીસે દો ચાર જામ ખીંચકે હો જા ગરમ.

[દિલશેર પેચકી બોતલ દેતા હય, બેદિલ ઉસ બોતલકો ખોલતા હય.]

રાહકિ કર દેગિ દૂર સારી ખરાબી શરાબ.
રંગ દિખાયેગિ ખૂબ, હય યહ ગુલાબી શરાબ.

બેદિલ—ગુલાબી હો યા રમ, ઇસે કબ છોડે હમ.

[યક સાંસ શરાબ પીનેસે શરાબ બેદિલકે નયનેપર ચડતા હય, દિલશેર ઉસે સુહલાતા હય.]

દિલશેર—ક્યા હુવા અરે ?

બેદિલ—આહરે મરે !

દિલશેર—હાલતો કહો ?

બેદિલ—ક્યા કહૂં રહો !

દિલશેર—કુછતો દે જવાબ ?

બેદિલ—ચડ઼ ગઈ શરાબ !

દિલશેર—કર ન બેજિતરાબ.

બેદિલ—પીઠ મેરી દાબ.

દિલશેર—ઔર થોરી પી, હો દિકાને જી.

બેદિલ—હાં. ઠીક કહી, પી લૂં ફિર જરી.

[બેદિલ ફિર પીતા હય.]

દિલશેર—કામકા ન કાજકા, દો સેર અનાજકા !

બેદિલ—કામકા ન કાજકા ? મયૈં તેરે કામસે કબ હટા ? તુ ચોર તો મયૈં ગલકટા ! તુહી બતા, તુઝસે હમ કહાં ભાગે ?

દિલશેર—લરતોંકે પીછે, ઔર ભાગતોંકે આગે.

બેદિલ—ખયર ! જો તુ રૂઠા, તો મયૈંભી છૂટા, મગર યાદ રખના, તેરાભી નસીબ ફૂટા !

દિલશેર—હં ! યેહે શેખી ? યેહે તાવ ? બચાજી, જો મયૈં દો દિન છોરૂ દૂં, તો ભૂખે મર જાવ ! તુમારાભી યેહે હોસિલા કે મુઝે મિજાજ દિખાવ ? ચુનીભી કહે, કે મુઝે ઘીસે ખાવ ?

બેદિલ—મયૈં હિચકારા હૂં, હારા હૂં, આવારા યા દહશતકા મારા હૂં, મગર કિસમતકા ધની, નસીબકા કરારા હૂં. જહાં મેરા કદમ જાતા હય, માલ, ડાલકે પત્તેસા ટૂટકે આતા હય ! યાદ રખ, જિસ દિન તુને મુઝે છોરા, માલ દૌલતનેભી તુઝસે મુંહ મોરા !

દિલશેર—અચ્છા, ચલ નિકલ ! દૂર હો ! (લાત ઔર ધકકે મારતા હય.) ખાના, ઉરાના, ફિર આંખ દિખાના ?

[બેદિલ બેઇખ્તિયાર રોતા હય.]

બેદિલ—માર ! માર ! યેહે નેકીકા બદલા હય ! તુને મુઝે લુટેરા બનાયા, ઘર છુરાયા, જુવા, ચોરી, કીસે કતરના સિખાયા, અબ મુઝે દૂર કરનેપર લગા હય ! [બેદિલ રોતા હય, દિલશેર મનાતા હય.]

જિલા—ઠુમરી.

દિલશેર—જાને દે અય ભૈયા, મત રો માન !
તેરા કભી મયૈં સાથ ન છોરૂં.—જાને.
જાન બદનમેં હય જબતક અય ભાઈ,
સાથી અપના તૂ જાન.—જાને.

અબયાત.

બેદિલ—દિન બુરે જબ આતે હયૈં, હર તરહ સતાતે હયૈં,
આજ કલ તો હય અકસર, જાન અપની સૂલીપર.

દિલશેર—હું મયૈં સાથ, મત ડર તુ બેકારકો,
બસ અબ ખૂન કરને પ તૈયાર હો.
હૂવા વકત કાદિરકે આનેકા અબ,
કરો અપને હિકમતકા પહલેસે ઢબ.
મયૈં હમ્લા કરૂં, રના ત છુરી.

બેદિલ—(ઘબરાકર) મેરીતો અબ્બાસે હય હાલત બુરી !

[બેદિલ, સામનેસે કાદિરબેગકી સવારી આતી હુઈ દેખકર ઉસે સિપાહી સમઝ કર ઘબરાતા હય.]

અરે દૌર ! આગે સિપાહી સવાર !

દિલશેર—સવારી હય કાદિરકી હો હૂશિયાર !

[બેદિલ છિપને ચાહતા હય.]

બેદિલ—છિપોગે કહીં ?

દિલશેર—(ચિડ઼ના) છિપને આયા હય તૂ ?
ચલ અબ ઉસ પ હમ્લા કર અય જીસ્તખૂ !

બેદિલ—હમેં ઈસ જાહિ રહને દો !

દિલશેર—યહાં રહકે કરેગા કયા ?

બેદિલ—(ખુદસે) કરૂં કયા, વ્હાંભિ ખતરા હય !

દિલશેર—તુ ડરકેહી મરેગા કયા ?

બેદિલ—કરૂંગા પાસબાની !

દિલશેર—(હારકર) ખયર ! રહના હૂશિયારીસે.

બેદિલ—જરાભી હોગા ગર ખટકા તો દોરૂંગા ખબર દેને.

[દિલશેર જલ્દીમેં જાતા હય, બેદિલ ઘબરાતા હય.]

યહ ઉલ્લૂ હો રહા હય ઇશ્કમેં, ઘુસતા હય આફતમેં !
કુબાહત હય, કહીં મયૈંભી ન ફૅંસ જાવૂં મુસીબતમેં !

[તદ્દન્ચોકી આવાજ આતી હય, ઔર શોર પુકાર હોતા હય, બેદિલ ઘબરાતા હય.]

હુવા ગરબર, મચા ગૌગા, કરૂં અબ ક્યા, હુવા ખટકા ?
નિકલ ભાગૂં તો અચ્છા હય, પકર જાવેંગા ગર અટકા !

[બેદિલ મારે ડરકે ભાગ જાતા હય, દૂસરી તરફસે રાહમેં જાતે; તફન્ચેકી આવાજ સુનકર ખુશબખ્ત આતા હય.]

ખુશબખ્ત—મચાથા શોર કયસા ! ચીખ મારીથા અભી કિસને !
[ઇધર ઉધર દેખતા હય.]
યહાંતો કુછ નજર આતા નહીં, આવાજ દી કિસને !
[ખુશબખ્ત તફન્ચેકી આવાજકી તાલાશમેં જાતા હય, દૂસરી તરફસે દિલશેર આતા હય ઔર બેદિલકો ન દેખકે અજબ હોતા હય.]

દિલશેર—ગયા બેદિલ કહાં ! ભાગા યહાંસેભી બ્હ જી લેકર !
ગયા હોગા કિધર, દેખૂં જરા ચલકે ઉતારેપર.
[દિલશેર જાતા હય, ખુશબખ્ત તલાશસે થકકર આતા હય.]

ખુશબખ્ત—કોઇ દિખલાઈ નહીં દેતા હય, ગુલ કયસા હૂવા !
[સામનેસે બેદિલકો આતા હૂવા દેખતા હય.]
સામનેસે કૌન આતા હય મગર ડરતા હૂવા !
(ગૌરસે દેખકર) કૌન હય વ્હે મુજતરિબ કોઈ ગરીબ !
[બેદિલકો પહચાનકર હયરાન હોતા હય.]
વ્હેતો હય નબ્વાબ ! કાદિરકા હબીબ !
ખૂબ અકેલા આજ મુઝકો મિલ ગયા,
ઇસ્સે લૂં ધરકે મુશર્રફકા પતા.
[ખુશબખ્ત છિપ જાતા હય, બેદિલ છિપ છિપ કર આતા હય.]

બેદિલ—કયા હૂવે સબ, અબ યહાં કોઈ નહીં !
(દૂર દેખકે) ખાલી હય મયદાન—હાં, કોઈ નહીં.
(સોચકે) મયૈં રહૂં યા જાવૂં, મયૈં અબ ક્યા કરૂં ?
ગર પકર જાવૂં તો આફતમેં પરૂં !
મુઝકોતો દિલશેર વ્હાં ઠહરા ગયા,
ખુદ હુવા કયા ! કૌન ઉસકો ખા ગયા !
[ખુશબખ્ત જાહર હોતા હય, બેદિલ ડરતા હય.]

ખુશબખ્ત—આઇયે હજરત સલામત, આઇયે,

બેદિલ—(અન્જાન હોકર) મુઝકો ફરમાતે હો ?
ખુશબખ્ત—જી,
બેદિલ—ફરમાઇયે.
ખુશબખ્ત—કહિયેતો કુછ હાલ અપને દોસ્તકા ?
વ્હે ન જાનો, મયઁ નહીં કુછ જાનતા !

[ખુશબખ્ત સાદા દિલીસે સવાલ કરતા હય, ઉસે બેદિલ મારે ડરકે ઉલ્ટા જવાબ દેતા હય.]

બેદિલ—મયઁ હૂં બે તક઼સીર, મયઁ હૂં બે ખ઼તા !
ખુશબખ્ત—સચ હય, લેકિન હાલ તો સબ દો બતા ?
મયઁ ન છોડૂંગા, ન ગર બતલાવગે !
બેદિલ—(ડરકર) ક્યા મુજે નાહક઼ પકર લે જાવગે ?
ખુશબખ્ત—છિન ગયા મઅ્શૂક઼ મેરા મુઝસે આહ !
દોસ્તને તેરે કિયા મુઝકો તબાહ !
લુટ ગયા મયઁ, ક્યા નહીં તુમકો ખ઼બર ?
બેદિલ—મયઁને કબ લુટા તુમ્હેં અય નામવર ?
દેખલો કીસા મેરા કુછભી નહીં,
લો, વ્હ લો, જાને મુઝે દો બિલયક઼ીં !

[બેદિલ મારે ડરકે ઘબરાહટમેં અપનેકો બચાનેકી મતલબસે કીસેમેંસે રૂમાલ વ નોટબૂક નિકાલકર દેતા હય; ઔર ભાગ જાતા હય, ખુશબખ્ત હયરાન હોતા હય.]

મુખમ્મસ.

ખુશબખ્ત—અફ઼સોસ ! ક઼િસમતોંસે અકેલા અગર મિલા,
દમ દેકે ચલ દિયા, ન દિયા કુછ મુઝે પતા !
ખ઼ાતીરસે અપને દોસ્તકે ભાગા હય જી છુરા,
ક્યા હાલ હય, પતા ન દિલારામકા મિલા !
રૂમાલ ઔર કિતાબ મગર ક્યૂં વ્હ દે ગયા !

[ખુશબખ્ત, નોટબુક ઔર મયલા રૂમાલ દેખકર હયરાન હોતા હય.]

અબયાત.

અજીબ ઇસકે ઢંગ હય, અજીબ વ્હે નવાબ હય !
સડ઼ી, ગલી, ફટી, યહી નવાબકી કિતાબ હય ?

[કિતાબમેંસે બેદિલકે માંકા યેક ખ઼ત હાથ આતા હય.]
કિસીકા યેક ખ઼ત હય ઇસ કિતાબમેં ધરા હુવા,
કિતાબમેં લિખા હુવા કહીં કહીં હિસાબ હય.
[ખ઼ત પઢ઼તા હય.]

"અય મેરે પિસર, શરીર બેદિલ,
ખ઼ૂની, રહજન, શરીર, ક઼ાતિલ;
દિલશેરસે બદકા યાર હય તૂ,
બદકાર હય, બદ શઆર હય તૂ.
માં હૂં, તુઝે ઔર કયા કહૂં મર્યૈ,
બેઝાર તેરે ચલનસે, હૂં મર્યૈ!
અબભી બાઝ આ, પિસર ચલા આ,
બદ રાહકો છોર, ઘર ચલા આ."

[બેદિલકા નામ પઢ઼કર ખ઼ુશબખ઼્ત ચોંકતા હય.]

બેદિલ! નવ્વાબકા યહ હય નામ!

[રૂમાલ પર નિશાન દેખકર.]

રૂમાલ પભી લિખા યહ હય નામ!
કિતાબ અયસી નવ્વાબકી હય સરી!
બવરચીકી હો જયસી કોઈ બહી!

[ખ઼ુશબખ઼્ત કિતાબકો પઢ઼તા હય.]

"હજામત કરાઇ, સાઢ઼ે તીન પાઇ. પંદ્રહવેં બાર જૂતેકી ગંઠાઇ, યેક આના નવ પાઇ. ચના દો પયસેકા, પિયાજ઼ તીન દમરીકી. રોટી; સાલન, પાંચ પયસા. કીસા કતરનેકી કૈંચી, તીન આના તીન પાઇ. બેહોશીકી દવા, રૂપ્યા સવા. જહરકી પુરિયા, ગ્યારહ આને. બકસ તોરનેકા હથિયાર, રૂપ્ય ચાર!"

[ખ઼ુશબખ઼્ત હિસાબ પઢ઼ કર હયરતમેં આતા હય.]

કલ્યાન—તિરાના.

પાયા હય સુબૂત ખ઼ૂબ, અબ રહી ન કમી,
ખ઼ુશી હુઈ ખ઼ુર્રમી, ન રહા નિશાને ગ઼મી, બેકલી રમી.
બાલ બાલ સબ, ખ઼ાલ ખ઼ાલ સબ, હાલ ચાલ સબ,
મિલા હસબ વ નસબ અબ ગઈ ખ઼મી,
ફ઼રેબ જઅ્લ તમામ થી યહ જમી—પાઈ.
યારગ઼ાર ચોર દિલશેરકા યહ થા, ભેસ બના નવાબકા,

કલામ ઝૂઠ, નામ ઝૂઠ, કામ ઝૂઠ, બસ, ખુલી નવાબી, હમદમી,
તલાશ મેરે ફિકરકી થમી થમી—પાઈ.

[ખુશીસે ઉછલ કર ખુશબખ્ત જાતા હય, દિલશેર, બેદિલકી શિકાયત કરતે આતા હય.]

મુસલ્લસ.

દિલશેર—તલાશ કરકે થકા મયૈં, નહીં મિલા બેદિલ !
મકાન પરભિ નહીં, ફિર કહાં ગયા બેદિલ !

[સામનેસે બેદિલકો આતે હુવે દેખતા હય.]

ઓ આ રહા હય, (બેદિલ આતા હય) અરે કયૂં, કહાં રહા બેદિલ ?

[બેદિલ ઘબરાયે હુવે જવાબ દેતા હય.]

અબયાત.

બેદિલ—મુઝે છોડકે ચલદિયે તુમ અકેલે,
બની જાન પર કયસી લાહૌલ મેરે !
જિસે ડાક પર તુમને લૂટાથા જાકર,
મિલાથા અભી વ્હો ઇસી જા પ આકર.
ઉસે ઉલ્ટા સુલ્ટા બતા કર મયૈં ભાગા,
યહ સોયા હુવા ફિત્ના ફિર કયસે જાગા ?
કહાં હય વ્હો મક઼તુલ ઔર ઉસકા લાશા ?
યહાં ધર પકડ હોગી અબ બેતહાશા !

દેસ—ઠુમરી.

દિલશેર—જિયા ડર કર તોરી કાહે ભરભર આવે છતીયાં,
કયસી બતીયાં ડરસે ઝૂઠહી સુનાવે,
કાહે તૂ ભયાનક મુંહ અપના બિચકાવે—જિયા.
ચલ તૂ વતન અપને ચલના, અબ હય લાજિમ,
વ્હાં બાતેં હયૈં કઈ બનાની,
ફિરતો ગુજર ઝટપટ જાવે દુખકી રતીયાં રે—જિયા.

અબયાત.

બેદિલ—શાદી હોનેસે જો પહલે જમ્અલ સબ ખુલ જાયગા,
જેલમેં બેશક મુશર્રફ દોનોંકો ભિજવાયગા !
દેકે ધોકા યૂંહી બ્યાહા માદરે રયહાનકો,
મર ગઈ રો રોકે વ્હો આખિર તુમારી જાનકો.
હર જગહ જાકે જો હો જાવોગે ઔરતકે ગુલામ,
પેટકા ધંદા ચલેગા કિસ તુરહ, કયા હોગા કામ ?

દિલશેર—મયૈં સમઝતા હું, નસીહતકિ ન કર બાત તુ ચલ,
મુર્શિદાબાદ જરા આજ મેરે સાત તુ ચલ.

બેદિલ—મુર્શિદાબાદકો !

દિલશેર—હાં.

બેદિલ—ક્યા તુમ્હેં સુઝી હય ભલા ?
ડાલના ફિર તુમ્હેં મન્ઝૂર હય ફાંસીમેં ગલા ?
વાંહાંસે હમ ભાગકે આયે હયૈં કઈ બાર ચલે,
અબતો બંદા ન વહાં જીતેજી જિન્હાર ચલે !

દિલશેર—યેક બાર ઔર મેરે કહેનેસે હિમ્મત કર તૂ,
ફિર તમામ ઉમ્ર મેરે સાથમેં અશરત કર તૂ.
મેરી બેટી જો હય રયહાન, વ્હો બહરામકે ઘર,
ઉસકે નાનાસે કઈ સાલકા લેના હય જર.
દૂસરે, કત્લ જો કાદરિકો કિયા હય આકર,
ઉસકે ઘર ઝૂઠ સુનાયેંગે પહુંચનેકી ખબર.
તાકે ફયલેભિ જો ઇસ ખૂનકી કુછ બાત અગર;
લોગ જાનેં, કે હય કાદિર તો મુશર્રફકે ઘર.
થોરે દિન બાત જો છિપ જાય તો હો કામ અપના,
હો દિલારામસે શાદી તો હો આરામ અપના.
ચલ, બસ અબ સાથ મેરે દેર ન કર,

બેદિલ—મયૈં તોબા !
મુર્શિદાબાદમેં ક્યા જાન મુઝે હય દેના ?

દિલશેર—તુ ન જાયેગા ?

બેદિલ—ન જાવૂંગા,

દિલશેર—ન જાયેગા ?

બેદિલ—નહીં !

જાવ તુમ ઘરમેં મુશર્રફકે, રહૂંગા મયૈં યહીં.

દિલશેર—જા જહન્નમમેં, દફઅ હો, દૂર હો, ફિન્નાર હો,

[દિલશેર ગુસ્સે હોકર ધક્કા દેતા હય.]

બેદિલ—જાન લેને પર મેરે ક્યા આજ તુમ તૈયાર હો ?

[દિલશેર ગુસ્સેમેં ચલા જાતા હય, બેદિલ અપની ડરપોક તબીઅતપર અફસોસ કરતા હય.]

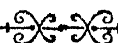
"So much the better for you"—Air.

ઓ દગાહત પુર વહશત, તું જબ તક હય સાત,
હિમ્મતકી બાજી હય માત!
હય આફતકી હયબતસે સુહબત દિન રાત,
હિમ્મતકી બાજી હય માત!
તૂ જંગલમેં આઈ કહલાઈ શયતાન,
તૂ દંગલમેં આઈ થરાયા ઇન્સાન,
નાકામી બદનામી હય તેરી સૌગાત,
હિમ્મતકી બાજી હય માત!
હિમ્મતકી બાજી હય માત, બદજાત!
હિમ્મતકી બાજી હય માત!
તૂ બદમેં જો આતી, નેકીસે ગર જાતી,
તો હોતી ક્યા અચ્છીસી બાત!—ઓ.

[બેદિલ અફસોસ કરતા જાતા હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ પાંચવાં.

જંગલ—સરા.

[રાતકા વક્ત. બેરૂની દિખાવ. ખુશબખ્ત અપની પરેશાનીકી શિકાયત કરતે હુવે આતા હય, ઔર થકકે સીઢીપર બયઠતા હય.]

ભયરવી—ગઝલ.

ખુશબખ્ત—

હમસરે ચશ્મે બુતાં શામો સહર ગર્દિશમેં હૂં.
ચર્ખસા અય આસમાં આઠોં પહર ગર્દિશમેં હૂં.—હમસરે.
કાર હય ફિરનાહી મેરા હર ઘડી પરકારસા,
ચૂં દિમાગે સાહેબે દૌરાંને સર ગર્દિશમેં હૂં.—હમસરે.
તાલિબે દીદારે સાકી હૂં મગર અય દોસ્તો,
મિસ્લે સાગર કિસ લિયે મયેં ઉમ્ર ભર ગર્દિશમેં હૂં?—હમસરે.

[દરવાજા ખોલકર રયહાન બાહર આતી હય ઔર ખુશબખ્તકો દેખકર દર બંદ કર લેતી હય. ખુશબખ્ત ઉસે દેખકર ફરેફ્તા હોતા હય.]

અબયાત.

કયા હુસ્ન હય ! કયા સુરત ! સુબહાન તેરી કુદરત !
હર ખતસે નુમાયાં હય હરઆન તેરી કુદરત !

[રયહાનબી ખુશબખ્તકી શકલ દેખકર ફરેફતા હોતી હય, ઔર દરવાજા ખોલકર હાલ પૂછતી હય.]

રયહાન—તુમ કૌન હો અય સાહિબ, કયા નામ હય; બતલાવો ?
ઇસ ગાંવમેં આનેકા કયા કામ હય; બતલાવો !

ખુશબખ્ત—હૂં યેક મુસાફિર મયેં, આયા હું થકા માંદા,
ચલ ચલકે થકા; હારા, બેજાર હુવા માંદા.

રયહાન—હય તો સરા યહ લેકિન, માલિક ગયે હયેં બાહર,
મયેં બયઠનેકો લાવૂં, તુમ બયઠ જાવો દમભર.

[રયહાન જાકે અંદરસે એક ચૌકી લાતી હય ઔર શર્મા શર્માકર ખુશબખ્તકો બયઠનેકો કહતી હય, ખુશબખ્ત બયઠતા હય.]

રયહાન—બયઠિયે સાહેબ; આઇયે, તશરીફ લાઇયે, સફરમેં તકલીફ પા ચુકે, અબ જરા આરામ ફરમાઇયે. મયેં જબસે યહાં રહતી હૂં; કોઇ રાતકો નહીં રહા હય, જભી મયેંને અયસા કહા હય. જબતક માલિકકી મરજી ન લૂં, કયસે ઉતરનેકે લિયે આપકો જબાન દૂં ?

ખુશબખ્ત—તુમ ભલા યહાં કબસે રહતી હો ? કયા યહે તુમારા ઘર નહીં ? યહે કયા કહતી હો ?

રયહાન—ચાર બરસસે યહાં મેરા બસેરા હય; મગર ખબર નહીં, મયેં કિસકી હૂં કૌન મેરા હય ! (આહ ભરકર) કહિયે સાહેબ, કુછ દરકાર હય ?

ખુશબખ્ત—નહીં, ફકત તુમારી મેહેરબાની દરકાર હય.

[રયહાન શર્માકર જાતી હય, ખુશબખ્ત ઉસકી તઅરીફ કરતા હય.]

અબયાત.

મુર્ગે જરીં હય વ લેકિન ફંસ ગઇ હય દામમેં,
માહ હય લેકિન ગહનકે હય પૈસી આલામમેં.
આતશે ગમમેંભી કુન્દનસા હય ચહેરા હો રહા,
સચ હય, સોના આગમેં પરકે દમકતા હય સિવા.
(ગૌર કરકે) આજ રહકે ભેદ ઇસ લડકીકા લેના ચાહિયે,
હો સકે તો હાથસે ઇસકો ન દેના ચાહિયે.

[બહરામ ઔર અલ્લામા, બાજારસે સૌદા લેકર આતે હયેં ઔર ખુશબખ્તકો બયઠા હુવા દેખકર હાલ પૂછતે હયેં.]

બહરામ—કૌન હો સાહિબ, કહાંસે આપકા આના હુવા ?
ખુશબખ્ત—હૂં મુસાફિર, રાહમેં બીમાર અય દાના હુવા.
બહરામ—મરજી યહાં ઠહરનેકિ ગર હોવે આપકી,
અલ્લામા—રહ જોઇયે;
બહરામ—મકાન તુમારા હય,
ખુશબખ્ત—બંદગી.
બહરામ—કમરા સજા હય ફર્શ મુકલ્લફસે લા જવાબ,
ચલિયે, અબ અંદર આઇયે;
ખુશબખ્ત—અહેસાન હય જનાબ.
[ખુશબખ્ત, બહરામ ઔર અલ્લામાકે સાથ જાતા હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ છઠા.

બહરામકી સરાકા અંદરૂની દિખાવ.

[રયહાન, ખુશબખ્તકી તઅરીફ કરતી હુઈ આતી હય.]

ખમ્માચ—ઠુમરી.

રયહાન—ભલા કયૂં દિલ નહીં નિસાર હો,
અગર હો રશ્કે ચમન જો અયસા સજન,
ચાલ ચલન, આન સુહાવન, જાન લુભાવન—દિલ.
મધુર, મનોહર, છબ ઢબ સુંદર,
બાર બાર કરૂં નિસાર તન મન—દિલ.
[રયહાન, બહરામ ઔર અલ્લામાકો આહિસ્ત કદમ આતે હુવે દેખકર છિપ જાતી હય, દોનો મશવેરા કરતે હુવે આતે હયેં.]

ફિકરે.

બહરામ—બોલ ફિર કયા ઇરાદા ?
અલ્લામા—મેરી અકલ કયા તુમસે હય જિયાદા ?

બહરામ—શિકાર તો મોટા હય!

અલ્લામા—તૂ કિસ્સે છોટા હય?

બહરામ—માલભી કમ નહીં.

અલ્લામા—માર લે કયા અયસે હમ નહીં? જબ સુનસાન હો જાય, વ્હો મુસાફિર ઔર રયહાનભી સો જાય, અપના કામ કરો, આધી રાતકો ઉસે મારકે કામ તમામ કરો.

[રયહાન જાહેર હોતી હય, ઔર દોનોકો બુરે કામસે બાજ આનેકો કહતી હય.]

રયહાન—એઅદબી મુઆફ, અય નેક ઔસાફ. ખુદાસે ડરો, હરગિજ બુરી નીયત ન કરો, બારે ગુનહ સરપર ન ધરો. જો તુમ્હેં કરના હય, મયૈંને સબ સુના હય. કહો તો અભી કહ સકતી હૂં; મગર કભી ઇસ બાતમેં ખામોશ નહીં રહ સકતી હૂં.

બહરામ—કયા? તૂને સબ સુન લિયા? ખયર! કયા હુવા. તૂ મેરી ભલાઈ ચાહતી હય, તો બેશક જાં ફિદાઇ ચાહતી હય.

[શોર સુનકર ખુશબખ્ત પોશીદા હોકર બાતેં સુનતા હય.]

રયહાન—કિસીકી ભલાઈમેં કિસીકી બુરાઈ નહીં ચાહતી. જલે અયસા માલ, બલે અયસા માલ, જિસકે લિયે યેક બેગુનાહકા હો ખિયાલ. જિસકો ઘરમેં બસાના, ઉસી પર તલવાર ચલાના? જબતક મયૈં જિયૂંગી, ઇસ મુસાફિરકા ખૂન તુમકો જિન્હાર ન કરને દૂંગી.

અલ્લામા—(દાંત પીસકે) હં! હં! હં! હં! અરે ચુપ દીવાની! કહીં ઉપરસે વ્હો સુન્તા ન હો, નહીં તો શિકારભી હાથસે જાય, ઔર ઉલ્ટી આફત આય!

રયહાન—અગર યેહ ઉપરવાલા ન સુને તો વ્હો ઉપરવાલા તો સુન્તા હય! જો સબકે સરપર હય, ઔર જિસકા નામ દાવર હય! અભી શોર મચાવુંગી, અપને આહો નાલેસે ઉસ સોતેકો જગાવુંગી, ગર્દે ફરિયાદ ઉડાવૂંગી, તુમ્હેં ખાકમેં મિલાવુંગી.

બહરામ—કયા મજાલ! અભી ખીંચ લૂં તેરી ખાલ! જબાન સમ્ભાલ, વરના આયેગા તેરા કાલ!

અલ્લામા—હમને તુઝે પાલા, હમીંસે અદાવત અય રિજાલા? બેગાનેપર દિલ આયા, હમારા અહેસાન ભુલાયા? કયૂં અય નમકહરામ! જાન ન પહચાન, બડી ખાલા સલામ!

[અલ્લામા હાથ પકડ કર રયહાનકો ઝટકતી હય.]

તિલંગ—ઠુમરી.

રયહાન—જાજા, મત કર ઐયારી, બદકારી, માન, માન,
દે ડાલૂંગિ જાન, છોર જાન, માન—મતકર.
જાવું તેરા ઘર અભી છોર કર, હોગી અઝર ખૂંખારી,
જાની જાની તેરી મયૈંને આનાકાની સારી—જાજા.

અલ્લામા—દેખ, અબભી માન જા, નહીંતો યહીં મરેગી, અગર ના ના કરેગી! [અલ્લામા ફિર ઝટકતી હય.]

સોરઠ—ઠુમરી.

રયહાન—અગર મગર મત કર નાહિં રગર ઝગર બાવેરી—અગર.
અરજ બરજ કરત હારી, ગરજ તોહે પ્યારી,
નજર મોપર કહરકી કયૂં કરકે તૂ ડરાવેરી—અગર.
[અલ્લામા રયહાનકે સાથ જીદ કરતી ઉસકો જમીનપર પટકતી હય, રયહાન ચીખ માર કર બેખુદ હો જાતી હય, ખુશબખ્ત જાહિર હોકર બહરામકો જમીનપર પટકકે ઉસકી છાતી પર ચહડતા હય, અલ્લામા ઘબરાતી હય.]

અલ્લામા—હાય અલ્લાહ! અબ કયા કરૂં! (ખુદસે) છુરી લાવૂં, મુવેકો ખાકમેં મિલાવૂં. [અલ્લામા છુરી લાને જાતી હય, બહરામ જોર કરકે ખુશબખ્તપર સવાર હોતા હય, અલ્લામા આતી હય ઔર ખુશબખ્તકો બહરામપર ગાલિબ જાનકર જલ્દીમેં છુરી બહરામકે સીનેમેં ચલાતી હય. બહરામ ચીખ મારકે તરૂપતા હય, અલ્લામા, બહરામકો ચીખતે દેખકર પચતાતી ઔર ગમ ખાતી હય.]

અબયાત.

હાય! કયસી હુઈ હય મુઝસે ભૂલ!
મુઝસે શોહર હુવા મેરા મકતૂલ.

ખુશબખ્ત—તેરી જિન્હાર કુછ નહીં હય ખતા,
નિયતે બદકી યહે મિલી હય સજા.
[ખુશબખ્ત ફૌરન છુરીકો ઉઠા લેતા હય, ઔર અલ્લામાકો જમીન પર પછાર કર હાલ પૂછતા હય.]
ખૂન ઇસ ઘરમેં હુવે કિત્ને હયઁ?

અલ્લામા—બસ, થામો જબાન !
નામભી મત ખૂનકા લો, કાંપતી હય મેરી જાન !
ખુશબખ્ત—ચુપ અરે મક્કારા, મુઝકો હય તેરી બિલકુલ ખબર !
અલ્લામા—આહ ! જબતો મુઝ બિચારીસે કરો તુમ દરગુજર !
મયઁ હું યક કમજોર ઔરત, મુઝસે કયા કુછ હો સકા!
કરનેવાલા તો તુમારે ધોકેમેં મારા ગયા !
ખુશબખ્ત—ત નહીં ખૂની, નહીં મુજરિમ, વ લેકિન થી શરીક,
પૂછતા હૂં મયઁ જો, બતલા દે મુઝે તૂ ઠીક ઠીક !
અલ્લામા—સચ હય, મયઁ ઔર મેરા શૌહર, સાથી થે બદકારકે,
ઉસ બુરી સુહબતસે કાબિલ આજ હયઁ હમ દારકે.
ખુશબખ્ત—મુઝસે પહલે, સાલ કોઈ પાંચ આયાથા યહાં ?
અલ્લામા—યક મુસાફિર, શકલ જિસકી થી તુમારીસી મિયાં,
થે મેરે શૌહરકે સાથી દો, વહી લાયે ઉસે,
ખુશબખ્ત—ઔર ઉતારાભી લિયા ઇસ ઘરમેં થા ઉસ શખ્સને ?
અલ્લામા—હાં, ઉતારાભી લિયા થા, નોટભી થે બેશુમાર,
પાસ ઉસકે, ઔર વ્હો આયાથા ઘોડે પર સવાર.
ઔર હમ લોગોંને ઉસકા મિલકે કર ડાલાથા ખૂન,
ઘરમેં ગારા હય ઉસે છિપનેકો વ્હે કારે જબૂન !
[ખુશબખ્ત ચિડકે અફસોસ કરતા હય.]
ખુશબખ્ત—હાય ! ઓ ખૂંખ્વાર જાલિમ, થા વ્હ મેરાહી પિદર,
માર ડાલા જિસકો તુમને જાનસે અય બદ ગુહર !
[બેદિલકા દિયા હુવા નોટ બુક; કીસેમેંસે નિકાલ
કર દિખાતા હય.]
હય ભલા વ્હે નોટ બુક બતલા તો કિસ ઇન્સાનકા ?
અલ્લામા—યેક શૌહરકા મેરે સાથી થા, ઉસ બેધ્યાનકા.
ખુશબખ્ત—થા તેરે શૌહરકે દોનો સાથિયોંકા નામ કયા ?
અલ્લામા—યેકકા દિલશેર, બેદિલ દૂસરેકા નામ થા.
ખુશબખ્ત—મિલ ગયા તેરી ગવાહીસે મુઝે કામિલ સુબૂત,
અલ્લામા—દોગે હાકિમકો મુઝે તુમ કરકે સબ હાસિલ સુબૂત ?
ખુશબખ્ત—યેક ઔરત પર અગરચે શામિલે તકસીર હો,
મર્દકે હાથોંસે ઉસ પર કયા ભલા તઅજીર હો ?
ઔર તુઝસે હય અભી લેના મુઝે લેકિન પતા,

કૌલ દેતા હૂં, અજીયત દૂં ન કુછ ઇસકે સિવા;
બાંધકે રસ્સીમેં રખ્ખૂંગા તુઝે કુછ દેર મયૅં,
છોર ઇસ લરકીકો આવુંગા સરામેં, ફેર મયૅં,
તુઝકોભી આઝાદ કર દૂંગા ખુદા પર છોરકે,

અલ્લામા—ખયર ! જો મરજીમેં આયે, બખ્શદો લેકિન મુઝે !
[ખુશબખ્ત, ગરદન પકર કર અલ્લામાકો અંદર લે જાતા હય, રયહાન હોશમેં આતી હય, ઔાર અપની હાલત પર ગૌર કરતી હય, ફિર બહરામકી લાશ દેખકર વાકેઆત ગુજશ્તાકો ખિયાલમેં લાતી હય.]

રયહાન—યા ઇલાહી ! હાલ કયા મેરા હય, કયસા ખ્વાબ હય !
ખૂનકા ગિર્દાબ મુઝ પર મિસ્લે મૌજે આબ હય !
[લાશકો દેખકર બેહોશ હોતી હય, ખુશબખ્ત આનકર બહરામકી લાશકો ઉઠાલે જાતા હય, રયહાન ફિર હોશમેં આતી હય.]
લાશ કયસી દો નજર આઇથી મેરે આસપાસ !
ઇસ મુકાંમે પુર-ખતરમેં હયૈં કહાં મેરે હવાસ !
[ખુશબખ્ત આતા હય, રયહાન ઉસ્સે બે ખુદીમેં પૂછતી હય.]
મયૈં કહાં હૂં, કૌન હો તુમ ?

ખુશબખ્ત—મયૈં મુસાફિર હૂં વહી,
જાન જિસકી આજ બાઇસિસે તુમારે હય બચી !

રયહાન—કીજિયે શુક્રે ખુદા ! બહરામ મૂજી કયા હુવા ?

ખુશબખ્ત—અપનિહી બીબીકે હાથોંસે વ્હો મૂજી મર ચુકા.
મેરે ધોકેમેં કિયા શૌહર પ ઉસને વાર,
જાય ઇબ્રત હય, રહે ઇન્સાં બદીસે હૂશિયાર.

રયહાન—ઔાર વ્હો ઔારત કહાં હય ?

ખુશબખ્ત—કયદ વ્હો નાશાદ હય,

રયહાન—દામસે કયસે અજલકે અબ તલક આઝાદ હય ?

ખુશબખ્ત—બાંધ રખ્ખા હય ઉસે મયૈંને, ખુલે તા હાલ સબ,
જી તુમારા હો ઠિકાને તો કહો હસ્બો નસબ ?

રયહાન—દેખકે હાલત યહાંકી કાંપતા હય જી મેરા,

ખુશબખ્ત—જબતો રહના આપકા ઇસ જા નહીં અબ હય બજા.

[ખુશબખ્ત, રયહાનકો સંભાલતા હય.]

ખમ્માચ—ઠુમરી.

મેરી આંખોંમેં બસેરા કરો, આ જાવો, આવો,
મયઁ હું ખિદમતમેં મૌજૂદ, જરા ખૌફ ન ખાવો—મેરી.
જયસે ગુલોંકેરે બીચ રહે બૂ,
નજર; જિગરમેં આવો, છિપ જાવો, છિપ જાવો—મેરી.
બાઇસ તુમારેહી, જીતા બચા મયઁ હૂં,
સનમ કરમ કરકે દિલદારી ફરમાવો—મેરી.

અબયાત.

રયહાન—જાન નેકીમેં ગઁવાના ફર્જ હય ઇન્સાનકા,
 યહે જગહ અબતો મુઝે હય સામના શયતાનકા.
ખુશબખ્ત—સાથ મેરે અબ સરામેં ચલકે રાહતસે રહો,
રયહાન—મયઁ સર આંખોંસે બજા લાવૂં; મુઝે જો તુમ કહો.

[ખુશબખ્ત, રયહાનકો ઉઠા કર લે જાને ચહાતા હય, અંદરસે અલ્લામાકી આહો જારી ઔર પશેમાનીકી આવાંજ આતી હય, ખુશબખ્ત ઉસ તરફ ઉંગલી બતા કર રયહાનકો ઇશારા કરતા હય, રયહાન હયરાન હોકર સુન્તી હય.]

મુસદસ.

અલ્લામા—
(અંદરસે) હાય! જયસા ફેઅલ થા વયસાહી ફલ મુઝકો મિલા,
 કૌલ યહે, "ઇસ હાથ દે, ઉસ હાથ લે;" સચ હય કહા.
 સાથ બદકે ગર ન મયઁ હોતી તો કયૂં પાતી સજા!
 રહમ કર મુઝ પર ખુદાયા! બખ્શ તૂ મેરી ખતા!
 યા ઇલાહી, દે હરયક ઔરતકો તૂ ખાવિંદ નેક,
 ઔર હર ખાવિંદકી ઔરતભી નેક અખ્તર હો યેક.

[રયહાન ઔર ખુશબખ્ત સુનકર એક એકકા મુંહ દેખતે હયઁ.]

પહલા બાબ તમામ હુવા.

બાબ દૂસરા—દિખાવ પહલા.

જંગલ.

[દિલશેર રયહાનકો પકડે હુવે આતા હય.]

અબયાત.

દિલશેર—દેખતેહી તુને પહચાના મુઝે અચ્છા હુવા,
સાથ રહતીથી મગર જિસકે, વહ સાથી કયા હુવા ?
મયેં તુઝે લેને ગયા બહરામકે ઘર થા મગર,
ઘર વ્હો થા સુનસાન, કોઇભી નહીં આયા નજર.
લાશ યક બાંધી હુવી દેખી શજરસે બદનિજામ,
ખા ગયે હયેં ઉસકો કીડે, હય વ્હો બોસીદા તમામ!

રયહાન—મર ગયા બહરામ ખૂની, ઔર અલ્લામાકી લાશ;—
હોગી વ્હો, દેખા જિસેં તુમને બંધી અય ખુશકિમાશ.
હાલ ઉન્કે ફેઅલકા મયેં કર ચુકી હૂં સબ બયાન,
અબ નહીં રહતી વહાં મયેં; છોડ આઈ વ્હો મકાન.
સાથ મયેં ખુશબખ્તકે રહતી હું અબ ઉસ રોજસે,
યક સરામેં, કયૂંકે હયેં ખુશબખ્ત માંદે હો ગયે.
જા રહીથી મયેં દવા લાને કે રોકા આપને,
દેર હોતી હય મગર, જાને મુઝે અબ દીજિયે.
ચોર થા, ખૂની થા વ્હ બહરામ મૂજી નાબકાર,
તુમ હો હાજી, ઔર તુમારે દોસ્ત અયસે બદશઆર ?
મર ગઈ માં, બાપકા મેરે નહીં મુઝકો પતા,
બાપભી હોતા તો અયસા હાલ કયૂં હોતા મેરા ?

દિલશેર—મયેંને તેરી પરવરિશમેં કયા કમી કી, ગૌર કર,
ભેજતાથા ખર્ચ તેરા મયેં સદા બહરામ પર.
તૂ મગર કરતી હય કયસી બેમુરવ્વત હોકે બાત,
કયૂં પસંદ આયા ભલા ખુશબખ્તકા તુઝકો હય સાત !

રયહાન—નેક હય, અશરાફ હય વ્હો, ખાન્દાની હય અમીર,
દામમેં અહેસાનકે ઉસકે હુઈ હૂં મયેં અસીર !

દિલશેર—મુઝસેભી અહેસાન ઉસકા હય જિયાદા ?

રયહાન—હો ન હો;

લેકિન ઇસ બીમારીમેં છોરૂં ઉસે ક્યૂં કર, કહો !
ઇસ સફરમેં સાથ ઉસ બીમારકે કોઈ નહીં,
દિલશેર—છોર ઉસકો, દુશમને જાં હય મેરા વ્હો બિલયકી.
મયૈં વલી તેરા હૂં, નાનાસે તેરે તુઝકો લિયા,
પાલનેકે વાસ્તે; બહરામકે ઘર રખ દિયા.
સાલિયાના જો તુઝે મિલ્તા હય નાનાસે તેરે,
મયૈં ઉસે લેને ગયાથા, પર નહીં દેતે મુઝે.
કહતે હયૈં, "જબ તક ન દેખેં આંખસે રયહાનકો,
જર ન દેં હરગિજ," હમારે સાથ તુમ વ્હાં અબ ચલો.
મયૈં વલી તેરા હૂં, મુઝકો હય તેરે પર ઇખ્તિયાર,
કૌન હય ખુશબખ્ત તેરા, ચલ ઉસે હોને દે ખ્વાર !
[દિલશેર હાત પકર કર રયહાનકો ખીંચતા હય,
રયહાન ઇન્કાર કરતી હય.]

ભયરો—ઠુમરી.

રયહાન—સંગ તેરે કભી તો ન જાવૂં, તોહે હાલ સુનાવૂં,
જલ્દી લાવૂં દારૂ ઉસકો મયૈં પિલવાવૂં,
ઉસકે દુખસે તો ઘબરાવૂં.—સંગ.
કૌન ખબર લે, જી વ્હો બેચારા હૈ,
જાને દે મનાવૂં તોહે, અરજ સુનાવૂં—સંગ.

અબયાત.

દિલશેર—બદલે દારૂકે ઉસે જહરકે પયમાને દે,
ચલ મેરે સાથ, ઉસે કબ્રમેં સો જાને દે.
[દિલશેર, રયહાનકા હાત પકર કર ઝટકતા હય.]
રયહાન—રહમ કર બીમારપર તૂ કુછ ખુદાકે વાસ્તે,
હય કોઈ ઉસકા નહીં દારૂ દવા કે વાસ્તે.
દિલશેર—તૂ અગર બીમાર ઉસકી હો, કઝા આયે તેરી,
ઉસકે જયસે સૌ અગર મર જાયેં, જુતીસે મેરી !
[દિલશેર, રયહાનકો ઝટકતા હય.]
રયહાન—ખયર ! મયૈં જા કર તસલ્લી ઉસકો દે આવૂં જરા,
[રયહાન જાને ચહાતી હય, દિલશેર ઉસે દમ દેતા હય.]
દિલશેર—યક કદમ આગે બઢી તો તોર ડાલૂં સર તેરા.
[રયહાન ડર કર મનાતી હય, ઔર આજજી કરતી હય.]
રયહાન—યેક ચિઠ્ઠી લિખકે ભિજવાને કિસીસે દો મુઝે !

દિલશેર—કુછ ન કરને દૂંગા ઉસકે વાસ્તે હરગિજ તુઝે.
સાથ તૂ યકબાર મેરે ચલ વહાં તક બેહિરાસ,
[રયહાન હારકર જાને ચહાતી હય, ઔર ફિર આનેકી ખ઼્વાહિશ જિતાતી હય.]

રયહાન—દોગે આને ફિર વહાંસે તુમ મેરે મુહસિનકે પાસ?

દિલશેર—જર જો મિલ જાયે તો આનેકા હય તુઝકો ઇખ્તિયાર,

રયહાન—ખયર! અય ખુશબખ઼્ત, હાફિજ હય તેરા પરવરદિગાર!
[જરા ચલકે ફિર આજજી કરતી હય.]
મિલકે આને દો જરા ખુશબખ઼્તસે તો લે ચલો!

દિલશેર—બસ, જિયાદા મત બકો, રયહાન, સીધેસે ચલો!
[દિલશેર ધક્કા દેકર રયહાનકો લે જાતા હય.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ દૂસરા.

મુસાફિરખાના.

[અમાનત શરાબ પીતા હુવા નજર આતા હય, બેદિલ અમીરાના પોશાકમેં નૌકરકે સાથ દાખિલ હોતા હય, અમાનત ઉસે બગ઼ૌર દેખતા હય.]

અબયાત.

નૌકર—બયઠિયે, હાજિર યહાં હર તૌરકા સામાન હય,

અમાનત—આઇયે, યૂં આઇયે, બંદાભિ યક મિહમાન હય.
[અમાનત કુર્સી બતાતા હય, બેદિલ બયઠતા હય.]

બેદિલ-હાં, જહે કિસમત! (નૌકરસે) મંગા ખાના મેરે ખાતિર શિતાબ,

નૌકર—બયઠિયે તો, અયસી કયા જલ્દી હય, અય આલી જનાબ?

બેદિલ—સયર સારે દિન કિયા, ભૂખા હૂં, ખાના ચાહિયે,

અનામત—(ખુદસે) હય કોઈ સોનેકી ચિડ઼િયા, યહ ફૅસાના ચાહિયે.
(નૌકરસે) યેક બોતલ ઔર લાવો,

નૌકર—દામ?

અમાનત—જાતા હય કહીં !

દેંગે હમ, યા દેંગે યહે, હમ ઔર યહે કુછ દો નહીં.

[નૌકર જાતા હય.]

બેદિલ—(ખુદસે) હમ તો જ્યસા દેંગે, કુછ દિન યાદ કરના તુમ બચા !

[અમાનત ગિલાસ ભરકર બેદિલકો દેતા હય.]

અમાનત—લીજિયે, ઇસકાભિ ચખિયે હાથસે મેરે મજા.

બેદિલ—જી નહીં, મયૈં ઔર મંગવાતા હૂં,

અમાનત—તોબા કીજિયે !

માલ અપનાહી સમઝિયે યહે, કુસમ હય લીજિયે.

બેદિલ—મ્હેરબાની આપકી હય, આપકા અહેસાન હય.

[બેદિલ જામ નૌશ કરતા હય, અમાનત નજર બચાકે અપને જામકો જમીન પર ગિરા દેતા હય, ઔર લલચાનેકે લિયે બેદિલકો નાસદાની દેતા હય.]

અમાનત—લીજિયે, યહે નાસભી હાજિર અય આલીશાન હય.

[બેદિલ નાસ સૂંઘતા હય, ઇતનેમેં અમાનત બેદિલકી જામમેં ઉસે બેહોશ કરનેકો બહુતસી શરાબ ડાલતા હય.]

બેદિલ—(ખુદસે) વાહવા ! કયા ખૂબ ચાંદીકા હય નાદિર નાસદાન !

અમાનત—(ખુદસે) હય બનાવટ ભેસમેં ઇસ આદમીકે બેગુમાન !

(બેદિલકો) રહનેવાલે આપ કયા ઇસ શહરકે હો ?

બેદિલ—જી નહીં, [નૌકર એક બોતલ શરાબ લાકર રખ જાતા હય બેદિલ ચોરી ચોરી શરાબ પીતા હય.]

અમાનત—હોગા દુનિયામેં નહીં ઇસ શહરકા સાની કહીં !

બેદિલ—સચ હય,

અમાનત—બન્દા યક સૌદાગર અય આલીશાન હય,

બેદિલ—હાં ?

અમાનત—લીજિયે, મેરા પતા ઇસ પર લિખા હય સબ અયાં.

[અમાનત અપને નામકા કાર્ડ દેતા હય, બેદિલ પઢતા હય.]

બેદિલ—" શેઠ અમાનતશાહ ! "

અમાનત—જી હાં,

બેદિલ—ઔર યહે મેરાભિ લો,

[બેદિલ અપની મુહરકા કાર્ડ દેતા હય, અમાનત પઢતા હય.]

અમાનત—વાહવા! "નવ્વાબ મુહરૂદદૌલા!"
બેદિલ—જી હાં,
અમાનત—ક્યૂં ન હો!
બેદિલ—આપ આતે હો નજર યેક તજરૂબેકાર આદમી,
અમાનત—જો રહે મેરેસા, બેશક વ્હો હય હુશિયાર આદમી.
[અમાનત, બેદિલકો બનાને અજમાનેકે લિયે બહકાતા હય.]
તીન સરકા આદમી દેખા હય તુમને જીહુશમ!
બેદિલ—તીન સર!
અમાનત—હાં, તીન સર; હય આપકે સરકી કસમ!
સામનેકી આંખ ફૂટે, ઝૂઠ અગર કહતે હોં હમ.
બેદિલ—(ખુદસે) સામનેકી આંખ! મેરી આંખ કહતા હય લઈં,
વ્હે સમઝતા હય કે મયૈં ગોયા સમઝતાહી નહીં.
(અમાનતસે) હમભિ દુનિયાભર ફિર આયે હયૈં, કિયા ઈત્ના સફર!
ગર બયાં કરને લગેં તો બીત જાયે સાલભર.
અમાનત—હાં! ભલા કુછતો બયાં ફરમાઇયે અહવાલે સયર!
બેદિલ—ગીત એક અપને સફરકી ગાતા હૂં મયૈં સુનિયે ખયર.
[બેદિલ બહુત પીનેસે નશેમેં હો જાતા હય.]

Whist Gallop.—Air.

કલકત્તા ઢાકા દિલ્લી લખનો આગરા તમામ,
સિંગાપુર પિનાંગ રંગુન બરમા માંડલા મુકામ.
મદરાસો બમ્બઈ સુરત કિશ્વરે નિઝામ,
પેશાવર અલ્લીમસજિદ પિન્ડી સિંધ લા કલામ;
ઘૂમે ચયનસે દવામ, બયઠે છાનકે તમામ,
ચાંદી સોના મોતી હીરા પાયા ખજાસા મુદામ.
ખાતિરદારી શૌકસે કરતે ખાસો આમ,
હાજિર સારી નઅમતેં મુફતમેં મુદામ,
ખાના પીના ઘૂમના, રંજ ગમ હરામ,
ઇજ્જત દૌલત તમકનત ચયન ધૂમધામ—કલકત્તા.
[અમાનત સફરકા હાલ સુન્તે સુન્તે બેદિલકો ઠગનેકે લિયે જેબસે તમાશેકે ઇશ્તિહારોંકા બંડલ નિકાલકર બેદિલકો દિખાનેકે લિયે એક સચ્ચા નોટ ઉપર રખકર ગિનતા હય, ઔર નજર બચાકર

નોટકો દૂસરે ક્રીસેમેં રખકર ઇસ્તિહારોંકો બેદિલકી નજરકે સામને દૂસરે ક્રીસેમેં રખ લેતા હય, બેદિલ ઇસ્તિહારોંકો તમામ નોટ સમઝકર માર લેનેકી ફિક્ર કરતા હય.]

અમરિતસર શક્કર બક્કર ચક્કર માર બે ક્રિયાસ,
કાશીજી લાહોર ઔર ઇલાહબાદ કરાચી ખાસ.
યૂરપમેં લન્ડન પૅરિસ દેખા ખૂબ બેહિરાસ,
રજવારા જયપૂર દઔલત જિસમેં સાલમેં પચાસ,
દઔલત સાલમેં પચાસ, નઅમત થાલમેં પચાસ.
નિત બિરયાની બાક઼રખાની બોતલ સામને ગિલાસ.
દેખો મેરા જાહ માન! દેખો મેરી શાન!
મિલ્તા જો વ્હો જાન્તા મુઝકો અપની જાન.
આંખોપર ફ્રમાન સબ રખતેથે ઇન્સાન,
અચ્છી ક઼ીસમત માન્તે હોતા ગર મ્હેમાન—કલકત્તા.

•અબયાત,

અમાનત—આપભીતો ખૂબ કર આયે સફ્રર અય નામદાર!
બેદિલ—(ખુદસે) નોટતો અલ્લાહરે! હયૈં પાસ ઇસકે બે શુમાર!
અનામત—(બનાવટસે) ચક્કર આતા હય મુઝે સાહિબ, ચઢા બેહદ નશા!
[મેજપર હાથ ઔર હાથપર સર રખકર સો જાતા હય, અમાનત; બેદિલકા શાના પકરકર હિલાતા હય.]
બેદિલ—ક્યૂં હુવે બેહોશ? (ખુદસે) મૌક઼અ ખૂબ હય મુઝકો મિલા!
માલ ઇસકા સબ ઉરા લૂં, હોશ ઇસકા ખો ગયા,
નોટ જો સબ મિલ ગયે તો કામ અપના હો ગયા.
[બેદિલ ચિમ્ટેસે જેબમેંસે બંડલ ઔર નાસદાની નિકાલતા હય, અમાનત નશેમેં હોકર બેદિલકો શરાબ પીનેકો કહતા હય.]
અમાનત—ય્હે તકલ્લુફ મુઝકો સાહિબ આપકા ભાતા નહીં, પીજિયે :—
બેદિલ—પીતા હૂં, મયૈં કુછ ભાગ તો જાતા નહીં!
[અમાનત નશેમેં હોનેકો બેદિલકો બહુતસી શરાબ દેતા હય.]
અમાનત—લીજિયે, સબ પીજિયે ય્હે જામ મેરે હાતસે,
બેદિલ—હો ગયા લાચાર મયૈં તો આપકી બસ બાતસે!
[યક બારગી પીનેસે બેદિલ નશેમેં હોકર ઔર બમકતા હય.]

ઇંગ્રેજી તર્જ.

મજા કરો યાર મજા, મજા કરો નાચો, ગાવો, બજાવો—મજા.
ધૂમધામ હો મુદામ, ગમકો જરા દેંકે રજા,
યાર મજા, યાર મજા, માર મજા, ખાવ પીયો, નાચો ગાવો—મજા.
[બેદિલ મેજપર જોરસે હાથ મારતા હય, નોકર ધબરાકર આતા હય, અમાનત ઉસે સમઝાતા હય.]

અબયાત.

અમાનત—ન ધબરાવ, ખુશદિલ હયૈં યેહ આદમી,
કરેંગે ન નુકસાન લેકિન કભી.
[નોકર જાતા હય, બેદિલ સામનેસે એક થાનેદારકો આતા હૂવા દેખકર ધબરાતા હય.]

બેદિલ—અરે તોબા! યેંહ કયસી આઈ બલા!
[બેદિલ મેજકે નીચે છિપ જાતા હય, થાનેદાર મઅ સિપાહીકે દાખિલ હોકર અમાનતસે હાલ પૂછતા હય.]

થાનેદાર—કહાં હય અજી માલિક ઇસ ઘરકા?
અમાનત—વહ અન્દર હય સાહિબ, યેહ હય રાસ્તા.
[હાથસે રાહ બતાતા હય.]

બેદિલ—(ખુદસે) દફ્અ હો યહાંસે અરે બેહયા!
થાનેદાર—કરો મઅફ, તકલીફ મયૈંને દિયા!
બેદિલ—(ખુદસે) કરે તુઝકો શયતાન ગારત, ખુદા!
[આવાજ આનેસે થાનેદાર ઇધર ઉધર દેખતા હય.]

અમાનત—મગર કયસે આના હૂવા આપકા?
બેદિલ—અરે હોને દેતા નહીં ક્યૂં દફ્આ?
થાનેદાર—લગાના હય મુઝે ચોરકા યાં પતા,
બેદિલ—(ખુદસે) ફૂંસા મયૈં યહાં આકે કયસા બુરા!
થાનેદાર—વહ હોગા કહીં જી બચાકે છિપા,
મગર હમસે બચકે કહાં જાયગા?
છિપા હય; મગર સામને હય મેરે,
[થાનેદારકી બાતપર બેદિલ ધબરાકર બોલ ઉઠતા હય.]

બેદિલ—અરે મયૈં નહીં! કહતે હો કયા મુઝે?
[થાનેદાર બેદિલકો દેખકર ઉસકે તરફ જાતા હય, બેદિલ બાત ટાલનેકે લિયે જમીંનમેં કોઇ ચીજ ઢૂંઢતા હય.]

થાનેદાર—નહીં તૂ અગર તો બતા કૌન હય ?
મુઝે હાલ અપના સુના, કૌન હય ?
તેરા નામ ?

બેદિલ—ગુલફામ.

થાનેદાર—હું ? (હઁસકર) પેશા ?

[અમાનત થાનેદારકો ટાલનેકે લિયે બાત બનાતા હય.]

અમાનત—સાહિબ, જાનેભી દો; મતવાલા હય, કબસે કુછ ન કુછ બકતા હય.

થાનેદાર—પર યહે મેજકે નીચે કયા દેખતા હય ? કયા કુછ ગિરા હય ?

બેદિલ—જી હાં, મેરા રૂપયા ગિરા હય.

થાનેદાર—કહાં, કિધર ?

બેદિલ—મયૈં જાન્તા તો ખાક કયૂં છાન્તા ? ઢૂંઢ લાવો તો બતાદે. (બહાનેસે) મિલા, મિલા, યહે મિલ ગયા.

થાનેદાર—અચ્છા, તો મયૈં ચલા.

બેદિલ—ખૂબ ટલી બલા.

અમાનત—સલામ અલયક, અલયક સલયક.

થાનેદાર—(જાતે જાતે) કયા કહના, સલ્લેઅલા.

[થાનેદાર હૉટલકે માલિકકી તાલાશમેં અન્દર જાતા હય,
અમાનત બેદિલકો ચોર જાનકર ખુશ હોતા હય.]

અમાનત—(ખુદસે) "પીરકી ગત મુજાવર જાને, ચોરીકી નસ ચોર પિછાને." હંહ ! મયૈંને પહલેહી ભાંપાથા કે શેરકે ખાલમેં કોઇ ભેડ હય ! આખિર વહી નિકલા ! થાનેદારકે આનેસે જબ છિપા તો ઔરભી જાહિર હો ગયા. "ચોરકી દાઢ઼ીમેં તિન્કા." અબ ઇસકા સર ઉલ્ટે છુરેસે મુંડૂં, તબ તો મયૈં સહી "ચોરકા ભાઇ ગઠકટા."

[થાનેદાર મઅ સિપાહીકે અન્દરસે આતા હય.]

અમાનત—(થાનેદારકો) સલામન અલેકુમ.

થાનેદાર—આલેકિસ સલામ સાહેબ.

[થાનેદાર મઅ સિપાહીકે જાતે હયૈં.]

બેદિલ—ગયા યા નહીં નાબકાર, ઝુક ઝુકકે હૂવા મયૈં બેઝાર !

અમાનત—આવ, નિકલ આવ, ગયા વ્હો અકલકા અધૂરા. (બેદિલ બાહેર આતા હય, અમાનત ઉસે ઘબરાતા હય) અરેરે ! વ્હો તુમારી કબાપર શાયદ બિચ્છુ હય યા કનખજૂરા ! (બેદિલ બિચ્છૂકા

નામ સુનકર બદહવાસ હોકર જુબ્બા ઉતાર દેતા હય, અમાનત જુબ્બેકી જેબસે નાસદાની નિકાલકર બિચ્છૂકી તાલાશમેં ધરપચ કરતા હય, ઔર જુબ્બા રખ દેતા હય.) સો નહીં હય, કહીં ચલા ગયા, જાને દો. મુઝે જરા જુરૂરી કામ હય; તુમ ઠહરો, મયૈં જાતા હૂં ઔર ઉસે કરકે અભી આતા હૂં.

અબયાત.

બેદિલ—(ખુદસે) ચ્હ ટલ જાય તો મયૈંભિ દેખૂં વ્હ માલ,
જો મયને લિયા જેબસે હય નિકાલ.
(અમાનતસે) બહુત ખૂબ, સોતાહું મયૈંતો યહાં,
મુઝે હો ગયા નશા બસ બેગુમાં.
[બેદિલ બહાનેસે સોજાતા હય, અમાનત દવાતસે સિયાહી નિકાલકે બેદિલકે મુંહપર લગાતા હય.]

અમાનત—બિરાદર, પસીના મુંહપર બહુત આયા હય, મયૈં પોંછ દેતા હૂં; આપ સો રહિયે. [અમાનત જાતા હય, બેદિલ ખુશ હોકર જુબ્બેકે જેબમેં નાસદાની દેખતા હય, ઔર ન મિલનેસે હયરાન હોતા હય.]

બેદિલ—અયૈં! નાસદાની કહાં ગઇ! (ગૌર કરકે) મયૈંને ચુરાઇથી યા ફ્કત ખિયાલ મુહાલ હય! શાયદ વહી લે ગયા! મુઝે ધોકા દે ગયા! ખયર, નાસદાની છોરો, નોટ તો દેખો. (જેબ દબાતા હય) હયતો સહી. અહાહા! પૌબારહ હયૈં. નાસદાનીકા નાસ હય; બલાસે, નોટ તો પાસ હય. (બંડલમેંસે નોટકે એવજ ઇસ્તિહાર દેખકર હયરાન હોતા હય) હત તેરી! મયૈં તો ઇસકો નોટ સમઝાથા; મગર ય્હેતો સબ તમાશેકા ઇસ્તિહાર હયૈં! ય્હેતો દિલશેરકા દાદા નિકલા! જભી જલ્દીસે ભાગા ઔર મયૈંને માલકે લાલચસે ન રોકા. ય્હેતો નયા રંગ, નિરાલા ઢંગ હય! [નૌકર આનકર ખાના તૈયાર હોનેકી ખબર દેતા હય.]

નૌકર—સાહિબ, ખાના તૈયાર હય, કહાં વ્હો તુમારા યાર હય?
[મુંહ કાલા દેખકર નૌકર હઁસતા હય, બેદિલ ગુસ્સે હોતા હય.]

બેદિલ—અયૈં! કયસા બેતમીજ હય! હઁસતા કયા હય?

નૌકર—જી કુછ નહીં. (ખુદસે) " મુંહ કાલા, બખ્ત ઉજાલા."
[નૌકર હઁસતા હય, બેદિલ ખફા હોતા હય.)

બેદિલ—ગુસ્તાખ બેઅદબ! નહીં જાનતા કે મયૈં કૌન હૂં! નવ્વાબ બહરૂદૌલા!

નૌકર—જરા અપના મુંહતો દેખિયે નવ્વાબ સાહેબ! [હઁસતા હય.]

બેદિલ—કુછ તેરી શામત આઇ હય ? બચા સરપર એક બાલ ન છોરૂંગા !

નૌકર—પહલે જરા અપના મુંહ ધો આઇયે. [હઁસતા હય.]

બેદિલ—અબ જો તૂને દાંત નિકાલા તો મયઁ જૂતેસે બાત કરૂંગા !

નૌકર—નવ્વાબ સાહિબ, ખફા ન હો. દેખોતો સહી, આપકે મુંહપે કાલિખ કયૂં લગી હય ?

[નૌકર આઇના લાકર દિખાતા હય, બેદિલ હયરાન હોતા હય.]

બેદિલ—હાય હાય ! યેહ કામ ઉસી બદમઆશકા હય ! તૌબાહ ! કમબખ્ત, માલભી લે ગયા ઐાર મુંહભી કાલા કર ગયા !

નૌકર—ખયર ! લાવો, હમારા પયસા ચુકાવો.

બેદિલ—મેરી સૂરત તુમ્હેં શરીફકીસી નજર આતી હય; યા લુચ્ચેસી ? અરે મયઁ લુટ ગયા ! સૌદાઇ નહીં; દીવાના નહીં; નવ્વાબ હું, મગર શરાબકી બ દોલત ખરાબ હૂં. મેરે પાસ કયા હય કે તુમ્હેં દૂં ?

નૌકર—નહીં હય તો નિગલને કયૂં આયા ? "જેબમેં નહીં ચિકની ડલી, છયલા ફિરે ગલી ગલી," વહી મસલ ! નિકાલ પયસે, નહીં ચલ થાનેપર ! અરે વાહરે અલબેલે નવ્વાબ ! યેહ મુંહ ઐાર મસૂરકી દાલ ? દામ દે યા કપરે નિકાલ !

[નૌકર ગરદન પકરતા હય, બેદિલ ચિલ્લાતા હય.]

બેદિલ—અરે માર ન ! ખુદાકે લિયે ઇસ વકત મુઝે મઆફ કર. લે મેરી કુબા લે, મુઝે જાને દે.

[બેદિલ જુબ્બા દેતા હય, નૌકર ઉસે ધક્કા દેતા હય.]

નૌકર—ચલ, નિકલ યહાંસે.

[નૌકર, બેદિલકો ખીંચતા હય, વોહ ચિલ્લાતા હય.]

તમામ હુવા બાબ દૂસરા.

બાબ તીસરા—દિખાવ પહલા.

દીવાનખાના.

[દિલશેર ઔર મુશર્રફ દોનો આપસમેં બાતેં કરતે હયૅં.]

મુસદસાત.

મુશર્રફ—મીલા દામાદ મુઝકો આપસા અચ્છે ઘરાનેકા,
બજા લાવૂં ન ક્યૂં મયૅં શુક્ર ઇસ મકસદ બર આનેકા.
ઇરાદા થા અઝીઝો, આશનાવોંકે બુલાનેકા,
કઈ દિન ધૂમસે કરના થા જલ્સા નાચ ગાનેકા.
મન્અ તુમને કિયા, કુછ હૌસલા અપના નહીં નિકલા,
જમાના કયા કહેગા, "જેબસે પયસા નહીં નિકલા."

દિલશેર—નહીં ડરના મુનાસિબ અયસી બાતોંમેં જમાનેસે,
નહીં કુછ ફાયદા, બેફાયદા દૌલત લુટાનેસે.
ફકત હય ચાર દિનકી વાહવા! પયસા ઉડાનેસે,
નહીં દેતા કોઈ જબ તંગ હો ઇન્સાન ખાનેસે.

મુશર્રફ—ઔર તો ખયર! મગર ખુશબખ્તકોબી ન બુલાયા. નામદારખાં જયસેકો દઅવત ન દીયા. વ્હો લોગ અપને જીમેં કયા કહેંગે, તમામ ઉમ્ર મુઝે શર્મિન્દા કરેંગે!

દિલશેર—અગર આજ મયૅં ન ગયા, તો મેરે વઝીફેકે લાખોં રૂપયે ડૂબ જાયેંગે, ઇસ લિયે આજતો શરઈ નિકાહ હો જાને દીજિયે, ચંદ રોજમેં મયૅં ફિર આવૂંગા ઔર યહાં આકે જલ્સા વ દઅવત દૂંગા.

મુશર્રફ—ખયર! જો કહો મુઝે મન્ઝૂર હય, દિલારામકી શાદી આપસે હો, યહ બહુત જુરૂર હય. કાઝી અભી આતા હોગા, મયૅં જાતા હૂં ઔર તમામ તૈયારી કરાતા હૂં.

દિલશેર—બિસમિલ્લાહ! [મુશર્રફ જાતા હય, દિલશેર ગૌર કરતા હય.]

અબયાત.

ખુદા જલ્દી કરે સબ ખયરસે અન્જામ શાદીકા,
નસીબોંસે હૂવા હય દેખના હંગામ શાદીકા.
નિકાહ હો જાય તો જલ્દીસે દિલઆરામકો લેકર,
નિકલ જાવૂં કિસી ટાપૂમેં, વાં જાકે રહૂં બેડર.

[દિલશેર, સામનેસે ખુશબખ્તકો આતા હુવા દેખકર હયરાન હોતા હય.]

યેહ કૌન! ખુશબખ્ત! હાય!

[દિલશેર અફ્સોસસે હાત મલતા હય, ખુશબખ્ત આતા હય, દિલશેર જી કડા કરકે અપનેકો છિપાનેકી તજવીજ કરતા હય.]

અબયાત.

ઓહો! તસલીમ. હજરત આઇયે, બન્દા નિવાજી કી,

[દિલશેર હાત મિલાને ચહાતા હય, ખુશબખ્ત હાતકો ઝટકકર ઇન્કાર કરતા હય.]

ખુશબખ્ત—પકડ મત હાથ ઓ મલઊન! ખૂની! નાસમઝ! મૂજી!
ખુલા બદજાત મુઝપર હાલ તેરી જઅલસાજીકા,
બિછાના તેરા આલમમેં દગાબાજીકી બાજીકા.

દિલશેર—(દમમે) કિસ્સે કહતે હો યેહ, અન્જાન હો કયા જાનકે સાહેબ?
સુખન મુંહસે નિકાલો આદમી પહચાનકે સાહેબ!

ખુશબખ્ત—ન પહચાનાથા પહલે, લેકિન અબ પહચાન આયા હૂં,
ખબર લેને તેરી મયેં ખૂબ અય શયતાન આયા હૂં.

દિલશેર—(દમ દેકે) કૌન શયતાન?

ખુશબખ્ત—તૂ દિલશેર નાબકાર!

દિલશેર—કયા પહચાન?

ખુશબખ્ત—અભી હો જાયગા ઇજહાર.

[ખુશબખ્તકી હિમ્મત દેખકર દિલશેર ઉસે દમ દેતા હય.]

દિલશેર—ખુશબખ્ત! અગર તૂ મુઝે સચ્ચા દિલશેર જાન્તા હય, તો દિલશેરકી દિલેરીભી માન્તા હોગા! દુન્યામેં કોઇ શય મુઝે ડરાનેવાલી નહીં હય. ઇસ વક્ત અપની ઇજ્જત લેકે યહાંસે ચલા જા, હમારે બીચમેં ન આ. અપની જાન, અપની હુરમત બચા, વર્નો સાત ફલકકે પર્દેમેં તૂ અગર છિપેગા તો વહાંસેભી તેરી ખબર લૂંગા!

ખુશબખ્ત—અગર મર જાવુંગા, તોભી મુશર્રફકી ઇજ્જત ઔર દિલારામકી જિન્દગી બરબાદ હોંને ન દૂંગા. નાબકાર, ખૂંખ્વાર! ઇસ દો નેકીકે બદલે અપની જાન તુઝે મયેં આપ હવાલે કરતા હૂં. મેરે બાપકી તરફ મુઝેભી તૂ માર; મગર ઇસ બેચારે બૂડે રઇસકો ન કર ખ્વાર!

[ખુશબખ્તકો દિલશેર આજીજીસે મનાતા હય.]

અબઆત.

દિલશેર—રખો અબસે હમારી દોસ્તી આપ,
અબસ રખતે હો હમસે દુશમની આપ.
નહીં ગર ચાહતી તુમકો દિલારામ,
મેરી તકુસીર ઇસમેં ક્યા નિકોનામ ?
ન ભરકાયા ન મૈંને દિલકો ફેરા,
કુસૂર ઇસમેં નહીં જિનહાર મેરા.

ખુશબખ્ત—હમારી દોસ્તી તુમસે ? અરે વાહ !
કમીનેસે શરીફોંકી હો, ક્યા રાહ ?

[ખુશબખ્તકે ન માનેસે દિલશેર ઉસકે પાંવ પરતા હય.]

દિલશેર—છોર દો ખયર ! મુઝે યાંસે ચલે જાને દો,

ખુશબખ્ત—છોર દૂં તુઝસે સિતમગારકો મયૈં ખૂનીકો ?

[મુશર્રફ જલ્દીમેં આતા હય ઔર ખુશબખ્તકો ન દેખકર દિલશેરકો તાકીદ કરતા હય.]

મુશર્રફ—દેર ક્યૂં કરતે હો, હયૈં આ ગયે કાજી સાહિબ,
આપભી બ્યાહકો તૈયાર હો જલ્દી સાહિબ.

[યકાયક ખુશબખ્તકો દેખકર મુશર્રફ ખુશ હોતા હય.]

કૌન ! ખુશબખ્ત હો? ઇસ વકૃત કહાંસે આયે ?
કિસ શહરકો ગયેથે, કબ હો વહાંસે આયે !
આ ગયે વકૃત પ તુમભી તો બહુત ખૂબ હૂવા,
આજ અભી બ્યાહ દિલારામસે હય કૃાદિરકા.

ખુશબખ્ત—આ ગયા વકૃત પ દેને તુમ્હેં ગમનાક ખબર,
શુક હય આપકી ઇજ્જત પ અભી કમ હય જરર!

[મુશર્રફ હયરાન હોકર પૂછતા હય, દિલશેર અફસોસ કરતા હય.]

મુશર્રફ—સાફ ફરમાઇયે, ક્યા બાત હય ?

ખુશબખ્ત—સુનિયે સબ હાલ !
જબ્બલહા ઘરમેં તુમ્હારે વ્હે બીછા હય સબ જાલ.
જાન્તે જિસકો શરીક અપના હો તુમ ઔર શરીફ,
હય વહ દિલશેર, મેરે બાપકા ઔર મેરા હરીફ !
બન્કે નવ્વાબ જો રહતા હય તુમારા સાથી,
હય વહ બેદિલ, નહીં નવ્વાબ, હય ઇસકા સાથી !
બાપકા ઇસને મેરે ખૂન કિયા : મયને પતા;
જાકે ખુદ ઇસકા બનાયા હય, વહ લો અય દાના.

મુશર્રફ—આહ ! કયા બાત હય, કયા જમ્અલ, યહે અંધેર કયસા !
(ગુસ્સેસે) ગુસ્સા આતા હય કે કયું કર હુવા અંધેર અયસા !
[દિલશેર બાતકો ટાલનેકે લિયે બાતેં બનાતા હય.]

દિલશેર—અંધેર ! કુછ અંધેર નહીં, સિર્ફ સમઝકા ફેર હય. અદાવત ! મહ્જ અદાવત ! દિલારામસે શાદી ન હોનેકી અદાવત ! સાફ વહી કીના, વહી દુશમની. યેક દુશમનસે યેક આબરૂદાર દોસ્તકો જલીલ કરાના, યહે કયસી શરાફત, કયસા દોસ્તાના ? કલ મુઝે ઇસ ઘરમેં પાની પીના હરામ હય, ઔર અગર ઇસ વક્ત ઔર કુછ મેરી હિકારત ઔર જિલ્લત આપને ઇસકે મુંહસે સુની, તો અભી આપકો મેરા સલામ હય.

ખુશબખ્ત—હંહ ! ચોરી ઔર સિરજોરી ? અભી સબ જાહિર હો જાયગા ! [ખુશબખ્ત, બેદિલકી માકે પાસસે લાયે હુવે રૂમાલ વ જંજીર મુશર્રફકો દિખાતા હય.]

અબયાત.

દેખો જંજીર વ રૂમાલ મેરે બાપકી હય,
નામ હય ઇસ પ લિખા—અકલ કહાં આપકી હય ?
ઉસ્સે મઅલૂમ મુઝે બેદકિ હર બાત હુઈ,
માંસે બેદિલકે યકાયક જો મુલાકાત હુઈ.
ખૂબ ખાતિર જમઅ કરકે મયૈં યહાં આયા હૂં,
લો યહે તસવીરભી પૂલીસસે મયૈં લાયા હૂં.

[ખુશબખ્ત તસવીર નિકાલકર મુશર્રફકો દેતા હય,
મુશર્રફ તસવીરકો દિલશેરકે ચહેરેસે મિલાતા હય.]

મુશર્રફ—આહ ! દિલશેર ઇસ્તિહારી ઇસ પ તો લિખ્ખા હય નામ !
ખુશબખ્ત—ઔર ચહેરા ઇસ્સે ઇસ મૂજીકા મિલતા હય તમામ !
મુશર્રફ—હાય ! ઇસને કામ મેરા કર દિયા કયસા તમામ !
ખુશબખ્ત—કર લિયા ઇસને ભતીજીકો તુમારે આકે રામ.
[મુશર્રફ ગાલેબ જાતા હય, ખુશબખ્ત રોકતા હય.]

મુશર્રફ—છોરના મૂજીકો વાજિબ હય નહીં જિનહાર અબ,
હૂંગા પૂલિસમેં ઇસે, હય યહે ખરાબીકા સબબ.
શબખ્ત—ઠહરિયે, જલ્દી ન કીજે, હો અગર મશહૂર બાત,
ખાકમેં મિલ જાયગી ઇજ્જત તુમારી નેક જાત.
આગ ભરકાનેસે હાસિલ કયા ? બુઝાના ચાહિયે,
ઇસકે સાથીકો બસ અબ જલ્દી બુલાના ચાહિયે.
[નૌકરકો બુલાતા હય.]

મુશર્રફ—હય કોઇ ? [નૌકર આતા હય.]

નૌકર—જી હાં,

મુશર્રફ—બુલા લા જાકે ઇસકે દોસ્તકો,

નૌકર—કૌન ? વ્હો નવ્વાબ ?

મુશર્રફ—હાં, ચલ જા, યહાંસે દૂર હો.

[નવ્વાબકા નામ સુન્તેહી મુશર્રફ ગુસ્સેમેં આ જાતા હય,
નૌકર તઅજ્જુબ હોકર ઘબરાકે જાતા હય, મુશર્રફ
આહ વ અફ્સોસ કરતા હય, દિલશેર ગમ ખાતા હય.]

દિલશેર—(ખુદસે) દિલશેર ! ખુદાને થા જિસે શેર બનાયા,
અફ્સોસ ! ઉસે ઇશ્કને અબ બેર બનાયા !

[બેદિલ અકડકે આતા હય.]

બેદિલ—આપકા નૌકર અજબ અહ્મક હય, ઉલ્લૂ હય નિરા !
સો રહાથા મયૈં, દિયા ઇસ જોરસે મુઝકો હિલા;
યે્હ જગાનેકા અમીરોંકે નહીં હય કાયદા !
આપને શાયદ બુલા ભેજા હય ? કહિયે; કયા હુવા ?

[મુશર્રફ દોનોકો મારને જાતા હય, ખુશબખ્ત રોકતા હય.]

મુશર્રફ—દૂર હો, નિકલો ઇસી દમ, સામનેસે દૂર હો,
જાવ, ભાગો દોનો, મુંહ કાલા કરો અય મૂજીયો.

[મુશર્રફ ફિર મારને જાતા હય, ખુશબખ્ત ઉસે
મનાતા હય, દિલશેર ચલા જાતા હય, બેદિલ મારે
ડરકે કમરેમેં છિપતા હય.]

ખુશબખ્ત—અબ આપભી યહાંસે ચલિયે, મયૈંભી સાથ હૂં.
આને જાનેવાલોંકો સમઝાઇયે, કુછ બાત બનાઇયે, શાદી ટલ જાનેકી
ખબર સુનાઇયે. અચ્છા હુવા, આપને ધૂમધામ ન કિયા, આઇયે.

[છિપા હુવા બેદિલ ભાગ જાતા હય, મુશર્રફ પચતાકર
ખુશબખ્તકો ગલે લગાતા હય.]

મુશર્રફ—હાય ! ઓ ફરિશ્તા ખસલત, દર્દ શરીક અઝીઝ !
અગર મયૈં તુઝસે દિલારામકી શાદી દેતા, તો કયૂં યે્હ મુસીબત સર
લેતા ! મુઝે મુઆફ કર ઔર આજહી ઉસે કુબૂલ, તો દૂર હો સબ મલૂલ.

ખુશબખ્ત—સાહિબ, અબ મુઝે વ્હો ખિયાલભી નહીં હય,
મેરી શાદી યહાંસે દૂર યેક અમીરકી નવાસી રયહાન નામીસે હો ગઈ,
અબ કુછ મલાલભી નહીં હય. ચલિયે અબ કામ દેખિયે, ઇસકા
અન્જામ દેખિયે. [મુશર્રફ અફ્સોસ કરતા હય, ખુશબખ્ત મનાકર
સાથ લે જાતા હય, દૂસરે તરફસે દિલારામ કુરસી

દિલારામે રંજકે સાથ મએ ખ્વાસોંકે આતી હયૈં,
ખ્વાસેં સુહાગકા રાગ ગાતી હયૈં.]

માંઢ—ગઝલી.

ખ્વાસેં—શાદી મુબારક બાગ ભરી જમ જમ સોહે સુહાગ.
ચમનસી રહે તૂ પ્યારી શાદ હરી, હો સદા રંગ રાગ.
ચેરી તેરી હો આકે હૂરો પરી—શાદી.

[એક ખ્વાસ દિલારામકો કંગના બાંધતી હય.]

કંગના બંધાય નાજુક નાજ ભરી મેરી બનરી નાદાન,
જગતમેં રહે તેરી નામવરી, અયશ હો નવ જવાન,
ન કમ હોવે દમભર રાહત જરી—શાદી.

[એક ખ્વાસ દિલારામકો ગમગીન દેખકર મનાતી હય.]

અબયાત.

ખ્વાસ—હઁસો, બોલો, કિસ વાસ્તે હો મલૂલ ?
ખિલે બાગે અરમાંમેં શાદીકા ફૂલ.

દિલારામ—ખુદા, મુઝકો બહના વ્હો દિનતો દિખાય,
ખબર હય કિસે, કલકો કયા પેશ આય !

૨ ખ્વાસ—હઁસો, બોલો, આવો, કરો ચલકે સયર,

દિલારામ—ચલો, તુમ ચલો, મયૈંભિ આતી હું ખયર !

૧ ખ્વાસ—ચલો બહના, મેંદી રચાને ચલેં,

૨ ખ્વાસ—ચલો આવ, સુહગી બનાને ચલેં.

[સબ ખ્વાસેં જાતી હયઁ, દિલારામ અપની હાલતપર
અફસોસ કરતી હય.]

"Jenny my own true love"—Air.

દિલારામ—નહીં મેરા વ્હો રંજ જો ટાલેસે ટલ જાય,
લગા હય ધુન જિસ ચીજમેં, બેશક વ્હો ગલ જાય.
ગમે નિહાંકી હો ખબર, કિસકે દિલકો હાય !
ફલકસે દિલકે હાય ! કબ ગમકા બાદલ જાય !
દેખૂં કયા દિખલાય ખુદા, દેખૂં કયા ચલ જાય,
જાયે હસરત જાનકી, યા દમ અવ્વલ જાય.—નહીં.

[મુશર્રફ નૂરજહાંકે સાથ ફિક્ર કરતે હુવે આતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—કયા કહેં, હમપર ગજબ ટૂટા ખુદાકા યક બ યક !
કર ગયા બસ કામ મુઝ નાકામકા જૌરે ફલક.

[મુશર્રફકો બેચયન દેખકર દિલારામ ઘબરાતી હય.]

દિલારામ—(ખુદસે) યા ઇલાહી! ખયર કરના, કુછ બુરે આસાર હયેં,
(નૂરજહાંસે) ક્યૂં ચચાકા હાલ ક્યા હય, કિસ લિયે બેજાર હયેં ?

મુશર્રફ—શાદીકા હોગા તુમકો દિલારામ તો ઉમંગ,
કિસમતને લેકિન ઔરહી બદલા યહાં હય રંગ !
દુનિયા હય અય અઝીઝ ય્હે મયદાન જંગકા,
દુઃખ સુખકા જંગ જિસમેં હય નિત યેક ઢંગકા.
શાદી તુમારી ઠહરીથી જિસ્સે, વ્હો યક શરીર;
દિલશેર નામી ઠગ થા, યહાં થા બના અમીર.

[દિલારામ ચોંકતી હય.]

દિલારામ—હય હય ચચા ! ય્હે આપ પ ઇજહાર હો ગયા ?
દિલ આપકાભી જબતો ખબરદાર હો ગયા !
અય ચર્ખ ! દો ઘડી ન કિયા તૂને સબ્ર હાય !
મુઝ બેગુનહકિ જાન પ કયસા ય્હે જબ્ર હાય !

[દિલારામકો વાક઼િફ઼કાર જાનકર મુશર્રફ ગુસ્સે હોતા હય.]

મુશર્રફ—ક્યા હાલસે તુ ઉસકે ખબરદાર થી અરે !
ઉસ બદમઆશકી તુ છિપી યાર થી અરે !

[દિલારામ, મુશર્રફકે પયર પર દોજાનું ગિરતી હય ઔર દામન પકડકર આજીજી કરતી હય.]

દિલારામ—મયેં તો બશર હૂં એક ખતાવાર આમમેં,
ફૅસ જાતે હયેં ફરિશ્તેભિ ઉલફતકે દામમેં.
હાજિર ગલા હય, કાટ લો, યા મુઝકો તેગ દો,
ચાહો જો તુમ સજા, વ્હો મુઝે બેદરેગ દો.

મુસદસ.

મુશર્રફ—
(ગુસ્સેસે) જિસને તબાહ મુઝકો, મેરા ખાક ઘર કિયા,
ઉસ્સેહી સાજ તૂને અરે બદ ગુહર કિયા ?
દિલ દે દિયા લુટેરેકો, મેરા ન ડર કિયા,
મુઝકો ખિયાલ ગયરસે તૂને બતર કિયા !
માં બાપને તેરે તો જહાંસે સફર કિયા,
ખૂબ ઉન્કા નામ તુનેભી રોશન મગર કિયા !

[ચિડકર મારને જાતા હય, નૂરજહાં રોકતી હય.]

અબ્યાત.

નૂરજહાં—ઠહરોભિ અય મિયાં, કરો ઇતના ગઝબ નહીં,
ઇતનાભિ ચેક બચ્ચી પ અચ્છા ગઝબ નહીં.
ભોલી હય, બે જબાન હય, નન્હી નદાન હય,
ઇસકા નહીં કુસૂર, ય્હે બેજા ગુમાન હય.

મુશર્રફ—ઇસ નંગ ખાનદાનકો પાલા ઇસી લિયે ?
મા બાપસે જિયાદા સમ્ભાલા ઇસી લિયે ?
ભાઈ ગયા જહાનસે, ભાવજ ગુજર ગઈ,
ય્હે નાબકાર ક્યૂં ન ઉસી વકત મર ગઈ !

દિલારામ—બેશક કુસૂરવાર હૂં, બેશક હૂં નાસમજા,
દુશમન હૂં નંગો નામકી, બદકાર, બેહયા !
પરતા હય કૌન આપ મહબ્બતકી લાગમેં,
સમસે તો કૌન જાનકે ગિરતા હય આગમેં ?

[ગરદન ઝુકાકર પાવ પર ગિરતી હય.]

મુશર્રફ—ખૂની હયઁ બદમઆશ, જગહ ઉસકી દાર હય,
દિલારામ—અપનીભિ ઉસકે દાર પ અબતો મદાર હય !
મુશર્રફ—જગમેં જો હય બુરા વહ તુઝે ક્યૂં અઝીઝ હય ?
દિલારામ—અચ્છે બુરેકિ ઇશ્કમેં કિસકો તમીજ હય.
શરમિન્દા મત કરો, મુઝે કાટો કે માર લો,
તલવાર લાવો; સર મેરા તનસે ઉતાર લો.

[દિલારામ જાર જાર રોકર સરકો પાંવપર રખતી હય,
નૂરજહાં સુહલાતી હય, મુશર્રફ રહમ ખાતા હય.]

મુશર્રફ—કયસા ગઝબ ખુદાને ય્હે ડાલા સિતમ ! સિતમ !
તેરા કુસૂર કયા, હુવે લાચાર ખુદહી હમ.

[મુશર્રફ દિલારામકો ઉઠાકર ગલે લગાતા હય, દિલારામ
બેઇખ્તિયાર રોતી હય.]

જાને દો, ખયર ! જોકે મુકદ્દરમેં થા, હુવા,
અબ જી કરો ઠિકાને, હુવા સો હુવા, હુવા.

દિલારામ—કરતે હો મુઝ પ રહમ, શફકત હય આપકી,
લેકિન ય્હે ચોટ અયસી મેરે જીકો હય લગી,
મુરઝા ગઈ જવાનીકી મેરે બસ અબ કલી,
થોરેહિ દિનમેં દેખૂંગી મયઁ મૌતકી ગલી !

[દિલારામ રોતી હય, નૂરજહાં મનાતી હય.]

નૂરજહાં—બેટી ન અયસી બાત કરો ઇસ જવાનિમેં,
કયા આકે તુમને દેખા અભી જિન્દગાનિમેં ?
મત લો ખિઝાંકા નામભી ફ઼સ્લે બહારમેં,
ફૂલી ફલી રહો ચમને રોઝગારમેં.

દિલારામ—અલ્લાહ આપકી યેહ મુબારક કરે દોઆ,
(મુશર્રફ઼સે) લેકિન બતાઇયે મુઝે, કે વ્હો કહાં ગયા ?

મુશર્રફ઼—દિલશેર ?

દિલારામ—હાં,

મુશર્રફ઼—ગયા બ્હ કહીં, કયા ખબર મુઝે ?
લેકિન નજર ન આયેગા બ્હ ફિર કભી તુઝે.

દિલારામ—સબ હાલ ઉસકા કિસને કહા આપસે ભલા?

મુશર્રફ઼—ખુશબખ્તને, કે જિસને લગાયા હય સબ પતા.
[ખુશબખ્તકા નામ સુનકર દિલારામ પચતાતી હય.]

દિલારામ—ખુશબખ્ત ! હાય ! મુંહ કિસે દિખલાઉંગી મયૈં કયા !
બેઇફ્ફ઼તીસે મેરી વ્હો આગાહ હો ગયા !
[જમીનપર ટુકટુકી બાંધકે રોતી હય, યેક નોકર
આનકર નામદારખાંકે આમદકી ખબર દેતા હય.]

નોકર—અય સરકાર જી વિકાર, મુર્શિદાબાદસે આપકે દૂસરે હિસ્સેદાર સરદાર નામદારખાં આયે હયૈં.

બયત.

મુશર્રફ઼—ચલતા હું મયૈં, (દિલારામસે) ન રો અય દિલારામ, જી ન દે,
(નૂરજહાંસે) મયૈં જાતા હું, સમ્ભાલ તૂ, બહલાકે રખ ઇસે.
[નૂરજહાંકો સોંપકર મુશર્રફ઼ મઅ નોકરકે જાતા હય]

દિલારામ—અય ચચી, મુઝે યેહ ઘર અબ કયદખ઼ાના હય. જયસે દિલશેરકો નિકાલા, મુઝેભી ઉસકે સાથ નિકાલ દો, ઉસીકી રાહમેં ડાલ દો. યેહ સમઝો દિલારામ મર ગઈ!
[દિલારામ રોતી હય, નૂરજહાં મનાતી હય.]

નૂરજહાં—બેટી, રો-રોકે ન દે જાન, મેરા કહા માન. મયૈં જાકે તેરે ચચાકો સમઝાતી હૂં, સમઝા બુઝાકે તેરી તસલ્લીકી કોઇ બાત બનાતી હૂં.
[નૂરજહાં જાતી હય, દિલારામ અપને હાલપર
અફ઼સોસ કરતી હય.]

આસા—ગઝલ.

દિલારામ—સાથ ઉસકા મુઝે હર તૌર ગવારાહી થા,
ઉસકી દૂરીમેંતો મરના મુઝે પ્યારાહી થા.—સાથ.
જાનભી કયૂં ન ગયા લેકે તૂ મેરી દિલબર,
દિલતો ઉલફતમેં તેરી કબસે હુવા રાહી થા.—સાથ.
મુઝ સિતમકશકો કહીંકા ન કિયા તૂને હાય!
કયા તુઝે લૂટનેકો દિલ યહે હમારાહી થા ?—સાથ.
[દિલશેર દૂસરે ભેસમેં આતા હય, દિલારામ ચૌંકતી હય.]

મુસલ્લસાત.

દિલારામ—કૌન ?
દિલશેર—મયૈં દિલશેર;
દિલારામ—આયે કિસ તરહ તુમ ફિર યહાં ?
દિલશેર—નૌકરોંકો દેકે રિશ્વત આ ગયા ફિર જાને જાં.
દિલારામ—અબ તુમારા કયા ઇરાદા હય કરો જલ્દી બયાં ?
દિલશેર—આવ શાદી કર લેં ચોરીસે ચલો હમ તુમ બહમ,
દિલારામ—ઘરસે બાહર જાયૈંતો, લેકિન અગર કુછ હો સિતમ ?
ઇસ્સેતો બ્હેતર યહી હય, નિકલે ગર ઇજ્જતસે દમ!
[દિલારામ રોતી હય, દિલશેર મનાતા હય.]

અબયાત.

દિલારામ—મેરે પાંવ ઉઠતે નહીં, ફિરતા હય ઇન બાતોંસે સર!
દિલશેર—વ્હો મહબ્બત, વ્હો કસમ કયા હો ગઈ પૂરી મગર ?
જિદંગી ભર સાથ દેનેકા તેરા ઇકરાર હય,
ઇશ્કકે મયદાનમેં તુઝકો અભીસે હાર હય ?
બનકે બેગયરત યહાં રહેનેમેં કુછ ઇજ્જત હય અબ ?
શાદી મેરે સાથ કર લેનેમેં બસ હુરમત હય અબ.
નીચે ઔર ઉંચેકે આગે સર તેરા નીચા હુવા,
નંગમેં નામૂસમેં તો કયા હય અબ રખ્ખા હુવા ?
દિલારામ—સચ હય અયસે હાલમેં રહનેકા અબ યારા નહીં,
લે ચલો મુઝકો, સિવા ઇસકે કોઈ ચારા નહીં.

ખમ્માચ—તિરાના.

દિલશેર—
સનમ, અલમ ગમ નાહિં કરના,
હાજિર હૂં મયૈં હરદમ હોના શાદકામ તૂ,
ઓ જાની, નાદાની કર નાહિં ડરના.—સનમ.

મીઠી ખાતર દિલબર આવો છોરો સબ,
જાન હમ પ કરમ, આજ કીજે સનમ, માન લીજે સનમ-હાજિર.

[દિલારામ, દિલશેરકે સાથ જાતી હય, દૂસરે તરફસે મુશર્રફ્ખાન સાથ નામદારખાંકે આતા હય, ઔર બયઠતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—મેરા તો હાલ સુન ચુકે તુમ નામદારખાં,
કાદિરકા હાલ હમસે મુફસ્સિલ કરો બયાં.

નામદારખાં—હો ગયા સાબિત કે બેશક ખૂન કાદિરકા હુવા,
હાથસે દિલશેરકે વ્હો રાસ્તેહીમેં મુવા.

મુશર્રફ—ઔર વ્હો દિલશેર, કાદિરબેગ બનકર થા રહા;
મેરે ઘરમેં, ઔર ફરેબ ઉસકા હય આખિર ખુલ ગયા.

નામદારખાં—લાશ કાદિરબેગકી જિસ રોજ હાથ આઈથી યાર,
થા ગયા દિલશેર બેશક રાતકો હોકર સવાર.
દી સવારી જિસને, દેતા હય ગવાહી ખુદ વહી,
ચોરકો થાંગી, હય કરતા દાદખ્વાહી ખુદ વહી.
હોતી તહકીકાત હય પૂલીસમેં ઉસકી વહાં,
ઔર મયેં આયા હું લેને હાલ ઉસકા અબ યહાં.

[મુશર્રફ, નામદારખાકે તરફસે હાલ સુનકર ગમ ખાતા હય.]

પહાડી—તિરાના.

મુશર્રફ—અય ભાઈ, કયા અજાબ! પરા હય બે હિસાબ;
મેરે સરપર, મેરે ઘરપર, નામ ડૂબા હય.—અય.
મિલા હય મિટ્ટીમેં નામ હમારા સારા, દામ હમારા સારા,
મેરે પરવર, મેરે દાવર, કુહર યહ કયસા હય.—અય.

[દિલારામ ઔર દિલશેર શાદી કરકે આતે હયં, દિલારામ દોજાનૂ હોકર અર્જ કરતી હય, દિલશેર સર ઝુકાયે ખરે રહતા હય, નામદારખાં હયરતસે દિલશેરકો દેખતા હય.]

મારવા—ઠુમરી.

દિલારામ—મેરે વાલી, જાતે આલી—મેરે.
હુવા ખુદાકે ફજલો કરમસે,
અલમ સિતમ સબ અબતર હમસે,

છૂટી હૂં મયૈં અબતો ગમસે—મેરે.

[મુશર્રફ, દિલશેરકો શકકી નજરસે દેખતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—(દિલારામસે) સાથ હય ય્હે કૌન તેરે ?

નામદારખાં—ય્હે તો હય અસફનદિયાર !

માલ મેરા મુઝકો ધોકા દેકે ય્હે લાયા હય માર.

મુશર્રફ—જી નહીં, દિલશેર હય ય્હે,

નામદારખાં—જી નહીં, અસફનદિયાર !

બનકે કાસિદ ઘર હમારે થા ગયા ય્હે જી વિહાર.

ખત દિયા, બોલા કે કાદિર જાકે પહુંચે ખયરસે,

આયંગે કુછ દિનમેં, જબ હોંગી ફરાગત સયરસે.

ઔર જુલ મુઝકો દિયા, દો બાર જર ઠગ લે ગયા,

કરકે જાહિર ખુદકો તાજિર, મુઝકો ધોકા દે ગયા.

રૂપ ય્હે કયસા ! મિલાથા મુઝકો ઔરહી ભેસમેં,

મુશર્રફ—કરકે ફિરતી હય હમેશા સાંગ ય્હે હર દેસમેં.

[નામદારખાં ગુસ્સેસે લપકતા હય, દિલારામ બચાતી હય.]

ગજલ—તહતુલ લફજ.

દિલારામ—સુનો સાહિબો હાથ ઇસપર ન ડાલો,

સંભાલો, મયૈં કહતી હું સાહિબ સંભાલો !

કર આઈ હું ચોરીસે મયૈં જાકે શાદી,

જો ચાહો તો કાજીસે સાબિત કરાલો.

ખતા ય્હે મેરી હય, મયૈં મરતી હું ઇસપર.

મુઝે માર ડાલો ! મુઝે માર ડાલો !

[મુશર્રફ લાચાર હોકર ગુસ્સા દબાતા હય.]

અબયાત.

મુશર્રફ—હાય તૂને ઘરમેં મેરે હય લગાયા નાબકાર !

ના ખલફ લરકી ન તુઝસી હોગી કોઇ જીનકાર.

દિલારામ—સચ હય લેકિન ટૂટ સકતા હય નહીં અબતો નિકાહ,

મેરે ખાતિરસે કરો ઇના ખુદારા તુમ ભબાહ.

મુશર્રફ—[ચિઢકે] ગર અદાલતમેં મેરી દૌલતભી સારી હો તબાહ,

હો, મગર કાયમ ન રહને દૂં કભી તેરા મયૈં બ્યાહ.

[ગુસ્સેમેં પુકારતા હય.]

નૌકરો ! પકડો ઇસે, કમરેમેં રખ્ખો બંદ,
[નૌકર આતા હય.]

દિલારામ—હાય !

મુશર્રફ—મયૈં બુલાતા હૂં સિપાહી, ભાગ વ્હે મૂજી ન જાય.
[મુશર્રફ ઇશારેસે દિલશેરકો બતાતા હય, નૌકર પકડકર દિલશેરકો અંદર ખીંચ લે જાતા હય.]
(નામદારખાંસે) આપભી ચલિયે જરા બનકે ગવાહ !

દિલારામ—રહમ મેરે હાલપર કુછ રહમ આહ !

મુશર્રફ—(ખવાસકો) સુન અય અખ્તર ?

અખ્તર—જી,

મુશર્રફ—ઇસે લે જા તુ કમરેમેં શિતાબ,
દે ન જાને, પર જહાં હય બંદ વ્હો ખાના ખરાબ !
બાતભી કરને ન પાયે કુછ કભી દિલશેરસે.

અખ્તર—મયૈં બજા લાવુંગી ફરમાન, આપ મત ઘબરાઇયે.
[દિલારામકો અખ્તરકે સપુર્દ કરકે, મુશર્રફ મઅ નામદારખાંકે જાતા હય, દિલારામ જાર જાર રોતી હય.]

જિલા—ગજલ.

દિલારામ—યા રબ મયૈં ગિલા કિસ્સે કરૂં કૌન મેરા હય,
ફરિયાદરસ અબ તૂહી બસ અય બારે ખુદા હય.—યા.
કિશ્તી મેરી ગિર્દાબે હલાકતમેં ફૂંસી હય,
અય બહરે કરમ દેખકે તૂ ઉકદાકુશા હય.—યા.
ગુલજાર ન છોડેગી કભી બુલબુલે શયદા,
સૈયાદ અગર જબ્હભી કર ડાલે તો કયા હય. —યા.
આલૂદા ગુબાર ઉસ રુખે દિલબરકો ન દેખૂં,
હો જાવું તહે ખાક, યહી મેરી દોઆ હય.—યા.
[જાર જાર રોતી હય, અખ્તર તસલ્લી દેતી હય.]

તિલંગ જીલા—ગત.

ખવાસે—કયૂં હારપે રોતી હય તૂ અશ્કોં કે ગોહરકે,
કાબિલ નહીં મોતી વ્હે તેરે તારે નજરકે.

સબ—કર ન હાલ તૂ નિઢાલ, છોડ મલાલ,
આવેગા નયનોં કા તારા, દિલમેં સહારા.

રબ તૂ ખુદારા, ઇતના કહા જરા માન,
હમ તેરા હાલ દેખકે જારો નજાર હયેં.
યૂં ગમ ન ખા પિયારી હમ તુઝપે નિસાર હયેં,
ગમ કયૂં યેહ સહતા એજી પ્યારી બાનો—કર.

અબયાત.

અખ્તર—કરો સબ્ર, મત જાન રો રોકે દો,
ચલો અપને કમરેમેં, રુસવા ન હો.

[મુશર્રફ થાનેદારકો બાહર ઠહરાકે આતા હય ઔર
દિલારામકો વહીં ખરી દેખકે ખફા હોતા હય.]

મુશર્રફ—ખરી હય અબીતક યહીં બદશઆર ?
દિલારામ—(આજજીસે) તુમારી શફ્ફકતકી ઉમ્મેદવાર.
મુશર્રફ—(ધક્કા દેકર) નિકલ, દૂર હોજા યહાંસે શિતાબ,

[અખ્તર, દિલારામકો લે જાતી હય, મુશર્રફ થાનેદારકો
અંદર બુલાતા હય.]

ચલે આવ કુતવાલ સાહિબ જનાબ.

[થાનેદાર મઅ સિપાહીકે અંદર આતા હય.]

મુખમ્મસાત.

(કમરા બતાકર) બંદ ઇસ કમરેમેં હય વ્હો બદશઆર,
થાનેદાર—(સિપાહીસે) જલ્દ પકરો, વર ન હોવેગા ફિરાર !

[સિપાહી કમરેમેં જાતે હય, મુશર્રફ ખુશ હોતા હય.]

મુશર્રફ—હો ગયા દિલશેર ખૂની બસ શિકાર,
કૈદસે ભાગાથા જો દો તીન બાર.
થાનેદાર—મુઝકો થા સરકારસે યેહ ખાસ કાર,
ઢૂંઢતાથા ઇસકો મયૅં લયલો નહાર.
થક ગયા મયૅં ઢૂંઢકે શહરો દયાર.

[સિપાહી જલ્દીમેં હયરાન હોકર આતા હય.]

સિપાહી—વાંતો કોઇબી નહીં હય નામદાર,
છત મગર તૂટી હય ઘરકી જીવિકાર,
મુશર્રફ—આહ ! ભાગા તોરકે છત નાબકાર !

[સબ કમરેકી તરફ દૌર જાતે હય.]

બાબ તીસરા—દિખાવ દુસરા.

રાસ્તા.

[દિલારામ મર્દાને ભેસમેં મઅ દિલશેરકે ભાગકે આતી હય ઔર થકકર ઠહર જાતી હય-વકુત આધી રાતકા.]

અબયાત.

દિલારામ—જિસ ઘરકો માકે ગોદસે સમઝીથી મયૈં અઝીઝ,
જિસ ઘરકે આગે મુઝકો ધરમ થા ન કોઇ ચીજ,
તેરે લિયે અય યાર કિયા વ્હો તબાહ હય !
અબ તેરે હાથ આહકી મેરી નિબાહ હય.

દિલશેર—જબતક કે દમમેં દમ હય, તુમ્હારા ગુલામ હૂં,
તેરી રજાકી રાહમેં હાજિર મુદામ હૂં.

મુસદ્દસ.

દિલારામ—અખબારમેં તુમારી ખબર જબ કુછ આતીથી,
હયબત તુમ્હારે નામસે મુઝકો ડરાતીથી.
ડર જાતીથી, જબાં ન કભી ફિર હિલાતીથી.
સોને કભી અકેલી ન ઉસ દિન મયૈં જાતીથી.
ઔર આજ સાથ ઉસકેહી ઘર છોર જાતિ હૂં,
દુશમનકો દોસ્ત. દોસ્તકો દુશમન બનાતિ હૂં.

[દિલારામ રોતી હય, દિલશેર સમઝાતા હયા.]

જિલા—ઠુમરી.

દિલશેર—પછતાવો નહીં, આવો, ફિર જાવો ઘરસે,
નાહક બુરા હાલ કયૂં હય પ્યારી ડરસે—પછતાવો.
ગુજરી રયન આધી ઝટપટ આવો,
હાજિર હૂં બંદા મયૈં તેરા, ખિદમત કરનેકો સરસે—પછતાવો.

[કિસી દોસ્તકી દઅવતસે ફિરતે હુવે યકાયક ખુશબખ્ત ઔર રયહાન આતે હયૈં, ખુશબખ્ત, દિલારામ ઔર દિલશેરકો પહચાનતા હય.]

અબયાત.

ખુશબખ્ત—દિલારામ ?

દિલારામ—(ડરકે) ખુશબખ્ત !

દિલશેર—(ડપટકે) ક્યા બાત હય!

ખુશબખ્ત—દિલારામ દિલશેરકે સાત હય!

[રયહાન દિલશેરકા નામ સુનકર ચોકતી હય, ખુશબખ્ત દિલશેર પર ગાલીબ જાતા હય, દિલારામ ઉસે બચાતી હય.]

દિલારામ—ખુદાકે લિયે મત સતાવો ઇસે,
ગુનહગાર મયૈં હૂં, સજા દો મુઝે.

દિલશેર—(દમ દેકે) ખુશબખ્ત, ઇસ જગહ ન ચલેગી તેરી કભી,
ચાહે જો જિન્દગી તો ચલા જા અભી, અભી.
મયૈં ચુપ રહૂં યહાં ? યેહે મુશર્રફકા ઘર નહીં!
યા આજ તેરી જાં નહીં, યા મેરા સર નહીં.
[દિલશેર લરનેપર તૈયાર હોતા હય.]

ખુશબખ્ત—ખૂની લુટેરે, શહર હય, જંગલ નહીં હય યેહે,
લૂટે શરીફોંકો તૂ; યહાં બલ નહીં હય યેહે.
[ગસ્તકી આવાજ આતી હય, ખુશબખ્તકા ચૌંકતા હય.]

ચોકીદાર—જાગો, જાગો, સોનેવાલો જાગો!

[ખુશબખ્ત આવાજકે તરફ ઉંગલી ઉઠાકે દિલશેરકો દિખાતા હય.]

ખુશબખ્ત—સુન લે યેહે પહરેવાલોંકી આવાજ, નાબકાર,
તેરે લિયે અભી ઉન્હેં લેતા હું મયૈં પુકાર.

દિલશેર—જો હો, કભી ન છોરકે ઇસકો મયૈં જાવુંગા,

ખુશબખ્ત—કયસે ન છોરેગા તુ, અભી મયૈં છુરાવુંગા.

[સિપાહીયોંકે પુકારનેકો રુખ કરતા હય, દિલારામ પાંવ પકરકર રોકતી હય.]

દિલારામ—હય હય! કિસીકો ન બૂલાવો, ફજીહતી ન કરાવો! મયૈં કહીંકી ન રહી, મુઝે જાને દો. અગર કિસી યેકકોભી મુઝે યહાં દિખાવગે, ખુદા કસમ યહાં મેરી લાશ પાવગે! મયૈં મર જાવુંગી, કિસીકો ક્યા મુંહ દિખાવુંગી!

અબયાત.

દિલશેર—રયહાન, સુન તુ ધ્યાનસે, શૌહર હય યેહે તેરા,
ઔર મયૈં તેરા હૂં બાપ, યેહે દુશમન હય ક્યૂં મેરા?
સમઝા ઇસે તૂ, અબસે અદાવત યેહે છોર દે,
જબ હો ગઈ સગાઈ, તો હય બાયર કિસ લિયે?

[ખુશબખ્ત ઔર દિલારામ નિહાયત મુતહૈયર હોતે હય.]

રયહાન—તુમ બાપ મેરે ?

દિલશેર—મયૈં હું પિદર તેરા બેગુમાન !

સબ હાલ મુઝસે સુનકે દિલા દો મુઝે અમાન.

મુસલ્લસ.

આયા ફરેબ રચને યહાંભી તુ નાબકાર,

અબ બાપ બનકે આપ, ફૅસાને ચલે શિકાર ?

રયહાન—દિલશેર નામ આપી હો સાહિબ મેરે પિદર ?

બયત.

(ખુશબખ્તસે) નાનાસે અપને પાછથી મયનેભિ ય્હે ખબર,

શૌહર, ઇન્હે તુ છોડ દે, ઇનપર સિતમ ન કર.

[રયહાનકે કહનેસે ખુશબખ્ત દિલશેરકે તરફસે નજર ફિરાતા હય.]

ફિક્રે.

દિલશેર—નહીં ! ઝૂઠ નહીં ય્હે મેરા બયાન, ગૌરસે સુનો ય્હ દાસ્તાન રયહાન ! તેરી માંથી યેક અમીર કબીરકી બેટી, ઘરાનેદારકી લડકી. મયૈં યકાયક જો ઉસ્સે દો ચાર હુવા, તીરે ઇશ્ક મેરે કલેજેકે પાર હુવા. સૌ જાનસે ઉસે ચાહા, અમીરજાદા બન ફરેબસે ઉસે બ્યાહા. જબ જમાના ગુજરા થોડા, બદ નસીબીને મેરા ભરમ ફોડા, મયૈંને ઉસે છોડા, ઉસ બિચારીને મેરી બેવફાઇકી ખબર પાઈ તો દમ તોડા. ગયરત વ હયાસે મર ગઈ, તુઝે છે મહીનેકા છોડ ગુજર ગઈ. તેરે નાનાકો તુઝે અપને ઘરમેં રખના નાગવાર હુવા, યેક આદમીકા; જો તુઝે અપને ઘર લે જાકર ઉજરતપર પાલે, તલબગાર હુવા. મયૈંને જો ય્હે ખબર પાઈ, મુઝે ઔલાદકી મુહબ્બત આઈ; યેક હાજીકા ભેસ કિયા, તેરે નાનાસે મિલ સાલિયાને ઉજરત પર તુઝે પાલનેકો ઉન્સે લિયા. વહાંસે લાકર અપને દોસ્ત બહરામકે ઘર તુઝે રખ્ખા, ઓર બરાબર તેરા ખર્ચ બેહેરામકો ભેજતા રહા. મગર અફસોસ કે :—

અબયાત.

ખુશબખ્ત તુઝકો બ્યાહકે મુખ્તાર હો ગયા,

દુશમન હુવા અજીજ, મયૈં લાચાર હો ગયા !

મુસદસ.

લાચાર મયૈં હુવા હું દિલારામકે સબબ,

જીતેહિ જી મુવા હું દિલારામકે સબબ !

બિલ્લીસેભી બુરા હું દિલારામકે સબબ,
અફસોસ મયઁ દબા હું દિલારામકે સબબ.
હોતી જો ચ્હે ન સાથ, તો હોતે શિકાર હમ!
યક યક જિગરકો ચીરકે કર દેતે ચાર હમ.

બયત.

ખુશબખ્ત—જિસકે સબબસે યેક જમાના હલાક હો,
બ્હો બાપ હો તો કયા? યહી બ્હેતર હય ખાક હો!

કુત્અ.

રયહાન—હો બુરા અગર તો ઉસકાભી કરે ખુદા ભલા,
હમકો કયા મિલે, કિસીકો હમ કહેં બુરા ભલા?
હય હજાર બદ અગરચે, બાપ હય મેરા મગર,
ઇસકો તુમ સતાવગે, તો સબ કહેંગે કયા ભલા?

અબયાત.

ખુશબખ્ત—અગર છોડ઼ જાયે દિલારામકો,
તો મયઁ છોડ઼ દૂં ઇસ સિયહકામકો.
દિલશેર—હવાલે કિયા મયઁને ઇસકો તુમ્હેં,
મુઆફ અય દિલારામ કરના હમેં.
દિલારામ—મેરા હાલ કયા હોગા ઉફ હાયરે!
[દિલશેર ચોરીસે દિલારામકે કાનમેં કહતા હય.]
દિલશેર—ન ઘબરા તુ, ફિર મયઁ મિલૂંગા તુઝે,
[દિલશેર જાતા હય, રયહાન બાપકે લિયે ગમ ખાતી હય.]

મુસલ્લસ.

રયહાન—બુરા યા ભલા થા, મગર બાપ થા,
કહાં અબ મિલેગા, કિધર જાયગા, [રયહાન રોતી હય.]
ન દો બાતભી ઉસ્સે કરના મિલા.

અબયાત.

શબરંગ—ફરિશ્તાભિ ગર કોઇ બદકાર હય,
અઝાઝીલસા બ્હો સઝાવાર હય.
ચલો તુમ દિલારામ, અબ અપને ઘર,
દિલારામ—કરોગે મુઝે આપ રૂસવા મગર?

મુસદ્દસ.

ખુશબખ્ત—કહૂંગા મયૈં સબ બાત હય જો બના,
દિલારામ—દિખાવુંગિ મયૈં કૌન મુંહ ફિર ભલા!
[ખુશબખ્ત તમ્નના મારતા હય.]
ખુશબખ્ત—ક્યા તુમને કયૂંજી, મેરે સાથ કયા?
કરો યાદ વ્હો બેવફાઈ જરા!
હુઈ યક લુટેરેકિ તુમ આશના?
હમ અયસે રઈસોંસે કરકે દગા?
[દિલારામ પાંવપર ગિરતી હય.]

ભયરવી—તિરાના.

દિલારામ—મયૈં ગરીબ, બદનસીબ હૂં. હાય કયા કરૂં!
મેરા હે સર, ચચ્ચાકી મગર કર નહિં તૂ ખ્વારી—મયૈં.
મયૈં ઇશ્કકે નશેમેં બેહોશ, બેખબર હૂં,
મઅલૂમબી નહીં હય, મયૈં કૌન હૂં, કિધર હૂં—મેરા.
[સરકો પાંવપર રખતી હય, ખુશબખ્ત રહ્મ ખાકર ઉઠાતા હય.]

અબયાત.

ખુશબખ્ત—રહ્મકે કાબિલ હય તેરા હાલ, હય તૂ બેકુસૂર,
પંજેમેં શયતાનકે આકે ફૅસી જિન્નતકી હૂર.
ખયર! આ અબ સાથ મેરે, મયૈં છિપાવુંગા યેહ હાલ,
હોતા હય હાલત યેહ તેરી દેખકે મુઝકો મલાલ!
દિલારામ—લરકી હૂં બે બાપ માંકી, તુમ કરોગે રહ્મ અગર,
દેગા તુમકો વ્હો ખુદા ઇસકી જજા અય નામવર.
[સબ જાતે હયૈં.]

બાબ તીસરા—દિખાવ તીસરા.

જંગલ.

[બેદિલ ઔરઅમાનત દૂસરે ભેસમેં બાતેં કરતે આતે હયૈં.]

બેદિલ—વાહ હજરત વાહ! તુમ તો શયતાનકેભી ચચા નિકલે! મુસાફિરખાનેમેં મુઝે લૂટા, ખાલી હાથ પાકે વહાંકે નૌકરને મુઝે ખૂબ મારા કૂટા, આખિર વહાં મયૈં બરી મુશ્કિલસે છૂટા.

અમાનત—તો ક્યા વ્હો તૂ થા? વ્હો તો કોઈ ઔર ઉલ્લૂ થા. વ્હો થા નવ્વાબ બહરુદદૌલા, તૂ હય દિલશેરકા સપૂત સાથી બેદિલ. અપની અસ્લ મુઝે વહાં ક્યૂં ન જિતાયા, ક્યૂં વહાં નવ્વાબ બને આયા?

બેદિલ—નોટ ઔર નાસદાનીકા નાસ કરનેકો!

અમાનત—(હંસકે) અરે યાર! સુન મેરી હિકમતકા લટકા, મયૈં નાસદાની લેકર સટકા, યેક અમીરકે સર ઉસે પટકા. ઉસે નજર દિયા, ઇનઆમમેં બહુતસા જર લિયા.

બેદિલ—શાબાશ! તેરે હુનરપર મુઝે કામિલ યકીં હય, મગર સચ બતા, તૂબી દિલશેરકી તરહ કિસીપર આશિક તો નહીં હય?

ઝિંઝોટી—લાવની.

અમાનત—જિસકો દાનાઈસે નહિં કુછ પેચમેં લાના આતા હય,
વ્હો બસમેં ગયરોંકે પરકે બસ બેબસ હો જાતા હય.
બંદેકોતો બસીકરન ઉચ્ચાટન, સબ કુછ આતા હય,
યહે બંદા, હૂરોંકો, પરિયોંકો ફંદેમેં લાતા હય.
જિન્નોંકો તસખીર કિયા બંદેને, બયઠા ખાતા હય,
પાંચ અશ્રફી રોજ સિરાને કોઈ જિન રખ જાતા હય.

બેદિલ—(હયરતસે) વાહ! બિરાદર, પાંચ અશ્રફી રોજ અગર તૂ પાતા હય,
ક્યૂં ફિર દૌલતકી ખાતિર તૂ નાહક રંજ ઉઠાતા હય?

અમાનત—ખાતે ખાતે પેટ ફૂટે, ઔર લાતે લાતે સર ટૂટે,
ફિરબી નઅમત ખાના, દૌલત લાના તો ક્યૂંકર છૂટે?

બેદિલ—સાથ મુઝેબી રક્ખો, તનહાઈસે તા આઝાદ બનો,
યા મુઝકો ઉસ્તાદ બનાવો, યા મેરે ઉસ્તાદ બનો.
લેકિન અયસા હો ન કહીં, આશિક હોકે નાશાદ બનો,
લયલીકે મજનૂ બન જાવો, શીરીંકે ફરહાદ બનો.

અમાનત—મયૈંતો કુછ દિલશેર નહીં જો અપની હસ્તી ખ્વાર કરૂં,
અપની હિકમતપર આવૂં તો પરિયોંકોબી પાર કરૂં.

બેદિલ—જબતો મયૈંને દિલશેરકા અબ છોડા, વ્હો પક્કા ફોડા તોડા. આજસે તેરે સાથ રહૂંગા, દુખ સુખ સહૂંગા. જાન લડાવૂંગા, કામ આવૂંગા. દિલશેર બિગડ ગયા, ઇશ્કમેં સડ ગયા. કામ ધામકા નામ નહીં, દિલારામ સિવા કિસીસે કામ નહીં. મુઝેતો ગરમા ગર્મ રોજકા નાસ્તા ઔર પાંચ વક્તકી નમાજકી તરહ પાંચ દફ્અ ખાના ન મિલા; તો મયૈં તો મરા! (યાદ કરકે) હા! મુશર્રફકે ઘર ક્યા મજા થા! કમબખ્ત દિલશેરને ખાના ન જાના, ઔરતપર હુવા દીવાના!

અબચાત.

હાય ! વ્હો મીઠા બરા જર્દા પુલાવ !
હાય ! બિરયાની, મુતન્જન, નાન પાવ !
હાય ! વ્હો ભૂની હુવી ખિચરી કભી !
હાયરે ! વ્હો રોગની રોટી કભી !
હાય ! સાલન, હાય ! ફિરની, હાય ! દાલ !
હાય ! ફાલૂદા, મિઠાઈ, શીરમાલ !
ઇશ્કમેં દિલશેરને સબ ખો દિયા,
યાદ જબ આયા મુઝે, મયૈં રો દિયા !

અમાનત—ખયર ! જો હોના થા સો હો ચુકા. અબ ય્હેતો બતા, કે તુઝે કુછ કામભી આતા હય ભલા ?

બેહિલ—કામ ?

કાલિંગરા—લાવની.

સબ કામ બનાના આતા હય, હર રંગ જમાના આતા હય—સબ.
સંદૂક રાતકો તોરૂં, બંદૂક બાતકી છોરૂં, આંખએક લાતમેં ફોરૂં.
કોઈ મરતા ગિરતા આયે, ઉસકો બંદા કચ્ચા ખાયે,
કુબ્બે પતલેકો દે મારે, કુત્તે બિલ્લીકો દુતકારે,
કુછ મારભિ ખાના આતા હય—સબ.
કુછ જેબ કાટકે લેલૂં, સૌ હાથ દાવકા ખેલૂં, સૌ ઢંગકે પાપર બેલૂં.
અંધે બહરેકો લલકારૂં, મુર્ગી કાટૂં, કવ્વા મારૂં,
સોતા દેખૂં, ગોતા દે દૂં, લરકા હો તો લરકે ખેદૂં,
હર ફનકા બહાના આતા હય—સબ.

અબચાત.

અમાનત—વાહરે મેરે શેર, કયા કહના !
હય તૂ પૂરા દિલેર, કયા કહના !

બેહિલ—મત રહ તુ અબ અકેલા, સસ છોરદે ઝમેલા.
લે જોગિયોંકા સેલા, ચલ બનકે મેરા ચેલા.

અમાનત—તેરા બનૂં મયૈં ચેલા ? પયસા હુ મયૈં, તૂ ધેલા !
તૂ કયા ફરેબ ખેલા ? અય જંગલી બનેલા !

બેહિલ—કરતા હય કયૂં ઝમેલા, અન્જામ બાતકે લા,
લા હાથ અપના દે દૂંલા, કયસા હય તૂ અનેલા ?

અમાનત—ખયર ! ચલો ઝગરા ચુકાવ, પહલી કોશિશ આજ-માવ. જો ઇસ કોશિશમેં અપના કમાલ દિખાય, વ્હો ઉસ્તાદ બન જાય.

બેદિલ—ખયર ! વ્હે મન્ઝૂર હય. અગર તૂ મેરે ફન ફરેબસે મજબૂર હો, તો મયેં ગુરૂ; તૂ ચેલા જુરૂર હો. કયૂં કે મયેં ઘસનેકા આલા, નસીબેવાલા, સૂઝમેં નિરાલા, બૂઝમેં બાલા હૂં.

કૃત્ય.

અમાનત—આલા હુવા તો કયા હૂવા, બાલા હુવા તો કયા હુવા ?
હિમ્મત નહીં, તાકત નહીં, આલા હુવા તો કયા હુવા !
બેદિલ—દાના તો હૂં, બીના તો હૂં, અશરાફ નેક આસાફ હૂં,
હિમ્મત અગર મયેં હારનેવાલા હુવાતો કયા હુવા !

અબયાત.

અમાનત—અશ્રાફકુ જનાબ યહાં કામહી નહીં,
લુચપન કિયે બગયર તો આરામહી નહીં.
બેદિલ—જો કહે, ખયર ! મેરે બાતકી કુછ આસબિ હય !
અમાનત—કયૂં નહીં આસ હય ? ફરમાઇયે, કુછ પાસબિ હય ?
બેદિલ—કયા આપસે છિપાયેં, છિપાનેસે ફાયદા !
અમાનત—લાવો, દિખાવ, બાત બઢાનેસે ફાયદા ?
[બેદિલ રૂમાલસે બાંધા હુવા એક બકસ નિકાલકર ઉસમેં અમાનતકો જેવર દિખાતા હયા.]

બેદિલ—લે ચેક દાનાઈ મેરી વ્હેબી દેખ. વ્હે માલ મયેંને થોરા થોરા મૌકઅ પા પાકે ચુરાયા, મુશર્રફકે ઘરસે નબ્વાબ બનકે ઉરાયા. દિલશેરકો ઇશ્કમેં ડૂબા પાયા, તો ઉસસે છિપાયા, ઉસને ઔરત ફઁસાયા, મયેંને માલ ઉરાયા !

અમાનત—ઓહો ! માલ તો ખૂબ મારા, ચલો સંભલકે રખો; કામ આયગા વ્હે જમઅ સારા. [સામનેસે સિપાહીકો આતા હુવા દેખકર બેદિલ, બકસકો છિપાતા હય, સિપાહી બ ગૌર દેખતા હય.]

સિપાહી—(ખુદસે) યક ચોર યક લુચ્ચા હય. માલ હય, મગર ચોરીકા હય, જભી ડરતા હય ઔર છિપાતા હય. ચોરકા જી આધા. અબ દોનોકો ધમકાવું, ઔર આધા હિસ્સા બટાવું.

અમાનત—(ખુદસે) સિપાહી ! અબ બાત બનાકે યહાંસે હૂં મયઁ રાહી. કહીં ઇસ ઉલ્લૂકે પીછે મુઝપર આફ્ત ન આય, કહીં આટેકે સાથ ઘુન ન પિસ જાય ! (બેદિલસે) ખયર સાહિબ, ખુદા હાફિજ. આજ તો હમારી તુમારી દો ઘડીકી જાન પહચાન હય, ઇસ વાસ્તે દો ચાર દિન દરકાર તુમારા ઇમ્તિહાન હય. જબ પક્કા ઇતિમનાન હો, તો તુમારે રોજગાર યા નૌકરી ચાકરીકા સામાન હો.

[અમાનત જાના ચહાતા હય, બેદિલ ઘબરાતા હય, સિપાહી અમાનતકો રોકતા હય.]

સિપાહી—ખબરદાર, ઠહર !

બેદિલ—(ખુદસે) ઇલાહી, ખયર !

સિપાહી—કૌન હો તુમ ?

અમાનત—વહી, જો તુમ,

બેદિલ—(ખુદસે) મેરે હોશ હુવે ગુમ !

સિપાહી—ક્યા સિપાહી આદમી ?

અમાનત—મુસાફિર, રાહી આદમી.

સિપાહી—કભી નહીં. તુમ હો ચોર, મુંહ જોર ! દિખાવો ક્યા હય પાસ ? [સિપાહી તાલાશી લેને ચહાતા હય, અમાનત રોકતા હય.]

અમાનત—ક્યા તૂ ખા ગયા હય ઘાસ ! નહીં જાનતા, મયઁ દીપચંદ જવહરીકા નબીરા હૂં ?

સિપાહી—(બેદિલકે તરફ ઇશારા કરકે) ઔર યહ ?

[ઇશારા કરનેસે બેદિલ ઘબરાતા હય.]

બેદિલ—મયઁ ઇસકા ચચા હૂં. અરે ! ભાઇ, ભાઇ હૂં.

અમાનત—(બેદિલકો) કિસકા ચચા ઔર કિસકા ભાઇ ? (સિપાહીકો) મેરી બલા જાને યહ કૌન હય. મયઁ ઘર જાતાથા, યહ ઇધરસે આતાથા. ઇસને કહા, મેરી અમાનત રખ્ખો, મયઁને કહા, કોઇ જમાનત લાવો. કૌન જાને કયસા માલ હય, હરામ હય યા હલાલ હય.

બેદિલ—(ખુદસે) યહતો આગ લગાકે તમાશા દેખતા હય !

સિપાહી—(બેદિલસે) કૌન હય તૂ ? કહાંસે આતા હય ?

[બેદિલ કાંપતા હય, અમાનત બાત બનાતા હય.]

અમાનત—અરે બોલ ન ! ક્યૂં મરા જાતા હય ? ક્યા કિસીકી ચોરી કી હય, યા ગઠરી મારી હય ?

સિપાહી—દિખા યહ પોટલી, નહીં કાટ ડાલૂં બોટી બોટી.

બેદિલ—સાહિબ, યહેતો સાલન હય ઔર રોટી. શાદીમેં આપ ખાયા, લરકેકા હિસ્સા બાંધ લાયા.

સિપાહી—ચલ ખોલ, દિખા, બાત ન બના.

[સિપાહી બકસ છીનકર માલ દેખને ચાહતા હય.]

બેદિલ—અલ્લાહ! (સિપાહી બકસ છીનકર માલ દેખતા હય) અબ કયા હોગા યાર!

અમાનત—વાહરે ઉસ્તાદ! તુમારી ઉસ્તાદીપર ખુદાકી માર!

સિપાહી—અજબમેં આહો! યહ જેવર તો જુરૂર ચોરીકે હયઁ! ઔર ચોરી સાબિત હય સૂરતસે, બયાનસે, હાલતસે, જુબાનસે.

[જેવર ગૌરસે દેખતા હય.]

અમાનત--(બેદિલસે) બોલો ઉસ્તાદજી, ઉસ્તાદહી બના આતા હય, યા કુછ બનાનાભી આતા હય?

બેદિલ--(ડરકર) ભાઈ, તૂ કુછ બાત બના, બચનેકી અબ ઘાત બના, તૂ મેરા ઉસ્તાદ બના, મયઁ હારા, નાશાદ બના.

અમાનત--જબ મુસ્કિલ સરપર આઈ ઔર આફતને પછારા, તબ બાંધને લગા શાગિર્દીકા નારા? ખયર! અબ માન મુઝે ઉસ્તાદ, તો દિખાવું ચાલાકી, જો હો મુઝે યાદ.

બેદિલ--માના, માના તુઝે યાર ઉસ્તાદ, યેક બાર કયા; બલકે સૌ બાર ઉસ્તાદ.

અમાનત--(સિપાહીસે) સૂબેદાર સાહિબ, આપ હાકિમ હો; સરકાર હો, જો હુકમ દો, અભી તૈયાર હો. હુક્કા પિયો, મિઠાઇ ખાવ, ગાંજેકા દમ લગાવ, અફીમ શરાબ ઉડાવ, ઔર જો ફરમાવ.

સિપાહી—(અમાનતસે) અય ચોર મુંહ જોર! સૂખા દમ ન દે, અગર દેતા હય તો ઇસમેંસે કોઇ રકમ દે, વરના કયદ ઝેલેગા, ચક્કી પીસેગા.

અમાનત—સયકરોં રૂપયકા બાત, બડી કરામાત! મિલકે ખાનેમેં ફાયદા હય, થાને ચૌકીકા યહી કાયદા હય.

બયત.

અગર મિલ જુલકે ખાનેપર હુવે તુમ અય ચચા રાજી,
તો બ્હેતર હય, અભી લે જાવ, હમ રાજી, ખુદા રાજી.

સિપાહી—ક્યા દેગા, બતા ?

અમાનત—બકસ મુઝે દો જરા. [સિપાહી બકસ દેતા હય.]

બેદિલ—(અમાનતસે) દે ખોટા, બચા ખરા.

[અમાનત બકસસે એક કંઠા નીકાલ કર સિપાહીકો દેતા હય.]

અમાનત—લો યહે જરાઉ કંઠા.

[સિપાહી કંઠા લેકર દમ દેતા હય.]

સિપાહી—યહી યેક બસ ! અભી લૂં મયઁ દોનોકી મુશ્કેં કસ !

બેદિલ—(ડરતા હય)અલ્લાહ !

અમાનત—સાહિબ, ન યહે યેક ન ઔર દસ. જરા પહલે ઇસકા દાના ગિનિયે, મોતી ખૂબ ગૌરસે દેખિયે, આંખસે આંકકે દામ લગાઇયે. (સિપાહી ગૌરસે દેખતા હય, અમાનત, બેદિલકો હૂશિયાર રહનેકા ઇશારા કરકે જેબસે નાસદાની નીકાલતા હય. ' બેદિલસે) અબ યહે તો આંખ ફાર ફાર દેખે, ઔર હમ દોનો આંખમેં નાસ ડાલકર રસ્તા લેં. (સિપાહીસે) આહા ! ક્યા મોતીકી આબ હય !

[અમાનત, સિપાહીકી આંખમેં નાસ ડાલતા હય, વહો કંઠા ફેંકકર આંખ મલતા હય.]

સિપાહી—અરે અલ્લાહ ! ગઇ આંખ ! જલી આંખ ! (બેદિલ લાત મારતા હય, સિપાહી મારે ડરકે ભાગને ચહાતા હય.) ચોર ! ચોર ! અરે કોઈ આવ, મુઝે બચાવ !

[સિપાહી ટટોલતા જાતા હય, બેદિલ ખૂબ હઁસ કર ખુશ હોતા હય.]

અમાનત—ક્યૂં ? ઇસકા નામ ?

બેદિલ—ઉસ્તાદી ! પક્કી ઉસ્તાદી !

અમાનત—યહે માલ તો ખૂબ હય. અબ ચલો, હમ તુમ કરેં એક અમીરકી બેટીસે શાદી, તો ઔર હાથ આયે દૌલત ઔર હો ઘરકી આબાદી.

બેદિલ—શાદી ? યહે ક્યા નિકાલી તુને ઉસ્તાદી? ગા બજાકે પાંવમેં બેરી ડાલના કામ હય નાદાનકા, શાદીકે અરમાનમેં નુકસાન હય જાનકા.

અબયાત.

અમાનત—બ્યાહ કરે આદમી, લાય નઈ ઔરત,
બ્યાહ કરે આદમી, હાથ લગે દૌલત.

બ્યાહ કરે આદમી, રંજમેં હો રાહત,
તુઝકો ભલે આદમી, બ્યાહસે હય નફરત!

એદિલ—બ્યાહ કરે, ફિકરસે ટાંગ જાય જકરી,
બ્યાહ કિયા આજ કલ નાક ગઈ પકરી.
ભૂલ જાય રાગ રંગ, ભૂલ જાય અકરી,
તીન બાત યાદ રહે, તેલ, નમક, લકરી.

અમાનત—મયઁ તો શાદી અપની ઠહરાકે મંગની કર આયા હૂં,

એદિલ—મયઁ તો નામ ન લૂં શાદીકા, કર કરકે પછતાયા હૂં.

અમાનત—

(સામને દેખકે) ગયા સિંપાહી કિધર, જરા મયઁ દેખૂં આગેકો જાકે,

એદિલ—જાવો, મયઁ ઘરકો ચલતા હૂં, વહીં મુઝે મિલના આકે.

[અમાનત જાતા હય, એદિલ શાદીસે નફરત જતાતા હય.]

"Again again and again"—air.

પનાહ ખુદાકી પનાહ, પનાહ ખુદાકી પનાહ!
ન લાયે જો ઔરત, ઉઠાયે ન આફત?
ઉમર ભર ખુદાકી પનાહ!

નિકાહ કિયા જબ નિકાહ, નિકાહ કિયા જબ નિકાહ,
તબ ઔરતને પકરા, દિલા રોટી કપરા,
ગયા ડર! ખુદાકી પનાહ!

અલીલ હુઈ બીબી આહ! અલીલ હુઈ બીબી આહ!
મરી સાલ ભરમેં, રહા કુછ ન ઘરમેં,
મિટા ઘર ખુદાકી પનાહ!

તબાહ હુવા મયઁ તબાહ! તબાહ હુવા મયઁ તબાહ!
ન કૌરી કફનકો, ન દમરી દફનકો,
ગયા મર! ખુદાકી પનાહ!

અમીર મિલી યક ફિર ઔર, અમીર મિલી યક ફીર ઔર,
દિયા જર દિખાઈ, કિયા ફિર સગાઈ,
લિયા જર ખુદાકી પનાહ!

અજાબ ઇલાહી અજાબ, અજાબ ઇલાહી અજાબ,
વ્હો આઈ મેરે ઘર, તો પહલેસે બદતર,
સરાસર ખુદાકી પનાહ!

તલાક઼ દિયા બસ તલાક઼, તલાક઼ દિયા બસ તલાક઼,
ઉસે મર્યેને છોરા, મુંહ ઔરતસે મોરા,
બચા સર ખુદાકી પનાહ!

[બેદિલ જાતા હય.]

બાબ તીસરા—દિખાવ ચૌથા.

ખ્વાબગાહ.

[દિલારામ ક઼રીબુલમર્ગ શબ-ખ્વાબીકે પોશાકમેં બિછૌનેપર પરી દિખલાઇ દેતી હય. દહને તરફ઼ હ઼કીમ ઔર બાંયે તરફ઼ નૂરજહાં બયઠી હુઈ નજર આતી હય. હ઼કીમ નબ્જ દેખકર હ઼યરાન હોતા હય.]

અબયાત.

હ઼કીમ—ઔર કોઇ હો જો બીમારી તો હો ઇસકા ઇ઼લાજ,
ઇ઼શ્ક઼કી ઇસકો હય બીમારી કે જો હય લા ઇ઼લાજ.
જિસકી યેહે આશિક઼ હય, ઉસકોહી બુલાના ચાહિયે,
જાન ઇસકી વસ્લસે ઉસકે બચાના ચાહિયે.

નૂરજહાં—મયઁ કયા કહૂં હ઼કીમજી, જાહિર હય તુમ પ હ઼ાલ,
વ્હોતો હય બદમઆશ ફ઼ક઼ત મારનેકા માલ.

દિલારામ—હરગિજ નહીં, વ્હો સાફ઼ હય, સચ્ચા હય મેરે સાત,
દુનિયામેં ગર બુરા હો; મગર હ઼મસે નેક જાત.

હ઼કીમ—(નૂરજહાંકો) જાના હય પાસ દૂસરે બીમારકે મુઝે,
[હ઼કીમ જાને ચહાતા હય, દિલારામ રોકતી હય.]

દિલારામ—બુલવાઇયે હ઼કીમજી, યક બાર તો ઉસે!
[નૂરજહાં ઇશારેસે તસલ્લી દેનેકો હ઼કીમજીકો કહતી હય.]

હ઼કીમ—(બહાનેસે) હાં હાં, બુલાને જાતા હૂં,

દિલારામ—(ખુશ હોકર) જાતે હો! વાહવા!
અલ્લાહ આપકા કરે અય મેહરબાં ભલા!

[હકીમ જાતા હય, દૂસરી તરફ઼સે મુશર્રફ઼, દિલશેરકો લેકર આતા હય. દિલશેર સબકો તસલીમ કરતા હય,

सब मुंह फेरके खामोश होते हयँ, मुशर्रफ दिला-
रामको जगाता हय.]

मुशर्रफ—दिलशेरको मयँ लाया, जरी आंख खोल तू,

दिलशेर—क्यूं हाल हय खराब तेरा, मुंहसे बोल तू?

[दिलशेरकी आवाज सुनकर दिलाराम हुशियार
होकर चचाका अहसान मानती हय.]

दिलाराम—अहसान आखिरी हय मेरे जानपर चचा,
निकलेगी जान चयनसे अब मेरी,

दिलशेर—महलका?
अल्लाहने मिलाया हय यकबार फिर हमें,
जी देनेमें हय किस लिये इसरार फिर तुम्हें?

दिलाराम—(दम रुकके) मयँ जगमें मुंह दिखानेके काबिल नहीं रही,
मुझके अदम सिवा कोई मन्जिल नहीं रही.
आराम मेरी रुहको दो, हूं मैंय जां ब लब,
प्यारे खराब कामोंसे तोबा करो तुम अब.

[कोतवाल मअ सिपाहियोंके आता हय.]

कोतवाल—साहिब, बगयर हुकमके आया हुं मयँ यहां,
करना मुआफ, सख्त जुरुरत थी बेगुमां.
(वारंट दिखाना) सरकारका हय इस प ये हे वारंट, देखिये,
(सिपाहियोंको) दिलशेर हय, सिपाहियों, तुम बांध लो इसे.

[दिलाराम, कोतवालको देखकर चौंक उठती हय
और रोकती हय.]

दिलाराम—ठहरो! हमारे जीते न बांधो—नहीं, अरी!

[जोरसे उठनेसे जिगरपर सदमा पहुंचनेसे बेचय-
यन होती हय.]

उफ आह! हाय! हाय! मरी! मयँ मरी! मरी!

[दिलाराम हिचकियां लेकर दम छोड़ देती हय. सब
हयरान होते हयँ, दिलशेर सर पीटता हय.]

नूरजहां—हमकोभि कुछ कहोगी दिलाराम, कया हुवा? [रोती. हय.]

मुशर्रफ—बेटी, चली तु छोडके नाकाम कया हुवा? [रोता हय.]

મુસલ્લસ.

દિલશેર—હય હય હમારી બોલતી ચિરિયા કહાં ગઈ! [રોતા હય.]

મુશર્રફ—હય હય હમારી ખુલખુલે શયદા, કહાં ગઈ! [રોતા હય.]

ખાલી તુ કરકે જિસ્મકા પિંજરા કહાં ગઈ! [રોતા હય.]

[મુશર્રફ બેખુદ હોતા હય, સબ ઉસે બચાતે હયઁ. દિલશેર મૌકુઅ પાકર જહરકી શીશી જેબસે નિકાલકર પી લેતા હય, ઔર દિલારામકી લાશપર હીચકિયાં લેકર દમ છોરતા હય. કોતવાલ જહરકી શીશી દેખકર હયરાન હોકર સબકો દિખાતા હય.]

ત હૈ યુ ર.

વિકટોરિયા નાટક મંડળીના ખેલો તથા ફારસોની ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ચોપડીની કીમતનો ટીપ.

ઉર્દુ.

	રૂ.	આ.	પૈ.
સબ્ઝે નહાર	૦	૬	૦
હરિશ્ચંદ્ર	૦	૬	૦
ગોપીચંદ	૦	૬	૦
રામ-લીલા	૦	૬	૦
નાજાં	૦	૬	૦
અલીબાબા	૦	૬	૦
દિલેર દિલશેર	૦	૬	૦
આશિકકા ખૂન...	૦	૬	૦
નિગાહે ગફલત...	૦	૬	૦
તિલસ્માતે ગુલ...	૦	૬	૦
સગીન બકાવલી...	૦	૪	૦
બગાઇ મજલિસ...	૦	૪	૦
ઇન્દર સભા	૦	૪	૦
અલાદીન	૦	૬	૦

ગુજરાતી.

બોલી ગુલ	૦	૮	૦
ગામરેની ગોરી	૦	૮	૦
અસલાજી	૦	૮	૦
નિંદાખાનું	૦	૮	૦
તકદીરની તાસીર...	૦	૮	૦
હક ઇનસાફ	૦	૮	૦
નેકબખત તેહમીના	૦	૮	૦
કળાવતી	૦	૬	૦
મદન વસંત	૦	૬	૦
ગુણસુંદરી	૦	૬	૦
બુદ્દીન ઝગડો	૦	૬	૦

ફાર્સ ગુજરાતી.

નાજાં શીરીન	૦	૪	૦
વેહેમાગલી જર	૦	૪	૦
ગુસ્તાદ ઘામટ	૦	૨	૦
મતલબી ભેહેરા	૦	૨	૦
ચાહ મારા બાપ...	૦	૨	૦
કાવસાની કબુતર	૦	૨	૦
ખુદાબખ્શ.	૦	૨	૦
ટેમ્પર ટાટ	૦	૪	૦